



KES ON IRINA BRŽESKA PILTIDEL?  
BRŽESKA MAALIGALERII  
UURIMINE, KONSERVEERIMINE JA  
EKSPONEERIMINE

Svetlana Torba

2020

EESTI KUNSTIAKADEEMIA

Kunstikultuuri teaduskond

Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Svetlana Torba

**KES ON IRINA BRŽESKA PILTIDEL?  
BRŽESKA MAALIGALERII UURIMINE,  
KONSERVEERIMINE JA EKSPONEERIMINE**

Magistritöö

Juhendajad: Hilikka Hiiop, PhD

Irina Budrik, MA

Tallinn 2020

## Resüme

Käesolev magistritöö keskendub MTÜ Vene Muuseumi Irina Bržeska maalikollektsiooni konserveerimisele, kunstniku eluloo ja loomingu uurimisele ning näituse korraldamisele. Töö eesmärk on uurida Irina Bržeska elulugu ja loometeed ning koguda nii palju informatsiooni, kui võimalik, et taastuvustada inimestele portretisti, kelle looming väärrib tähelepanu ning on teenimatult unustusse jäänud.

Portretist Irina Bržeska lõi oma karjääri jooksul unikaalse maalikogu, kujutades nii oma kaasaegseid tuntud inimesi kui ka oma sugulasi, sõpru ja tuttavaid. Eesti muuseumides on üle 250 Bržeska töö, nendest 204 kuuluvad Vene Muuseumile. Tema maale leidub ka Moskva muuseumides, kuid enamus töid on erakogudes Eestis, Venemaal, Leedus ja Ameerikas. Bržeskast on kirjutatud väga vähe, samuti ei ole tema maalide katalooge, arhiive ega dokumentatsiooni. Ainuke võimalus saada rohkem teada kunstniku kohta, kes ise ei hoolinud kuulsusest, on leida inimesi, kes teda teadsid.

Tööd alustati 2017. aasta septembris. Täna on koostatud kõigi 204 Vene Muuseumis oleva maali kirjeldused ning graafiline dokumentatsioon (topograafia ja kõigi kahjustuste määratlemine). Kokku 35 tööd konserveeriti. Viidi läbi mitmeid intervjuusid inimestega, keda Irina Bržeska portreeteris või kes teadsid kunstnikku isiklikult või kaudselt, teiste hulgas Arvo ja Nora Pärdi ning Mare Vindiga. See aitas saada korraliku ülevaate kunstniku elust ja loomingust. Loodi interaktiivne veebiplatvorm, mille idee on kaasata inimesi oma kultuuri uurimisprotsessi ning koguda rohkem informatsiooni Irina Bržeskast. Platvormis saab lugeda kahes keeles (eesti ja vene) kunstnikust ja projektist üldiselt. Sealsamas on olemas pildigalerii, kus inimesed saavad vaadata läbi kõik Vene Muuseumi kollektsioonis olevad Bržeska portreed ning kui keegi isikutest tundub neile tuttav, saab kirjutada selle kohta kommentaari portree alla. Käesoleva teksti kirjutamise ajaks oli platvormi kaudu identifitseeritud 41 isikut ning inimesed kirjutavad jätkuvalt peaaegu iga päev, mis annab alust arvata, et tuvastatud isikute arv tõuseb tulevikus veelgi.

Projekti kõrgpunktiks on Irina Bržeska tööde näitus. Näitusel eksponeeritakse 15 tööd Vene Muuseumi kollektsioonist, mis konserveeriti magistritöö autori poolt, ning ka mitu tööd teistest muuseumidest ja erakollektsioonist.

Töö tugineb 55 erinevale allikale, mis jagunevad intervjuudeks, kirjavahetusteks (12), raamatuteks (16), artikliteks (6), avaldamata käsikirjadeks (3) ning internetiallikateks (18). Teksti ilmestamiseks ja näitlikustamiseks on magistritööle lisatud 62 illustratsiooni, mille täpsed andmed on leitavad illustratsioonide nimekirjast. Töö mahuks koos kasutatud allikate ja illustratsioonide nimekirjaga on 67 lehekülge, mille lisanduvad töö lõpus leitavad lisad – konserveerimistöode kaardid ning käesoleva projektiga seotud autori poolt kirjutatud artikkel, mis ilmus 2020. aasta kevadel ajalehes.

Märksõnad: Irina Bržeska, õlimaal, inventeerimine, portreekogu, näituse projekt, eluloo uurimine, konserveerimine.



# Sisukord

Sissejuhatus .....	7
1. Irina Bržeska .....	10
1.1 Elulugu.....	10
1.2 Maalitehnika, -stiil ja -žanr .....	16
2. MTÜ Vene Muuseum .....	20
2.1 Muuseumi ajalugu .....	21
2.2 Irina Bržeska tööde sattumine Vene Muuseumi.....	22
3. Maalide konserveerimine .....	24
3.1 Maalide seisukord ning varasemad restaureerimised .....	24
3.2 Maalide valik näitusele.....	25
3.3 Konserveerimiskontseptsioon.....	26
3.4 Pinnauuringud ja dokumentatsioon .....	28
3.5 Maalikihi kinnitamine.....	28
3.6 Maalipinna puhastamine.....	30
3.7 Lõuendikadude parandamine.....	32
3.8 Lõuendi uuele alusraamile pingutamine.....	32
3.9 Kruntimine ja toneerimine.....	34
3.10 Lakkimine .....	36
3.11 Raamimine.....	36
4. Näituse korraldamine .....	38
4.1 Kontseptsioon .....	38
4.2 Kujundus.....	39
4.3 Portreeteritud isikud .....	43
4.3.2 Ülo Tuulik .....	44
4.3.3 Jüri Tuulik .....	44
4.3.4 Mare Vint.....	45
4.3.5 Andres Tolts .....	46
4.3.9 Salme Reek.....	47
4.3.10 Amalie Moovits .....	47
4.3.11 Dmitry Rudakov .....	47
4.3.12 Günter Reindorff .....	47

4.3.14 Signe Mölder .....	49
4.3.15 Zinovi Hmelnitski.....	49
4.3.16 Georg Ots.....	49
4.3.17 Aime Leis .....	50
4.3.18 Evald Okas.....	50
4.4 Veebiplatvorm .....	51
4.5 Näituse eelreklaam .....	55
Kokkuvõte .....	57
Kasutatud materjalid.....	59
Summary.....	64
Illustratsioonide nimekiri.....	66
Lisa 1. Konserveerimistöõde kaardid .....	68
Lisa 2. Artikkel.....	124

## Sissejuhatus

Käesoleva magistritöö autor hakkas teemaga tegelema juba oma bakalaureusetöö raames ning see töö on bakalaureusetöö edasiarendus. Mõned peatükid kasvasid välja bakalaureusetööst, mida laiendati magistritöö kirjutamise ajal leitud uute allikatega, sealhulgas viidi läbi 4 uut intervjuud ja peeti 5 kirjavahetust. Lisaks uuele informatsioonile konserveeriti ja seati näitusekorda 14 teost. Täiesti uueks osaks, samuti projekti kõrgpunktiks on Irina Bržeska tööde näitus. Näitusel<sup>1</sup> eksponeeritakse 15<sup>2</sup> tööd Vene Muuseumi kollektsioonist, mis konserveeriti magistritöö autori poolt, ning ka mitu tööd teistest muuseumidest ja erakollektsioonist.

Portretist Irina Bržeska sündis 1909. aastal Kiievis, kuid põhiosa oma elust töötas ja elas Eestis. Oma karjääri jooksul lõi Bržeska unikaalse maalikogu, kujutades nii oma kaasaegseid tuntud inimesi kui ka oma sugulasi, sõpru ja tuttavaid. Eesti muuseumides on üle 250 Bržeska töö, nendest 204 kuuluvad MTÜ Vene Muuseumile. Tema maale leidub ka Moskva muuseumides (näiteks Tretjakovi galeriis<sup>3</sup>), kuid enamus töid on erakogudes Eestis, Venemaal, Leedus ja Ameerikas. Käesoleva töö autor hakkas Irina Bržeska elulugu ja loomingut uurima aastal 2017 ning tollest ajast leiab jätkuvalt midagi uut ja põnevat tema kohta. Magistritöö teema valiku peamine ajend oli küsimus, kuidas juhtus nii, et omal ajal populaarne kunstnik, keda tollane kunstirahvas hästi tundis; kunstnik, kes on oma karjääri jooksul maalinud omapärasest stiilist üle neljasaja teose, millest suur osa on säilinud ja kuulub erinevatele muuseumidele, on tänapäeval unustusse jäänud. Tõenäoliselt on põhjus selles, et Irina Bržeskast on väga vähe kirjutatud, samuti ei ole tema maalide katalooge, arhiive ega dokumentatsiooni. Magistritöö eesmärk on seda olukorda muuta, uurida Irina Bržeska elulugu ja loomingut ning koguda nii palju informatsiooni kui võimalik, et tutvustada inimestele portretisti, kelle tähelepanuväärne looming on teenimatult unustusse jäänud. Uurimise keerulisus seisneb selles, et ainuke võimalus saada rohkem teada kunstniku kohta, kes ise ei hoolinud kuulsusest, on leida inimesi, kes teda teadsid. Kulus palju aega, et selgitada välja

---

<sup>1</sup> Esialgse plaani järgi pidi näituse avamine olema 05.05.2020, kuid eriolukorra tõttu on see edasi lükatud 2020. aasta sügiseni.

<sup>2</sup> Üks töö oli konserveeritud juba bakalaureusetöö raames.

<sup>3</sup> T. Judkevich, Kirjavahetus e-maili teel. Küsitles autor, 30. IX 2019. Kirjavahetus autori valduses.

Bržeska maalidel kujutatud inimesed, kas on nad veel elus ning kas ja kuidas saab nendega ühendust võtta.

Töö kirjalik osa on jagatud neljaks peatükiks, alustades Irina Bržeska eluloo ja kunstikarjääri uurimuse ning Vene Muuseumi ajalooa. Antud teemade uurimise puhul on kõige olulisem infoallikas suuline pärand. Peamiste allikatena kasutati intervjuud Arvo ja Nora Pärdis<sup>4</sup>, Anastassia Tsvetajeva esseed<sup>5</sup> ja intervjuud Vene Muuseumi direktori Irina Budrikuga<sup>6</sup>. Edasi liiguti maalikollektsiooni uurimise ning konserveerimisprotsessi juurde, kirjeldades kunstniku maalitehnikat, stiili, teoste üldist seisukorda enne konserveerimist ning üleskerkinud probleemkohti põhjendades meetodite- ja materjalivalikuid. Neljas peatükk on pühendatud näituse korraldamisele.

Magistritöö kõrvaleesmärk on saada uut kogemust maalide konserveerimises. Selleks katsetakse alternatiivseid meetodeid näiteks aukude ja lõhede parandamises ning kruntimises. Töö praktiline osa on Irina Bržeska näituse projekt, mis koosneb 14 maali konserveerimisest, teostega kaasaskäiva materjali koostamisest ning siltide, brošuuride, planšettide, plakatite ja teiste populariseerimismaterjalide kirjutamisest ja kujundamisest. Projekti osaks on ka veebiplatvorm, mis hakkab toimima Vene Muuseumi kollektsiooni Bržeska portreede e-hoidlana. Idee on selles, et inimesed saavad minna platvormi veebilehele, lugeda Irina Bržeskast ja läbi vaadata kõik portreed. Loodetavasti tuntakse osa portreeteritud isikutest ära – siis saab sama platvormi abil sellest teada anda. Võibolla leiab platvormi kaudu inimesi, kes tundis kunstniku ja kellel on midagi jutustada. Interaktiivse veebiplatvormi eesmärk on kaasata inimesi oma kultuuri uurimisprotsessi ning koguda rohkem informatsiooni Irina Bržeskast.

Kõik töös kasutatud joonised ja fotod on töö autori koostatud, kui ei ole teistmoodi märgitud. Kasutatud illustratsioonide täpsed andmed on leitavad illustratsioonide nimekirjas töö lõpus.

Igakülgse teotuse ja abi eest sooviksin tänada oma juhendajaid Hilikka Hiiopit ja Irina Budrikut. Samuti tänaksin Merike Kallast, kes oli abiks konserveerimistöde erinevates

---

<sup>4</sup> A. Pärt ja N. Pärt, intervjuu. Küsitles autor, 9. I 2019. Lindistus autori valduses.

<sup>5</sup> А. И. Цветаева, Вся сложность чувств. – Эссе о художнике (edaspidi ЭХ). Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.

<sup>6</sup> I. Budrik, intervjuu. Küsitles autor, 08. XII 2018. Lindistus autori valduses.

etappides ja Riin Alatalu, kes aitas portreeteritud isikute tuvastamisega. Tänan ka Andrei Harkovi ja Jaanika Ulsti, kes aitasid veebiplatvormi idee ellu viia ning Andrei Kučerjavitsit, kes oli suureks abiks maalide pingutamisel uutele alusraamidele.

# 1. Irina Bržeska

## 1.1 Elulugu



1. Irina Bržeska (umbes 1950ndad).

Irina Vladimirovna Bržeska (Bržesskaja) sündis 5. oktoobril 1909. aastal Kiievis. Tema isa oli insener, ema ooperilaulja ning vend ja õde pianistid. Vanemad märkasid Irina kunstiannet juba lapseeas. Ta hakkas maalimist õppima alates 12. eluaastast, esmalt Kiievis ning seejärel Moskvast, kus tema õpetajateks olid kuulsad vene maalikunstnikud Ilja Maškov ja Aleksandr Gerasimov. Juba lapsepõlves meeldis talle maalida portreid. Esimene ”kuiva harja”<sup>7</sup> tehnikas<sup>8</sup> tehtud portreede seeria tõi Bržeskale edu ning 23-aastaselt võeti ta vastu Moskva Kunstnike Liidu liikmeks.

---

<sup>7</sup> “Kuiva harja” tehnika põhimõtteks on väikese sideainete (vee, õli) koguse kasutamine, nii et pintsel jääb peaaegu kuivaks.

<sup>8</sup> N. Sasch, Der trockene Pinsel. München: Edition Michael Fischer, 2012, lk 18.

Viibides pärast Teist maailmasõda Jurmalas, kohtus Bržeska eesti kunstniku Boris Enstiga, kes kutsus teda Tallinnasse.<sup>9</sup> Bržeska nõustuski kolima Tallinnasse, kus elas ja töötas elu lõpuni. Aastast 1952 oli ta Eesti KL liige. Kunstnik elas vabakunstnikuna Tallinnas ja Kuremäel.<sup>10</sup> Ta valdas nelja keelt – vene, ukraina, poola ja eesti keelt.<sup>11</sup>

Kirjandust Irina Bržeskast ei ole olemas, samuti puuduvad kataloogid, arhiivid, dokumendid. Ainuke võimalus saada rohkem teavet kunstniku kohta, kes ise ei hoolinud kuulsusest, on leida inimesi, kes teda tundsid. Kulus palju aega, et saada teada, kes on Bržeska maalidel kujutatud inimesed, kas on nad veel elus ning kas ja kuidas saab nendega ühendust võtta. Detsembris 2018 õnnestus saada ühendust Arvo Pärdi keskusega. Helilooja nõustus koos oma naise Nora Pärdiga intervjuu andma ning rääkima Irina Bržeskast. Intervjuu käigus sai käesoleva töö autor kunstniku iseloomu ja elu kohta hindamatut informatsiooni, mida ei ole võimalik kusagilt mujalt kätte saada. Intervjuu toimus Arvo Pärdi keskuses, Lahemaal.



2. Autor Arvo Pärdiga.



3. Irina Bržeska Arvo Pärdi portree juures.

Alljärgnev tekst põhineb peamiselt intervjuul<sup>12</sup>.

---

<sup>9</sup> J. Hussainova, kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 5. V 2020. Kirjavahetus autori valduses.

<sup>10</sup> M. Eller, Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon (edaspidi EKABL). Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastuses, 1996, lk 50.

<sup>11</sup> O. B. Казакова, О моей маме. – ЭХ, lk 16.

<sup>12</sup> A. Pärt ja N. Pärt, intervjuu. Küsitles autor, 9. I 2019. Lindistus autori valduses.



Nora Pärt tutvus Irina Bržeskaga Tallinnas. "Kuidas me tutvusime, seda ma ei mäleta. Ta oli nii särav ja ekstravagantne isik, palju vanem kui mina, kuid see ei seganud kuidagi ja meie huvid langesid kokku." See oli umbes 1960-ndate aastate lõpus – 70-ndate alguses. Bržeska otsis kirikut, kus ta tahaks käima hakata, püüdis leida baptistidega ühist keelt ja võttis igale poole Nora Pärdi kaasa, kuna neil olid sarnased huvid. Lõpuks sai Bržeska õigeusklikuks. Kui ta oli lõpuks otsustanud ja avastanud enda jaoks kiriku, oli ta väga entusiastlik ja tahtis kõiki oma usku pöörata.

Ühel päeval kohtus Nora Irinaga ning Bržeska vedas ka teda kirikusse. Tegemist oli Püha Nikolause kirikuga Vene tänaval. Nora oli väga pahane, sest tundis end halvasti ja see teema teda enam ei huvitanud. Kuid Bržeska puhul oli võimatu "ei" öelda – see lihtsalt ei mõjunud. Sel päeval laskis Nora end õigeusku ristida. "See oli nii spontaanne, nii tugev ja ootamatu nii minu kui ka Bržeska ja preestri jaoks". Preester oli pisut segaduses, ta ei olnud kindel, et Nora ise tahtis kirikusse tulla. Aga kõik läks nii nagu läks ja Bržeskast sai Nora Pärdi ristiema. Mõne aja pärast pöördus Arvo Pärt ka õigeusku vaatamata sellele, et päev enne seda olukorda arutasid nad Noraga, et katoliiklus oleks neile tõenäoliselt õigem. Seda episoodi on kirjeldatud Arvo Pärdi eluloo raamatus.<sup>13</sup>



4. Mälestusplaat Kunstihoone seinal.

<sup>13</sup> J. Sildre, Kahe heli vahel. Graafiline romaan Arvo Pärdist. Laulasmaa: Arvo Pärdi keskus, 2018, lk 28.

Tallinnas ei olnud Bržeskal eraldi elukohta, vaid ta elas oma ateljees, Vabaduse väljakul Kunstihoone viiendal korrusel. Ruumis oli harmoonium<sup>14</sup>, mida aeg-ajalt mängisid nii Irina kui ka Nora. Nora ja Arvo Pärdi mälestuste järgi oli Bržeska väga kirglik ja särav inimene. Kunstniku isiklikust elust on teada üsna vähe. Esimesest abielust sündis tal tütar<sup>15</sup>, kelle lapselaps elab nüüd Ameerikas ja kellega autoril õnnestus töö kirjutamise ajal ühendust võtta. Nora Pärdi sõnul oli Bržeskal ka pärast lahutust mees, kuid ei ole teada, kas abielu oli ametlik või mitte.

Aastal 1976 ostis Bržeska Pühtitsa Jumalaema Uinumise Naiskloostri lähedale Kuremäe talu, kus ta veetis edaspidi kõik suved ning kuhu lõpuks kolis püsivalt elama. Nora ja Arvo Pärt aitasid teda ostmisega. Talus tekkis ka uus ateljee, kuhu inimesed hakkasid tulema, et näha Bržeska töid ja tellida endale portreid. Ta oli seal temperamendi ja käitumise poolest täiesti võõras. Inimesed vaatasid õudusega, kuidas ta oma kohutavate määrdund saabastega teenistusele tuli – kloostris oli kõik täiesti puhas. Kuid tema ümbruses oli alati palju inimesi, kes ise tulid tema juurde. Kas oli see karisma või sisendusjõud, on keeruline öelda.

2019. aasta sügisel viis töö autor intervjuud läbi veel kahe modelliga: kunstniku Mare Vindi ning arhitekti Elo Sovaga. Nemad ei tundnud Bržeskat nii hästi kui Pärdid. Mare Vindi ateljee oli Bržeska ateljee lähedal (Kunstihoones) ning tema poseeris koos oma abikaasa Andres Toltsiga mitu korda, kui Bržeska palus. Nagu Mare Vint ütles, oli see “tema kui kunstniku kohus teise kunstniku ees”.<sup>16</sup> Elo Sova oli ainult 12 aastat vana, kui kohtus Bržeskaga. See oli talvisel või kevadtalvisel pühapäeval Kunstihoones maalinäitusel (ilmselt nn kevadine ülevaatusnäitus). See võis olla umbes 1982–1984. Ka Bržeska vaatas eksponeeritud maale, kuid mingil hetkel pani Elo tähele, et Bržeska vaatab peale maalide ka teda. Kui Elo hakkas isaga näituselt ära minema, siis Irina kiirustas isa juurde, tutvustas end ja ütles, et tema on kunstnik ja kas tütar ei tahaks talle poseerida. Nad leppisid kokku aja (nädal või paar hiljem), ilmselt oli ka see pühapäev (laupäeviti oli tollal koolipäev). Poseerimisprotsessi kohta ütleb Elo, et raske oli modell olla, aga seda ilmselt mitte Bržeska pärast, vaid sellepärast, et oli ju laps ja ei püsinud poosis. Kunstnik oli sõbralik, kuid tema eesti keelest oli raske aru saada, natuke nagu purssis seda.

---

<sup>14</sup> Pneumaatiline klahvpill.

<sup>15</sup> Irina Brzeska tütar on hiljaaegu surnud.

<sup>16</sup> M. Vint, intervjuu. Küsitles autor, 3. IX 2019. Lindistus autori valduses.

Elo mäletab:

“Esimesel kohtumisel (näitusel) oli seljas erkpunane kõrge kaelusega džemper ja selle peal must lambanahkne vest, jalas mustad püksid. Ta palus, et samad riided oleksid seljas ka poseerimisel. Need värvid talle meeldisid. Lisaks, nagu mäletan, imponeeris talle minu kehahoiak – käisin piltide ees käed rinnal risti (tavaliselt, nagu inimesed ikka ristavad käsi puhkeasendis, ei midagi erilist). Poseerimisel palus ta võtta sama asendi (käed rinnal risti), aga muidugi ma istusin. Nägu oli pööratud akna poole ja vaatasin natuke üles. Paar korda korrigeerisime seda peahoiakut, kui tõstsin liiga üles, siis ta ütles: “Ära nii kõrgele tõsta, siis nagu paluksid jumalat,” (ja tõstis ise silmad korraks näitlikult taeva poole) – see on mul hästi meeles. Sest nõuka ajal teadis iga lapski, et jumala nime ei tohi üldse suhu võtta ja eriti võõraste inimeste kuuldes. Bržeska maalis kiirustades ja puhistades, raks-raks käis pintsel vastu lõuendit (või pappi? – ei mäleta). Seisis molberti ees püsti. Poolikut maali ta minu arvates ei lubanud vaadata – või ma ei julgenud ise sinnapoole vaadata. Mulle tundub, et ma pidin minema veel teinegi kord, aga ma ei ole kindel. Üldiselt jäi mulje, et ta maalís väga kiiresti, nii et võibolla sai ühe korruga valmis. Võibolla läksime ka teinekord tagasi, kui maal oli valmis. Aga see võis olla ka seesama üks kord (või siis kaks korda), mil ta seda isale näitas ja pakkus seda müüa. Hind oli siiski meie jaoks liiga soolane. Ma mäletan, et ma olin maalil päris kena, aga võib-olla mitte üleliia sarnane (ega ta ju ei teinudki realistlikku maali). Mäletan, et juuksed olid tehtud liiga kollased, mul on muidu täiesti tavalist kartulikoore värvi. Nägu oli ülespoole pööratud ja vaatasin vaatajale otsa. Käed olid rinnal risti, kuid need olid üsna visandlikud. See nagu ei olnudki mina – mistõttu jäi see maal ilmselt ka ostmata.”<sup>17</sup>

See napp informatsioon, mis on saadud Elo ja Mare Vindi käest, on väga kasulik ja täiendav. Eesmärk oli rohkem teada saada Bržeska iseloomust, tema meetoditest, mida ta kasutas töötades modellidega, tema ümbruskonnast ja elustiilist. Kõikidel intervjuudel esitati peaaegu samad küsimused ning rääkides näiteks iseloomust, saadi absoluutselt identsed vastused, mis oli väga põnev. Bržeskat iseloomustades kasutati sõnu “temperamentne“, “särav“, “kirglik“ ja “ekstravagantne”. Need tunnusjooned koos sellega, et Bržeska tegi palju maale, mida leidub nii Eestis, kui ka teistes riikides, tekitab küsimuse, kuidas juhtus nii, et tänapäeval teavad seda kunstnikku vaid vähesed?

---

<sup>17</sup> E. Sova, intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 10. IX 2019. Kirjavahetus autori valduses.

Andekas portretist Irina Bržeska suri 1990. aastal. Kõik oma allesolevad maalid pärandas ta Pühtitsa kloostrile. Bržeska on maetud kloostri kalmistule.

Nagu juba mainitud, ei muretsenud Bržeska üldse oma nime ja kuulsuse, ega ka oma teoste säilivuse pärast. Tööd on tihti signeerimata, aga juhul, kui allkiri on, siis perekonnanimi on kirjutatud erinevalt: Brzeska, Bržeska, Bržeskaja, Brzeskaja, Бржеска, Бржевская, Бржеская. Praeguse info põhjal ei ole võimalik koostada täielikku teoste kataloogi, kuna meie andmetel on olukord järgmine: mõned teosed on Eesti muuseumides, näiteks Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on mitu eesti sporditegelaste portreed (nt Viktor Indrikson, Aili Alliksoo, Aivi Liiv), Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis on kolleksioon kultuuritegelaste portreid (nt Ants Jõgi, Aime Leis, Salme Reek). Ka Tartu Kunstimuuseumi ja Kumu kolleksioonides on olemas mõned Bržeska portreed.<sup>18</sup> Osa teostest asub Vilniuses, näiteks Nora Pärdi sõnul<sup>19</sup> on Vilniuses üks tema ja Arvo Pärdi topeltportreedest, ülejäänud kaks – Lahemaal Arvo Pärdi keskuses. Suur osa peab olema Venemaal nii muuseumis (Tretjakovi galeriis on kolm tööd<sup>20</sup>, mille fotod (ill 5 ja 6) saadi kirjavahetuses Tretjakovi galerii teadussekretäri Tatjana Judkevichega<sup>21</sup>), kui ka Irina sõprade ja tuttavate ja nende järglaste käes, keda kõiki tõenäoliselt ei ole võimalik leida.



5. Tretjakovi galerii poolt saatdetud Bržeska töö  
“Autoportree“.



6. Tretjakovi galerii poolt saatdetud Bržeska töö  
“Anastassia Tsvetajeva“.

<sup>18</sup> Andmed pärinevad otsingutulemustest Eesti Muuseumide Veebiväras (www.muis.ee) seisuga 4. I 2018.

<sup>19</sup> A. Pärt ja N. Pärt, intervjuu. Küsitles autor, 9. I 2019. Lindistus autori valduses.

<sup>20</sup> “Anastassia Tsvetajeva” 1972, 65,5x49,9; “Autoportree” 1932, 63,2x50,1; “Maria Grinberg” 1974, 59,7x50,2.

<sup>21</sup> T. Judkevich, Kirjavahetus e-maili teel. Küsitles autor, 30. IX 2019. Kirjavahetus autori valduses.

Irina Bržeska viimane isikunäitus toimus Kunstisalongis 1985. aastal. 1991. aastal toimus sealsamas Olav Marani eestvõtmisel Bržeska mälestusnäitus, mille järel viis kunstniku tütar enamuse tema loomingust endaga Moskvasse kaasa. 25 aastat tagasi kolis tütar Ameerikasse ning viis mõned teoseid (umbes 50) kaasa.

Irina Bržeska lapselaps Dmitry Rudakov elab Ameerikas. Bakalaureusetöö kirjutamise ajal õnnestus käesoleva töö autoril temaga ühendust võtta. Perekonna isiklikust arhiivist leidis Dmitry vanaema fotod. Fotod skanneeriti ja saadeti töö autorile. Maalid, mis olid Ameerikasse viidud, asuvad praegu Dmitry kodus. Fotod nendest saatis Dmitry käesoleva uurimistöö autorile.

## 1.2 Maalitehnika, -stiil ja -žanr

Loomingulise karjääri alguses maalis Bržeska klassikalises stiilis ning mitte ainult portreid, vaid ka palju maastikupilte ja natüürmorte. Tol ajal kulus ühe teose valmimiseks mitu nädalat ning kunstniku stiil sarnanes realismile.



7. Irina Bržeska, 1950ndad.



8. Irina Bržeska, maastikupilt, 1950ndad.

Bržeska maalimisviis muutus 1960. aastatel, mil ta hakkas maalima ühe seansi portreid. Värvigamma muutus tumedamaks ja kohati isegi süngeks. Nora Pärdi sõnade järgi võis see tendents olla seotud abielulahutusega.





9. Valik Irina Bržeska portreid.

Tema tööd äratasid kriitikute imetlust oma väljendusrikkuse ning hoogsa pintsli tõmbe tõttu. Õeldi, et Bržeska on loonud hea psühholoogilise ilmestusega portreid, mis peegeldavad täiuslikult modelli isikupära ja iseloomu. Maalidele on iseloomulik tumedapoolne koloriit ja veidi rahutu pintslikäsitsus.<sup>22</sup> Ta lõi oma karjääri jooksul unikaalse maalikogu, kujutades nii oma kaasaegseid tuntud inimesi kui ka sugulasi, sõpru ja tuttavaid. Kujutatud inimeste seas olid näiteks Arvo Pärt, Nora Pärt, Mare Vint, Ants Jõgi, Andres Tolts, Aime Leis, Salme Reek, Juhan Viiding, Georg Ots, Eldor Renter, Evald Okas, Leo Soonpää, Zinovi Hmelniński, Uno Laht, Juhan Raudsepp, Jaanus Orgulas, Signe Mölder, Laine Mesikäpp, Veljo Tormis, Hugo Hiibus, Lembit Teesalu, Viktor Indrikson, Aivi Liiv, Villem Reimann, Aili Alliksoo, Ülo Tuulik, Jüri Tuulik, Anastasia Tsvetajeva, Alise Stein-Anvelt, Anna Ekston, Aili Vint.

Bržeska kollektsioonis on palju sarnaseid portreid, mis on tingitud asjaolust, et ta maalis *alla prima* tehnikas, mis eeldab kiiret ja hoogsat maalimist ilma visandita. Kui mõni pintsli tõmme Bržeskale ei meeldinud, heitis ta lõuendi kõrvale ning alustas sama tööd uuesti.

<sup>22</sup> M. Eller, EKABL, lk 50.



10. Irina Bržeska „Suvine uni I”.



11. Irina Bržeska „Suvine uni II”.

Tema kiirus ja efektiivsus olid nii kõrged, et stuudio oli alati pilte täis – ta ei jõudnud neid ära müüa ega kinkida. Kunstnik oli ekspressiivne ja sellised olid ka tema pintsilööök ja käeliigutus. Portree maalimise ajal liikus Bržeska kogu kehaga, meenutades virtuoosset pianisti. Ühe töö tegemiseks kulus keskmiselt 30 minutit ja ta ei pöördunud enam sama töö poole.<sup>23</sup>

Irina Bržeska maalis kõike, keda ta sai vähemalt pooleks tunniks toolile istuma panna. Niipea, kui ta kolis Kuremäele, hakkas ta kõiki nunnasid joonistama. Kui nägi kedagi, ütles ta kohe: “Tulge minu juurde, ma maalin teid!”<sup>24</sup>



12. Arvo Pärt oma portreedega.



13. Irina Bržeska “Arvo ja Nora Pärt”.

---

<sup>23</sup> A. Pärt ja N. Pärt, intervjuu. Küsitles autor, 9. I 2019. Lindistus autori valduses.

<sup>24</sup> Samas.



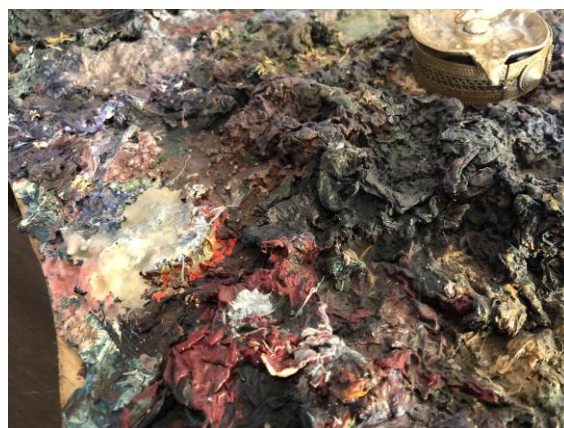
Nii Nora kui ka Arvo Pärt ütlevad, et nad ei mäleta poseerimise protsessi, märkides, et kui protsess oleks väsitav ja närviline, siis nad kindlasti mäletaksid. See juhtus kõige tõenäolisemalt sõbraliku vestluse jooksul: tulid külla teed jooma – ja üks portree sai valmis.

Kunstnik oli nii produktiivne, et tal polnud aega alusraamide tellimiseks. Ta eemaldas maalitud lõuendi alusraamilt ning pingutas uue lõuendi samale raamile. Seetõttu on paljud tema tööd väga halvas seisukorras – ilma alusraamita väheneb maali säilivusvõime.

Peaaegu kõik kunstniku tööd on maalitud õlivärvidega lõuendile, kuid Vene Muuseumi kolleksioonist leidub ka üks paberile maalitud ning lõuendile liimitud töö. Bržeska kasutas erinevaid lõuendeid – osad kolleksiooni tööd on maalitud õhukestele tiheda koega lõuenditele, osad jämedakoelistele lõuenditele. Bržeska loomingu eripäraks on kindlasti pastoosne maalimisviis, mis mõnel juhul muudab pildi reljeefseks.



14. Irina Bržeska värvipalett Jelena Hussainova kolleksioonist<sup>25</sup>.



15. Irina Bržeska värvipalett.

Peaaegu kõik pärast 1960. aastaid tehtud maalid on mitmekihilised, koosnedes tavaliselt 3–4 kihist. Mõnikord on ühel maalil näha kõik kihid korraga, teinekord paistab välja ainult pealiskih. Bakalaureusetöö raames tehti mikrolihvid, kus neli maalikihti eristuvad hästi teineteisest. Tõenäoliselt on mitmekihilisus mõnel puhul põhjendatud sellega, et kunstnik maalis uue pildi vana pildi peale. Seda saab jälgida mõnedes suurte värvikadudega maalides. Värvikao all on näha alumist maalingukihti, kus aga pintslitõmbed ei kordu. Vähe usutav, et tegemist on visandiga, kõige tõenäolisemalt ei meeldinud kunstnikule tema algne maaling

<sup>25</sup> J. Hussainova, kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 5. V 2020. Kirjavahetus autori valduses.

ning ta tegi selle peale uue. Kõik kihid on suhteliselt jäigad ja pastoossed ning ebapiisava nakke korral hakkavad need üksteisest iga väiksemagi mehaanilise pinge peale lahti lööma.

Enamasti Bržeska ei lakkinud oma töid, aga õlivärvi struktuuri tõttu näevad maalid erksad ja harmoonilised välja ka ilma täiendava pealiskatteta.

On teada, et viimastel aastatel maalis Bržeska portreid ja ka palju natüürmorte lilledega.<sup>26</sup>



16. Irina Bržeska "Lilled".



17. Irina Bržeska "Natüürmort lilledega".



18. Irina Bržeska "Sirel".

---

<sup>26</sup> А. И. Цветаева, Вся сложность чувств. – ЭХ, lk 12.

## 2. MTÜ Vene Muuseum

### 2.1 Muuseumi ajalugu

Käesoleva töö kirjutamise ajal tehti intervjuu Vene Muuseumi direktori Irina Budrikuga. Selle peatüki kirjutamiseks on kasutatud kahte intervjuud (esimene tehti autori bakalaureusetöö kirjutamise ajal) ning ka Vene Muuseumi ametliku veebilehe artiklit “Vene Muuseumi ajalugu”<sup>27</sup>.

Eeldused vene kultuuri muuseumiks olid juba 1931. aastal, kui Suurgildi hoones toimus näitus, mis oli pühendatud vene kultuurile Eestis. Näitusel tutvustati maalikunsti, graafikat ja arhitektuuri, sai näha Venemaalt pärit teoste kolleksioone ja kohalike kunstnike loomingut. Eksponeeriti ikoone, kirikuinventari, raamatuid, käsikirju, arheoloogilisi kolleksioone, joonistusi, jooniseid, fotosid ja portselani. Korraldajad soovisid luua püsiekspositsiooni ning sündis mõte asutada Vene kultuuri muuseum Eestis. Näituse korraldajad pöördusid Konstantin Pätsi poole palvega rahastada tulevase Vene kultuuri muuseumi loomist, kuid toona idee elluviimine ei õnnestunud.

1955. aastal arutasid Ministrite Nõukogu ja Kultuuriministeerium vana-vene kultuuri muuseumi loomist. Aleksander Nevski kiriku keldrisse kavandati kirikuvara ja ikoonide ekspositsioon, kuid ka see jäi teostamata. Samas jätkati Eestimaa venelasi puudutava ajaloo uurimist ning korraldati üksikuid seda tutvustavaid rändnäitusi, kuid esimene muuseum loodi palju hiljem. 2001. aastal asutasid Sergei Ivanov ja Stanislav Tserepanov Mittetulundusühingu (MTÜ) Vene Muuseum. 2001. aasta mais hakkas projekti rahastama Tallinna linn. Muuseum hakkas tegutsema Tallinnas Estonia pst 7 asuvates ruumides. Muuseumi töö korraldamiseks kaasati erinevate kultuurivaldkondade spetsialiste, kellest hiljem moodustus muuseumi juhtkond. Näiteks oli üks nendest Larissa Petina, kes on Eesti Rahvusraamatukogu haruldaste raamatute osakonna juhataja. Icoonide ja maalide spetsialistideks olid Nikolai Kormašov koos poegadega. See spetsialistide grupp hakkas

---

<sup>27</sup> Vene Muuseumi ajalugu, <http://venemuuseum.ee/et/ajalugu/> (vaadatud 12. XII 2017).

aegapidi töötama, uurima, koguma, ning ühe aasta jooksul toimus Vene Muuseumi esimene näitus. Näitusel eksponeeriti muuseumile kuuluvat kunstikogu ja erakollektsioonide materjale.

Ajavahemikus 2004–2010 asus Vene Muuseum Koidula tänaval. Hoone ülalpidamist rahastas Kultuuriväärtuste Amet (praegune Tallinna Kultuuriamet), kuna tegemist oli muinsuskaitsega seotud ehitistega. Aastal 2010 lõppes leping ning hoone jäi kolmeks aastaks suletuks. Seejärel anti hoone üle Haridusametile ning ehitati ümber lasteaiaks.

Praegu ei ole MTÜ-l Vene Muuseum oma hoonet, vaid kõiki eksponaate hoitakse Kultuuriministeeriumi hallatava Hoiuraamatukogu ruumides. Seda võimalust kasutab muuseum juba 8 aastat. Esimese intervjuu käigus ütles Irina, et muuseum püüab Tallinna linnaga saavutada kokkulepet uute ruumide osas, kuid juba teises intervjuus mainis, et perspektiive uue ruumi saamiseks ei ole. Näitused toimuvad teistes ruumides nagu Ajaloomuuseumis ja Tervishoiu Muuseumis, aga ka Valga Muuseumis, Keila-Joa lossi ruumides, Sillamäe muuseumis ja ka nt Riigikogu hoones.

Rääkides muuseumi kollektsioonist peab mainima, et suuremat osa museaale muuseum ei ostanud, vaid sai eraisikutelt, kes tahtsid oma panuse anda. Muuseumis on palju haruldasi ning mitu väga haruldast raamatut. Kokku on muuseumis umbes 5000 museaali.

Muuseumis on praegu üks töötaja – Irina Budrik, kuid on palju inimesi, kes muuseumit aitavad.

Näitused toimuvad tavaliselt kaks korda aastas. Igal kevadel on näitus Riigikogus ning valvurite sõnade järgi on Riigikogus toimuvatest näitustest Vene Muuseumi näitused kõige populaarsemad. Aasta jooksul toimuv teine näitus korraldatakse iga kord erinevates kohtades, viimati näiteks Keskraamatukogus.

## **2.2 Irina Bržeska tööde sattumine Vene Muuseumi**

Kõik oma allesolevad maalid pärandas Bržeska Pühtitsa kloostri. Kauaaegne Vene Draamateatri peakunstnik ja mitmete Eesti Draamateatri lavastuste kunstiline kujundaja Vladimir Anšon, kes tegutseb Pühtitsa kloostri restauraator-ikoonimaalijana, avastas kloostri väravatornis Irina Bržeska maalid ning asus pärast nunnakloostri ülemalt ema Varvaralt

õnnistuse saamist neid restaureerima. Kui maale ei oleks leitud, oleksid need tõenäoliselt varsti niiskuse tõttu hallitama hakanud.

Umbes 10 aastat tagasi finantseeris Euroopa Liit Vene Muuseumi projekti, mille raames tehti mitu dokumentaalfilmi erinevates Euroopa riikides. Need olid filmid venelastest, kes elasid ja töötasid väljaspool Venemaad. Tegelaste seas olid ka Irina Bržeska ja Vladimir Anšon.<sup>28</sup>

Film räägis natuke nii Bržeska loomingust ja maalitehnikast kui ka restauraatorist, kes leidis ja päästis tema tööd Pühitsa kloostri. Kõik need filmid olid korduvalt eetris ETV-s (eesti subtiitritega), ning mõned neist pälvisid kõrgeid autasusid erinevatel festivalidel Eestis ja välismaal. Ülal esitatud asjaoludest lähtuvalt sai Vene Muuseum tuntuks usaldusväärse ja kompetentse asutusena ning Pühitsa klooster andis Bržeska maalid säilitamiseks üle Vene Muuseumile. Maalide konserveerimiseks taotleti aastate jooksul Tallinna linnalt rahastust, kuid tulutult. 2017. aasta suvel kohtus Vene Muuseumi direktor Eesti Kunstiakadeemia rektori Mart Kalmuga ning sündis idee anda EKA muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna tudengitele võimalus omandada terve maalikollektsiooni inventeerimise ja konserveerimise kogemus.

---

<sup>28</sup> Eestimaa Vene muuseumi ekspeditsioon. Pühitsa klooster. – Venemuuseum  
Videochannel, <https://www.youtube.com/watch?v=D4CvNL-i8Xk> (vaadatud 9. III 2019).

### 3. Maalide konserveerimine

Käesoleva magistritöö raames konserveeriti 14 Vene Muuseumi maali, mis valiti näitusel eksponeerimiseks. Veel üks näituse jaoks valitud Vene Muuseumi maal oli konserveeritud autori poolt juba enne, bakalaureusetöö raames. Peatüki alguses antakse sissejuhatav ülevaade terve kollektsiooni seisukorrast, edasi räägitakse maalide valikust ja konserveerimiskontseptsioonist, peale seda liigutakse vahetult konserveerimise juurde.

#### 3.1 Maalide seisukord ning varasemad restaureerimised

Bakalaurusetöö kirjutamise ajal õnnestus autoril restauraator Vladimir Anšoniga ühendust võtta. Tema sõnade järgi konserveeris ta rohkem kui 30 tööd. Kui ta maalid leidis, olid ainult mõned tööd vanadel alusraamidil – need olid kõige väärtuslikumad ja hästi säilinud portreed.

Raha alusraamide jaoks polnud palju, seega Anšon üritas tellida nii palju uusi alusraame kui võimalik. Nende konstruktsioon oli üsna lihtne, ilma kiiludeta, kuid seeõttu sai neid tellida rohkem kui traditsioonilise konstruktsiooniga alusraame. Uutele alusraamidele pingutas ta mitu tööd, mis nõudsid alusraamide väljavahetamist, samuti mitu maali, mida enne hoiti ilma alusraamideta. Mõned tööd jäid ka vanadele alusraamidele, mille seisukord oli rahuldav.

Kõikidel (nii vanade, kui ka uute) alusraamidega töödel kinnitati värvikiht. Kinnitamist viidi läbi vastavalt vanale meetodile<sup>29</sup>, vaha-vaigu segu (mastiksi ning dammariga). Pärast kinnitamist toneeris Anšon värvikadusid õlivärvidega. Konserveerimisöö viidi läbi aastatel 2002–2005.<sup>30</sup>

Bakalaurusetöö kirjutamise käigus inventeeriti 204 Irina Bržeska tööd Vene Muuseumi kollektsioonist ja koostati seisundipassid ning graafiline dokumentatsioon Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse digiteegis<sup>31</sup>. Enamik töid on rahuldavas seisukorras, kuid päris suur hulk vajab põhjalikku konserveerimist. Avariilises seisukorras oli 21 tööd. Heas

---

<sup>29</sup> Meetodist annab hea ülevaate trükis В. В. Филатов, Реставрация настенной масляной живописи. Москва: Изобразительное искусство, 1995.

<sup>30</sup> V. Anšon, intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.

<sup>31</sup> Eesti Kunstiakadeemia Muinsuskaitse Digiteek, <https://digiteek.artun.ee/> (vaadatud 09. VI 2019).



seisukorras olevana (see tähendab valmis näitusel koheseks väljapanemiseks) ei leitud ühtegi maali – ilma alusraamideta maalidel olid vähemalt servad kahjustunud ning need vajasisid raame, samas kui raamidega maalidel esines värvikadusid (tunduvalt vähem, kui ilma alusraamideta maalidel) ja mustust või olid deformeerunud lõuendeid.

Kõik 21 tööd, mis olid avariilises seisukorras, toodi kooli bakalaureusetöö teostamise ajal. Kuna suurim oht maali säilimisele on irduv värvikiht, siis kinnitati värv kõigi 21 töö puhul. Edasised toimingud sõltusid eelarvest. Kui maale ei hoita hiljem stabiilsetes tingimustes ehk alusraamil, siis ei ole mõistlik viia läbi kõiki konserveerimisprotsesse. Piiratud eelarve tõttu oli võimalik tellida ainult kuus alusraami, mistõttu tuli valida maalid, mille puhul viiakse konserveerimistööd lõpule. Kuna ühel maalil oli juba kvaliteetne alusraam olemas, konserveeriti bakalaureusetöö raames täielikult seitse maali.

### **3.2 Maalide valik näitusele**

Näituse kontseptsiooni järgi, millest räägitakse hiljem peatükis 4.1, otsustati eksponeerimiseks valida tuvastatud ja tuntud isikute portreed, samuti üks autoportree ja üks teos kunstniku varasemast loomingust, nii et maalid illustreeriksid kunstniku suhteid ühiskonnaga ja seda, kuidas Bržeska stiil aja jooksul muutus. Vene Muuseumist valiti välja 15 portreed, nende hulgas Ülo ja Jüri Tuulikud, Arvo Pärt I, Arvo Pärt II, Mare Vint ja Andres Tolts, Ants Jõgi, Hugo Hiibus, Juhan Raudsepp, Aili Vint (Sarv), Õed-kaksikud arstid Doris ja Šelli Levinid, Autoportree, Naine (üks varematest töödest), Salme Reek, Amalie Moovits, Dmitry Rudakov isaga, Günter Reindorff.

Signe Möldereri portree laenutab näituse jaoks dotsent Riin Alatalu. Ülejäänud töid laenutavad erinevad Eesti muuseumid: Eesti Kunstimuuseum laenutab Zinovi Hmelnitski ja Evald Okase portreed, Eesti Teatri- ja muusikamuuseum (nüüd Eesti Ajaloomuuseumi osa) laenutab Georg Otsa ja Aime Leisi portreed.

Konserveerimist vajasisid ainult maalid Vene Muuseumi kollektsioonist. 14 tööd konserveeriti magistratöö tegemise ajal, üks töö oli konserveeritud enne, autori bakalaureusetöö raames.



### 3.3 Konserveerimiskontseptsioon

Konserveerimist käsitletakse sotsiaalse protsessina, mille eesmärk on tagada väärtuste püsimine objektide otsese töötlemise abil.<sup>32</sup> Vastupidiselt levinud arvamusele on konservaatoril aktiivne roll kultuuripärandi loomisel. Ta ei säilita ainult objekti füüsilist osa, vaid mõjutab selle immateriaalset komponenti.<sup>33</sup> Töö käigus teeb konservaator väga palju valikuid, alates konserveerimisobjekti valikust kuni väärtuste valiku (mis võivad olla talletatud, millest saab loobuda, mida saab luua ja omistada) ja säilitamiseks kasutatavate materjalideni. Hinnangukriteeriumitena kerkivad esile mõisted nagu kunstiline,- esteetiline,- ajalooline,- kasutus- ja mälestusväärtus, rariteetsus jne, kuid samuti ei saa unustada kihistuse hetkeolukorda ja seisundit, materjalide säilivusastet ning tehnilist olukorda.<sup>34</sup> Esteetiline väärtus on kõige ilmsem kunstiteoste puhul.<sup>35</sup> Samas ajalooline väärtus on pärandi kontekstis üks peamisi väärtusi.<sup>36</sup> Cesare Brandi järgi võib mõnikord esteetilise väärtuse ees, millega väärtustatakse teose kunstilist poolt ja algset esteetikat, prioriteetsem olla just teose ajalooline väärtus, mille puhul hindame objekti tema praeguses seisukorras, koos kõigi ajalooliste kihistuste ja kahjustustega.<sup>37</sup> Ühtlasi on ilmne, et ükski objekt ei ole võimeline kandma ja säilitama samu algväärtusi, kui teda ümbritsev kontekst on muutunud.<sup>38</sup> Osa väärtusi jääb uues situatsioonis alles, osa defineeritakse ümber ja lisanduvad uued väärtused.<sup>39</sup>

Küsimuseks on antud olukorras, millist neist kriteeriumitest peaks enim hindama ning millal ja mil määral sekkumine end õigustab? Objekti välimus (nii füüsiline kui ka vaimne) ja objekti tulevik sõltub konservaatori valikutest.

Bržeska maalidel oli väga palju maalikihi kahjustusi: praod, krakelüür, irdumine, värvikaod. Enamasti ei ole selles maalikollektsioonis värvikaod ohtlikud maalide säilimiseks, sest värv on nende kõrval kinni. Kuid esines 21 tööd, kus värvikadusid ümbritsev värv irdus ehk kujutas endast suurt ohtu teoste säilivusele. Mõnedel teostel olid ulatuslikud värvikaod, kuid

---

<sup>32</sup> K. Konsa, *Modern Conservation: connecting objects, values and people*, lk 56.

<sup>33</sup> B. Appelbaum, *Conservation treatment methodology*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2007, lk 86–88.

<sup>34</sup> K. Pedajas, Sekundaarsete värvikihistustega puitpolükroomia konserveerimisproblemaatika. Tallinna Niguliste kiriku Kannatusaltari pealmiku uuringud, konserveerimine ja algse värvilahenduse rekonstrueerimine, lk 61.

<sup>35</sup> K. Konsa, *Modern Conservation: connecting objects, values and people*, lk 59.

<sup>36</sup> K. Konsa, *Laulupidu ja verivorst*, lk 71.

<sup>37</sup> C. Brandi, *Theory of restoration*. Firenze: Nardini, 2005, lk 68.

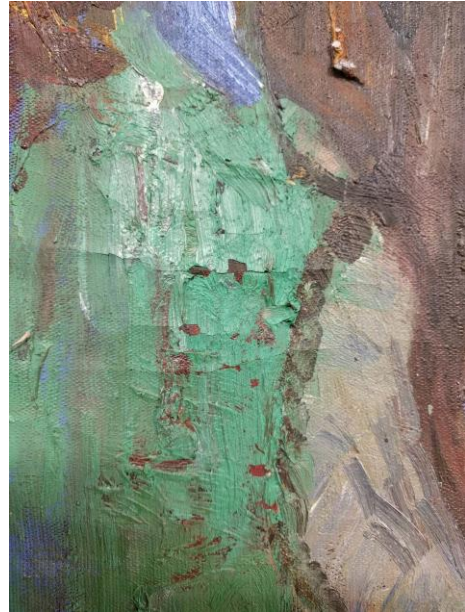
<sup>38</sup> W. Lipe, *Value and Meaning in Cultural Resources*. – H. Cleere, *Approaches to the Archaeological Heritage*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984, lk 2.

<sup>39</sup> Aas, Kristina. Piirissaare vanausuliste palvela ikoonid – põlengust restaureerimiseni, lk 42.

need ei häiri maali esteetilist terviklikkust, vaid sobivad harmooniliselt kokku kunstniku ekspressiivse ning hooga pintsli tõmbega. Mitmel maalil on värvikao all näha alumist maalikihti. Vähe usutav, et tegemist on nähtava töö visandiga, sest pintsli tõmbed ei kordu. Kõige tõenäolisemalt ei meeldinud kunstnikule tema algne maaling ning tegi ta selle peale uue.<sup>40</sup>



19. Värvikao all näha alumist maalikihti.



20. Praod, irdumine, värvikao.

Ülaltoodud asjaoludest lähtuvalt otsustati jätta suurem osa värvikadudest sellesse seisukorda, milles nad ilmnesid pärast värvikihi kinnitamist ja puhastamist, ning täita vaid need kohad, kus täitekrunt aitaks kaasa värvikihi säilitamisele. Retušeerimismeetodi valimist mõjutas ka tellija. Tellijaks oli muuseum ning maalid läksid tagasi kollektsiooni ning hiljem neid eksponeeritakse. Sel juhul on isegi tore, et maalidel esinevad kaod, sest nende kaudu saab näitlikult rääkida kunstniku tehnikast ja maalide ajaloost. Nii saavad Bržeska maalid lisaks ajaloolisele, kunstilisele ja sentimentaalsele väärtusele juurde ka esteetilist ja informatiivset väärtust.

---

<sup>40</sup> Seda oleks võimalik tuvastada röntgeni abil, mis ei olnud antud magistritöö raames võimalik. Bakalaureusetöö raames viidi läbi infrapunauuringud 7 maali puhul, kuid alusjooniseid ega muudatusi kompositsioonis, ei avastatud.

### 3.4 Pinnauuringud ja dokumentatsioon

Pinnauuringuid viidi läbi 2017. aastal, kui bakalaureusetöö raames oli inventeeritud terve kollektsioon ning tehtud maalide esi- ja tagakülje põhjalik visuaalne uurimine. Igale teosele koostati seisundipass ning graafiline dokumentatsioon Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse digiteegis, kus on märgitud kõik kahjustused. Need tööd, mida valiti näitusel eksponeerimiseks, olid enamasti rahuldavas seisukorras, kuid vajasisid siiski konserveerimist.

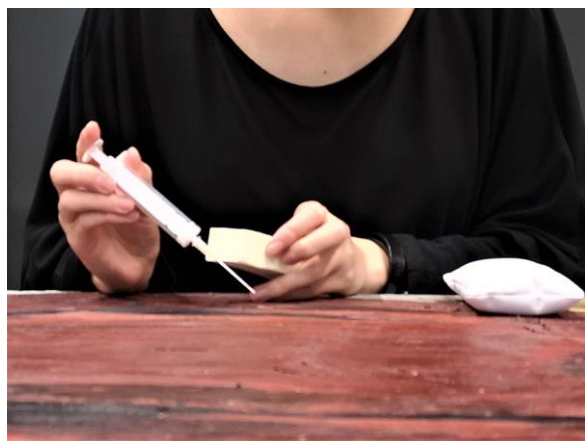
### 3.5 Maalikihi kinnitamine

Magistritöö sisutekstis antakse üldine ülevaade maalide konserveerimise meetodikast, lisades (vt Lisa 1) on toodud iga töö spetsiifiline konserveerimiskäik.

Konserveerimismetoodika töötati välja juba bakalaureusetöö raames. Maalikihi kinnitamiseks kasutati MFR meetodit, kuna sai selgeks, et see sobib kõige paremini selletaoliste maalide konserveerimiseks. Meetodi järgi kasutati irduva maalikihi kinnitamiseks MFK-d (Medium für Konsolidierung ehk konsolideerimisaine; keemiline iseloomustus: akrüüldispersioon).<sup>41</sup>



21. Maalikihi kinnitamise protsess.



22. Maalikihi kinnitamise protsess.

Madala viskoossuse tõttu on konsolideerimisainel suurepärane läbitungimisvõime. Irduva

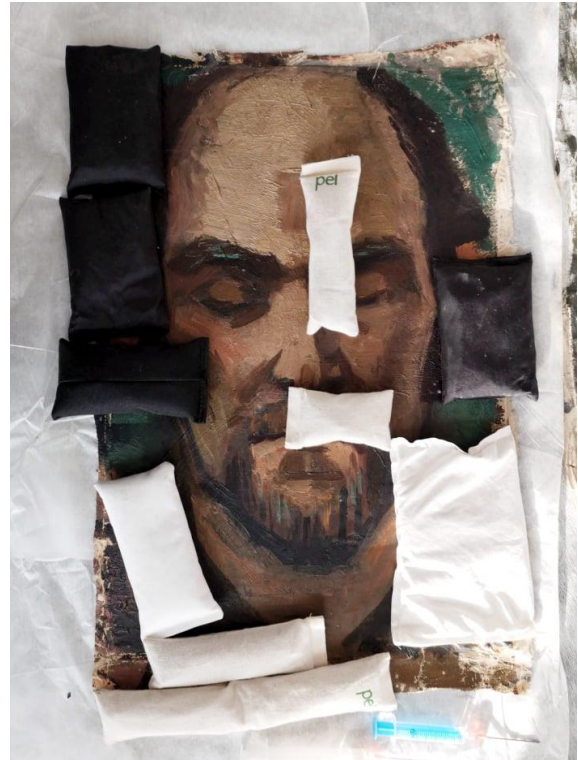
---

<sup>41</sup> S. Torba, Irina Bržeska maalikollektsiooni inventeerimine ja konserveerimine, lk 23.

värvi alla süstiti MFK-d, mille järel kaeti see koht kilega ja töödeldi seda spaatliga selleks, et liim imbuks efektiivsemalt. Pärast seda asetati koha peale raskus ning jäeti paariks tunniks pressi alla.



23. Maalikihi kinnitamine.



24. Maalikihi kinnitamine. Raskused.

Mõnedes kohtades võttis kuivamine umbes tund aega, samas kui teistel oli vaja mitu tundi. See sõltus nii kinnitava värvikihi paksusest, kui ka kinnitava ala suurusest. Mida pastossem on värvikiht ja suurem kinnitamist vajav koht, seda rohkem aega võtab liimaine toimimine. Mõnikord oli vajalik korduv kinnitamine.

Ühele maalile kinnitati lokaalne profülaktiline kleebis 5% kalaliimiga. Seda tehti piirkonnas, kus MFK süstlaga oli seda raske kinnitada (ill 26), sest irduv värv oli sedavõrd jäik ja pastosne, et puruneks spaatliga töödeldes. Kalaliim pehendas ja kinnitas värvi efektiivselt.





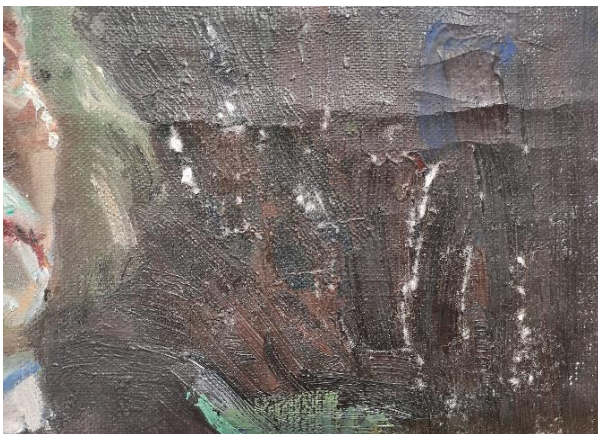
25. Krakelüür.



26. Irduv värv enne kinnitamist.

### 3.6 Maalipinna puhastamine

Üldiselt ei olnud maalid väga määrdunud, kuid mõnedel esines paks tolmuhiht, pinnale kleepunud õhukesed paberitükid – ilmselt kaitsepaberi jäänused (ill 27) – või destruktureerunud lakikiht. Lõuendi tagakülje puhastamiseks kasutati vaid kuivpuhastuse meetodit – pintsli ja tolmuimejat.



27. Kaitsepaberi jäänused.



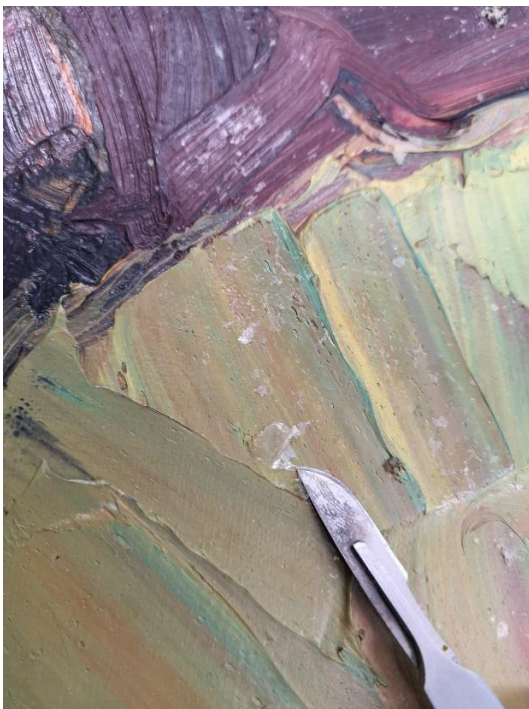
28. Lõuendi tagakülje puhastamine tolmuimejaga.

Maalikihi puhastamiseks kasutati destilleeritud vees immutatud švammi (*suction-block sponge*), kuna juba bakalaureusetöö tegemise ajal sai selgeks, et see meetod töötab tõhusalt ning sobib kõige paremini ebaühtlase maalikihi puhastamiseks. Paberi jäänuseid ja karvakesi eemaldati mehaaniliselt, kasutades veega immutatud švammi ning skalpelli.

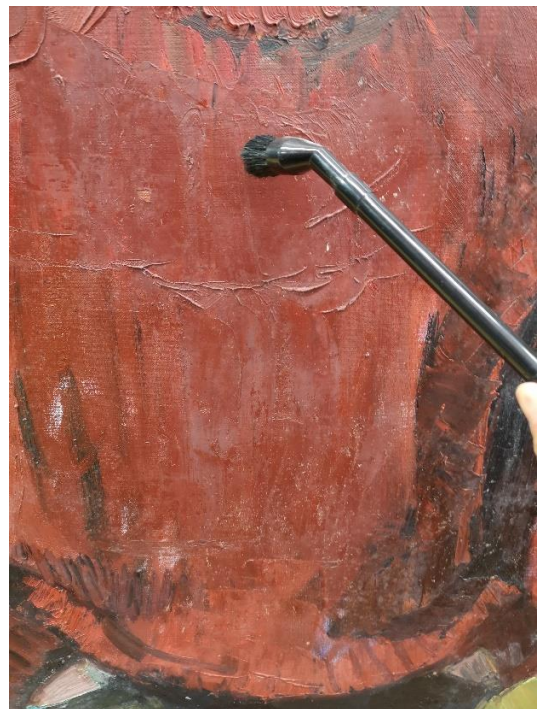


29. Švamm maalikihi puhastamise protsessi käigus.

Ühe maaliga oli rohkem tööd, kuna see oli kaetud destruktureerunud lakikihiga, mis ilmselt ei olnud hea kvaliteediga ja hakkas irduma tükkidena. Selle eemaldamiseks prooviti esialgu erinevad lahusteid: etanool veega (1:1), etanool, triammoniumtsitraadi vesilahused (2%, 3,5%, 5%), atsetoon. Prooviti ka lihtsalt destilleeritud veega. Ükski meetod ei töötanud piisavalt efektiivselt, ning lõpuks eemaldati irduv lakikiht mehaaniliselt skalpelliga, abistades destilleeritud vees immutatud švammiga, mis oli üsna aeganõudev protsess.



30. Destruktureerunud laki eemaldamine skalpelliga.



31. Laki eemaldamine tolmuimejaga.



### 3.7 Lõuendikadude parandamine

Ühel maalil oli päris mitu lõiget, mis nägid välja, nagu oleksid need tehtud noa või mingi teise terava esemega. Bakalaureusetöö teostamise ajal parandati mitu lõuendiauku kasutades kahte erinevat toetuspaiga-meetodit: suurte kadude parandamiseks kinnitati kao kohale toetuspaik BEVA 371 kilega. Väikeste aukude parandamiseks kasutati spetsiaalselt konserveerimiseks mõeldud sünteetilist valmismaterjali – Parafili, mille ühele küljel oli juba kinnitatud BEVA kile. Aktiveerimiseks kasutati kuumaspaatlit. Seekord otsustati kasutada teist meetodi; liimainena võeti polüamiidi pulbri (*Lascaux Polyamid Textile Welding Powder 5350*). Natuke pulbrit pandi kahe Melinex kile vahele ning kuumutati seda kuumaspaatliga, kuni pulber on läbipaistev. Oodati, kuni aine jahtub, siis kiled eemaldati. Aine nägi välja nagu elastne läbipaistev kile. Lõuendiaugu alla pandi Melinex kile, saadud liimikilest lõigati august suurem riba ja pandi see augu peale. Kile kaeti silikooniga ning töödeldi kuumaspaatliga. Liim hakkas sulama ning kui see oli piisavalt õhuke, eemaldati silikoon. Tulemuseks oli õhuke ja peaaegu läbipaistev kilepaik (ill 33), mis on lõuendi tagaküljel eristatav, kuid häirib palju vähem, kui lõuendist või Parafilist lapp. Maali esiküljel on näha õhukest kihti kiudude vahel, mida kindlasti peab kruntima ja retušeerima.



32. Auk lõuendis enne parandamist.



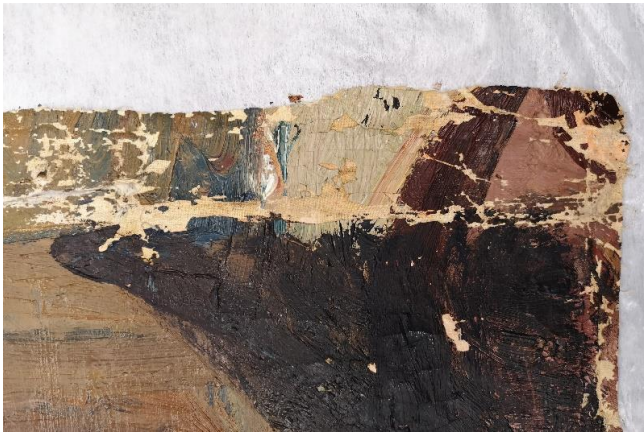
33. Polüamiidi pulbriga parandatud auk.

### 3.8 Lõuendi uuele alusraamile pingutamine

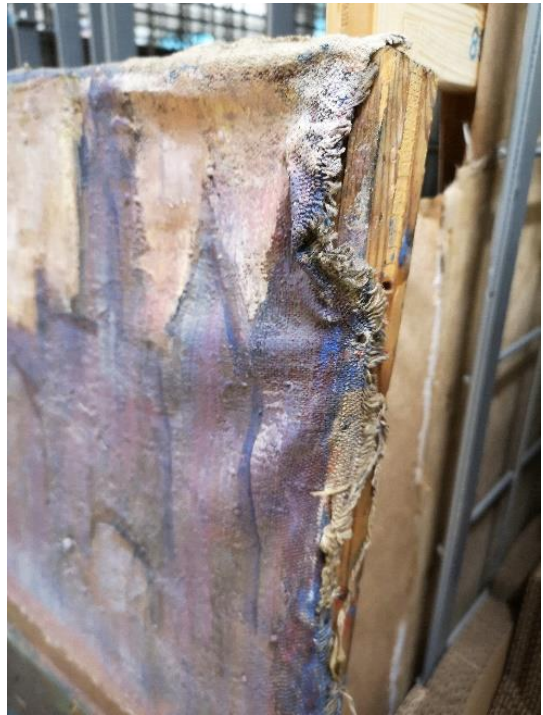
Valitud teostest olid ainult kolm maali sobivate alusraamidega (see tähendab, et maalid ei paindunud oma raskuse all, puit oli piisavalt tugev ning alusraam oli stabiilse



konstruktsiooniga). Kiile nendel alusraamid ei olnud, kuid puitlatid olid lõuendi toetamiseks piisavalt laiad. Teised alusraamid vajasisid asendamist. Enne alusraamidele pingutamist vajasisid lõuendi servad parandamist, kuna olid murdekohtadest rebenenud, naelaaukudest kahjustatud või olid lihtsalt niimoodi lühemaks lõigatud, et ei olnud võimalik neid uuesti alusraamile pingutada.



34. Kahjustatud lõuendääris.



35. Lõuendäärise rebenemine ja deformeerumine.

Selleks valmistati ette 8 cm laiused lõuendiribad, mis narmastati servadest 1,5–2 cm ulatuses. Enne uute servade liimimist tuli originaallõuendit võimalikult sirgendada. See oli problemaatiline, sest lõuendid olid hästi paksud ning värv väga pastoosne. Ühel maalil oli tugev deformeerumine kohal, kus maal paindus puidu peale (ill 36). Teisel maalil on deformeerunud terve nurk. Lõuendeid niisutati veega ning triigiti rauaga, mille temperatuur ei olnud nii kõrge (umbes 70°C), et see hakkaks kahjustama värvikihti, vaid piisav selleks, et lõuend võimalikult siledaks teha. Pärast seda asetati lõuend pressi alla.



36. Alusraami jäljend maalipinnal.

Ääraste kinnitamiseks kasutati BEVA 371 kilet, mis on valmistatud puhtast BEVA 371 lahusest. Uute ääraste paigaldamiseks asetati BEVA 371 kilest lõigatud ribad uute ja vanade lõuendi servade vahele ning aktiveeriti liim triikrauaga. Liimainest ja sellest meetodist saab põhjalikumalt lugeda autori bakalaureusetöös.<sup>42</sup>



37. Deformeerunud lõuendi serv.



38. Parandatud lõuendi serv.

### 3.9 Kruntimine ja toneerimine

Nagu juba varem mainitud, esineb peaaegu kõikidel kollektsiooni teostel suuremal või vähemal määral värvikadusid; osadel töödel, just pastossemates piirkondades, on ulatuslikud

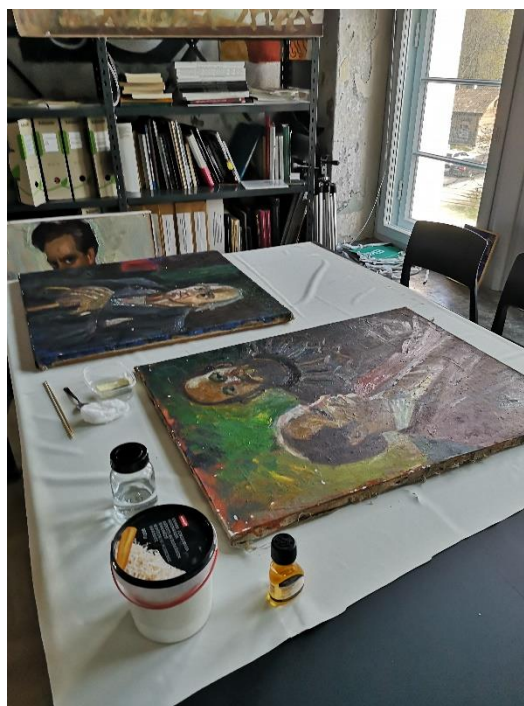
<sup>42</sup> S. Torba, Irina Bržeska maalikollektsiooni inventeerimine ja konserveerimine, lk 25.



kaod, kuid need ei mõju maali esteetilise terviklikkuse seisukohalt häirivalt, vaid sobituvad harmooniliselt kokku kunstniku ekspressiivse ning hooga pintsli tõmbega. Enamasti on värvikao all näha alumist maalikihti. Ülaltoodud asjaoludest lähtuvalt otsustati jätta suurem osa värvikadudest sellesse seisukorda, milles nad olid pärast värvikihi kinnitamist ja puhastamist. Täideti vaid need kohad, kus täitekrunt aitab kaasa värvikihi säilitamisele – näiteks kaod, kus säilinud värvikiht on pastoosne ning terava servaga, mis võib minimaalse vahelsegamise tõttu murduda. Krunditi ka parandatud lõuendirebendid ja -augud.



39. Kruntimist vajav koht.



40. Kruntimisprotsess.

Bakalaureusetöö tegemise ajal valmistati täitekrunti klassikalise retsepti järgi, mida kasutati juba Cennino Cennini ajal, see tähendab, et segati kriidipulbrit ja 5% kalaliimi vesilahust, millele lisati elastuse andmiseks kaks-kolm tilka linaõli. Käesoleva magistritöö koostamise ajal kasutati sama krunti enamuse tööde konserveerimiseks, kuid kuue töö puhul prooviti õppimise ja uurimise huvides teisi krunte, et nende sobivust omavahel võrrelda ja analüüsida. Üks nendest “uutest“ retseptidest oli võetud ühest vanast maalimise õpikust<sup>43</sup>. Segu oli

---

<sup>43</sup> O. Raunam, Joonistamise ja maalimise õpik. Tallinn: Eesti NSV Kunst, 1963, lk 14.

selline: 1 osa kriiti, 1 osa tsinkvalget, 1 osa liimivett (kasutati 7% jänesnahaliimi), 2 osa linaõli ning munavalge (poole liitri krundi kohta võetakse üks munakollane). Krundisegu kergemaks valmistamiseks segatakse kriit ja tsinkvalge algul vähese liimiveega, lisades hiljem ülejäänud. Emulsioonikrunt on väga vastupidav, elastne ning veekindel. Ühes kohas, kus kruntimist vajav pind oli suur, kuivas valmistatud krunt enne terve pinna katmist, mistõttu oli raske seda siledaks teha. Teistes kohtades toimis krunt hästi. Kolmas krunt, mida kasutati antud maalide konserveerimiseks, oli Itaalias toodetud valmiskrunt (*Modostuc*). See segu sobis väga hästi, sest on elastne ja pehme ning seda on tõenäolisemalt mugavam kasutada, kuna ei ole vaja teha eeltööd.

Enne retušeerimist tehti proovi MFR-ga (*Lascaux Medium für Retuschen*, aine nimi on *Mowilith 20*) segatud pigmentidega ning ka akvarellidega. Mõlemad värvid sobisid hästi värvikadude toneerimiseks, kuid otsustati akvarellide kasuks, sest nii on maalipinnale kantava lisamaterjali hulk kõige väiksem. Oma rolli mängis ka aeg: retušeerima pidi piiratud aja jooksul, aga MFR-meetod võtab palju aega, sest seda peab alati segama. Akvarellidega toneerimine on kiirem.

### **3.10 Lakkimine**

Õlivärvide struktuuri tõttu näivad Bržeska tööd erksad ja harmoonilised ka ilma täiendava pealiskatteta. Näituseks valitud töödest oli aga üks töö deformeerunud lakikihiga. Nagu varem mainitud, oli kiht väga raskesti eemaldatav ning maalikihile jäid laigud, mis rikkusid pildi üldilmet. Pinna ühtlustamiseks otsustati peale kanda lakikiht. Selleks kasutati dammarlaki-tärpentini lahust (1:1), mis kanti peale pihusti abil.

### **3.11 Raamimine**

Esialgse plaani kohaselt pidid kõik näitusel eksponeeritavad maalid olema raamitud. Selleks plaaniti valida mitte pärisraamid, vaid neutraalse värviga profilliistud. Kui kõik maalid olid vastavalt vajadusele toneeritud ja lakitud, siis leiti mitu raamimisfirmat ning vaadati läbi erinevad profiil-liistud ja raamid. Juhtus nii, et kui ühe värviga liist sobis ja nägi harmooniline

välja ühe maaliga, siis ei sobinud see sama teise maali värvigammaga kokku. Lõpuks maale vaadates tundus, et nad näevad terviklikud ja iseeneses täielikud välja ka ilma raamistuseta. Liist teeb maali hästi korrektseks, aga ka steriilseks. Kuna tegemist on ka konserveerimisest kõneleva näitusega, siis annab see omakorda põhjuse liistu mitte panna ja töid mitte eeskujulikeks museaalideks muuta. Oluline aspekt oli ka see, et osa maalidest tulevad teistest muuseumidest ja nendele midagi lisada ei saa. Seega otsustati jätta kõik maalid ilma raamita.

## 4. Näituse korraldamine

Näituse korraldamisprotsess algas kontseptsiooni väljamõtlemise ja eelarve koostamisega. Finantseerimist taodeldi läbi Kultuurkapitali.

Näituse avamine oli planeeritud 2020. mai algusele, kuid eriolukorra tõttu ei olnud see võimalik. Praegu on lepitud Riigikantseleiga kokku, et avamine toimub 2020. aasta sügisel. Kindlad kuupäevad ei ole veel määratud.

### 4.1 Kontseptsioon

Näituse eesmärk on taastutvustada inimestele portretisti, kes kogus oma vulkaanilise temperamendi ja kirega enda ümber tohutu hulga kultuuritegelasi: kunstnikke, sportlasi, näitlejaid, ning lõi unikaalse pildigalerii, peegeldades niiöelda tervet põlvkonda. Näituseks maalide valimise ajal olid Vene Muuseumi kollektsioonist ehk 204 maalist tuvastatud vähem kui 20 portreeteritud isikut. Nendest tuvastatud portreest tehti näitusel eksponeerimiseks valik, 15 portreed, soovides näitlikult rääkida sellest, kui võimsad, erinevad ja olulised figuurid olid Bržeska ümbruses. Enamik Eesti haritud inimesi teab peaaegu kõiki valitud isikuid, mis teeb näituse rahvalähedasemaks ja aktuaalsemaks. Samuti valiti üks autoportree ja üks teos kunstniku varasemast loomingust, nii et maalid illustreeriksid ka seda, kuidas Bržeska stiil aja jooksul muutus. Üks töö, Signe Möldereri portree, pärineb erakollektsioonist. Teistest muuseumidest valiti neli maali ja valiku tegemisel lähtuti sellest, et näitusel oleks esitatud võimalikult palju Bržeska stiili variatsioone, mis tähendab, et portreed oleksid valminud erinevatel perioodidel, mitmesuguste värvigammade ja erinevate rütmidega. Kokku valiti näituse jaoks 20 portreed.

Näituse läbiviimise kohaks valiti Toompea lossi kunstisaali. Esiteks, Vene Muuseumil on kokkulepe Riigikoguga, et iga aasta maikuus teeb muuseum oma näituse Stenbocki maja kolmandal korrusel, kus on sobivad tingimused erinevate näituste korraldamiseks. Teiseks, Riigikogu sobib ideaalselt näituse kontseptsiooniga kokku: kultuurist ja põlvkonnast rääkiv näitus Eesti rahva esinduskogu asupaigas.

Peale maalide on näitusel ka informatiivsed planšetid, kust saab lugeda Irina Bržeska eluloost ja loominguteest ning kollektsiooni konserveerimiskontseptsioonist ja -protsessist.

Näituseks valmistatati ka brošüürid, kus on põhjalikumalt jutustatud projektist üldiselt, kunstnikust ja isikutest, kelle portreed on näitusel eksponeeritud.

## 4.2 Kujundus

Nagu oli juba mitu korda mainitud, näitusel eksponeerimiseks valiti 20 maali, millest 15 kuuluvad Vene Muuseumi kollektsiooni, 2 – Eesti Ajaloomuuseumile (Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi kogu), 2 – Eesti Kunstimuuseumile ja 1 tuli erakogust. Iga maali all on etikett tööle kujutatud inimese nimega ja ka maalimise aasta, kui see on teada.

### Irina Bržeska

Portretist Irina Bržeska sündis 1909. aastal Kiievis, kuid põlvkond on elust võtnud ja elas Eestis. Oma karjäär jooksul läbi Bržeska unikaalne maailmkoos, külastades nii oma kassagaid tuntud inimesi kui ka oma sugulasi, sõpru ja tuttavaid. Eesti muuseumides on üle 250 Bržeska töö. Tema maale leidub ka Moskva muuseumides (näiteks Tretyakovi galeriis), kuid enamasti on erakogudes Eestis, Venemaal, Leedus ja Ameerikas.

Loomingulise karjääri alguses 1930. aastatel maaliti klassitselises stiilis, mitte ainult portreed, vaid ka palju maastikupilde ja naturaalmõtteid. Tol ajal kuulsid ühe portree valmistamise määrdat ja kunstniku stiili samasuguse realismis. Bržeska maalimisviis muutus 1960. aastatel, mil ta hakkas maalima nii ühe seansi portreed Väravamaa muuta tundeid ja kohal seegi sõrgete. Tema töö sisaldas värvilise meelust oma väljenduskirke ning hooga ja veidi ranget pinnatõmbet. Otsust, et Bržeska on loonud hea psühholoogilise meelustaga portreed, mis peegeldavad täiuslikult moodi isikupära ja iseloomu.

Ta oli temperamentne ja ekstreemne, teda tahtsid kõik taltsutada kultuuritegijateks, tema portreed leidsid sportlased ja akulaatorid, näitlejad ja heliloojad. Kohalike ei mõelnud kunstnik oma kuulsuse ja mälestuse jäädvustamiseks, tavaliselt ta seegi ei allkirjastanud oma töid, mistõttu vigasid reaktiivsest tundeid kujutatud inimesi. Kuna töid on allkirjastamata, on mõnikord raske määratleda, et tegu ongi Irina Bržeska maaliga (eriti kui töö on erakogus ning keegi ei mäleta, kuid see töö tuli). Keenuline on see ka selgitajast, et tihedalt kütas Irina oma persoonalme erinevat: Bržeska, Bržeska, Bržeska, Bržeska ja jne. Tunneb, et isegi kaltsoloogiline ei ole üldes kunagi võimatu.

Bržeska stil on omapärane ja kohal ka rühmitse, mis ei pruugi ilmselgelt meeldida ühele. Aga see ei tähenda, et kunstnik ei vääril tähelepanu ega tunnustust. Võibolla see sellest tõesti esimeste – aga loodavasti mitte viimaste – samm Bržeska isiku ja loomingu taastamiseks poole.

Vimastel aastatel elas Bržeska tuul Pühbas koosni lähedal. Andekas portretist suri 1990. aastal. Kõik oma allesolevad maalid pärandas ta Kooistile.



### Ирина Бржезка

Ирина Бржезка – художница-портретистка родилась в 1909-м году в Киеве, но большую часть жизни жила и работала в Эстонии. На протяжении своей карьеры создала уникальную палитру, запечатлев известнейших людей своего времени, а также друзей, родственников и знакомых. В музее Эстонии находится около 250 работ Ирины. Ее живопись можно увидеть и в российских музеях (например, в Третьяковской галерее), но большая часть работ находится в частных коллекциях в Эстонии, России, Литве и Америке.

В начале творческой карьеры Бржезка писала в классическом стиле, но только портреты, но также пейзажи и натюрморты. В то время на одну работу уходило от одной до нескольких недель, а стиль был близок к реализму. Манера писать изменилась в 1960-е годы, тогда художница начала писать однодневные портреты. Цветовая гамма стала темнее, мазки мраморные. Работы вызвали восхищение критиков своими экспрессивностью и смелым мазком. Говорили, что Бржезка создает портреты, превосходно отражающие характер и индивидуальность личности.

Ирина Бржезка была очень продуктивной, писала так много и так часто, что иногда у нее не было времени (и денег) даже для заказа новых подрамников. Художница была темпераментна и экстравагантна, ей нравились культурные дебаты того периода, портреты знаменитых спортсменов и актеры, скульпторы и композиторы. Но, к сожалению, Бржезка не пользовалась об известности, обычно даже не подписывала свои работы, из-за чего теперь сложно определить, кто изображен на картине. По какой-то причине Ирина часто писала своих фамилию на подрамнике: Бржезка, Бржезка, Бржезка, Бржезка, Бржезка, Бржезка – ввиду чего, кажется, сделать каталог всех ее работ не является реальным.

Стиль Бржезка своеобразен и моментально груб, что, разумеется, не всем придется по вкусу. Однако это не значит, что художница не заслуживает внимания и признания. Вероятно, данный проект станет первым – хочется верить, не последним – шагом на пути к повторному открытию личности и творчества Ирины Бржезкой.

В последние годы Бржезка жила на утюре возле Пюхтиского монастыря. Художница умерла в 1990-м году. Все свои картины завещала монастырю.



41. Autori poolt kujundatud planšett “Irina Bžeska”.

### Uurimisprojekt ja konserveerimine

Tööd alustati 2017. aasta septembris. Tänaoleks on koostatud kõigi 204 Vene Muuseumis oleva maali kirjeldused ning graafiline dokumentatsioon (topograafia ja kõigi kahtlustatav määratlamine). Kokku 35 tööd konserveeriti. Viidi läbi mitmeid intervjusid inimestega, keda Irina Bržeska portreteeris või kes teadsid kunstniku tegevust või kaardeti teiste hulgas Arvo ja Horo Pireti ning Mare Vindga. See alles saada korraldajale ülevaate kunstniku elust ja loomingust. Loodi interaktiivne veebiploatum, mille eesmärk on kaasata inimesi oma kultuuri uurimise ning koguda rohkem informatsiooni Irina Bržeska kohta. Veebilehel on võimalik lugeda kunstniku ja uurimisprojekti kohta nii eesti kui vene keeles. Suhtlusena on võetud põlvkõrgi, kus inimesed saavad rääkida läbi kõik Vene Muuseumi kollektsioonis olevad Bržeska portreed ning ka mitu portreedi kujutatud inimestest tuntud inimesi, sisikõrgeid selle kohta pildid alla kommentaarid.

Maalide konserveerimine käigus katsetati ja õpiti erinevaid meetodeid, kuidas kaitsta ning parandada aluskihi ja lihvakihi. Bržeska maalid olid väga palju maalitud kahtluse: praod, krikkid, rütmiline värvikord. Eesmärgi ei ole värvikord maalide värvilise seisukorras õhtul, sest nende kõval olei värvide kiht. Mõnedel lootel on olemas ulatulkud värvikord, kuid need ei häiri maali esteetilist terviklikkust, vaid sobivad harmooniliselt kokku kunstniku ekspresseeriva ning hooga pinnatõmbega. Mõnel maalil on värvikord nii alumisel maalingskihil. Väike suudus, et tegemist on sama töö viimastega, sest pinnatõmbed ei kordu. Kõige tõenäolisemalt ei meeldinud kunstnikule tema algne maal ning ta maalits selle üle. Eeltoodud lähenviisi otsustati jätta suurem osa värvikordest sellises seisukorras nagu need olid pärast värvikordimist ja puhastamist ning laetati vaid need kohad, kus tähtsamat atlas kassa värvikordimisele.

Konserveerimisprotsessi valides arvestati ka sellega, et maalid lähevad pärast konserveerimist tagasi muuseumisse, kus need eksponeeritakse. Seetõttu on maalide esinevad värvikord pigem seegi huvitavad, sest nende kaudu saab näidata kunstniku tehnikat ja maalide ajajärgi. Ni saavad Bržeska maalid lisaks ajaloolisele, kunstilisele ja sentimentaalsele väärtusele juurde ka esteetilisi ja informaatilisi väärtusi.



### Исследовательский проект и консервация

Работы были начаты в сентябре 2017-го года. На сегодняшний момент составлены описания и графическая документация (топография и определение всех повреждений) для всех 204 работ Ирины Бржезкой из коллекции Русского Музея. 35 работ были консервированы. Было проведено несколько интервью с людьми, которых портретировала Бржезка, или теми, кто знал ее лично, например, с Арво и Хорой Пире и Маро Винт. Это помогло составить в красном слове, но они не влияют на эстетическую целостность картины, а примерно совпадают с характеристиками и экспрессивными манерами художника. На некоторых произведениях в месте где верхний красочный слой утерян, видны нижние слои краски. И вряд ли мы имели дело с эскизом, потому что направление мазка часто не повторяется. Спорно всего, художнице не понравился сделанный ремонт и она решила написать поверх ней новую. Исходя из практических обстоятельств, было решено оставить большую часть красочных слоев нетронутыми и запечатлить лишь те места, где грунт непосредственно бы соприкоснулся с красочным слоем вокруг потерь.

Картины стали инструментом для изучения и практики различных способов задерживания пыли и трещин в колотки и гравитации. У работ было большое количество повреждений красочного слоя: трещины, царапины, расслоение, дыры краски. В данном случае голтеры краски в основном не представляют опасности для сохранности живописи, поскольку краска вокруг них заперта. У некоторых работ есть действительно большие проблемы в красочном слое, но они не влияют на эстетическую целостность картины, а примерно совпадают с характеристиками и экспрессивными манерами художника. На некоторых произведениях в месте где верхний красочный слой утерян, видны нижние слои краски. И вряд ли мы имели дело с эскизом, потому что направление мазка часто не повторяется. Спорно всего, художнице не понравился сделанный ремонт и она решила написать поверх ней новую. Исходя из практических обстоятельств, было решено оставить большую часть красочных слоев нетронутыми и запечатлить лишь те места, где грунт непосредственно бы соприкоснулся с красочным слоем вокруг потерь.

На выбор концепции консервации повлияло также то, что картины после вернутся в Русский Музей, в рамках та же экспозиции. Красочные проблемы в таком случае интересны, поскольку через них можно говорить о технике художника и об истории та же картины. Так картины Бржезкой приобретают эстетическую и информативную ценности наряду с исторической, художественной и эмоциональной ценностями.



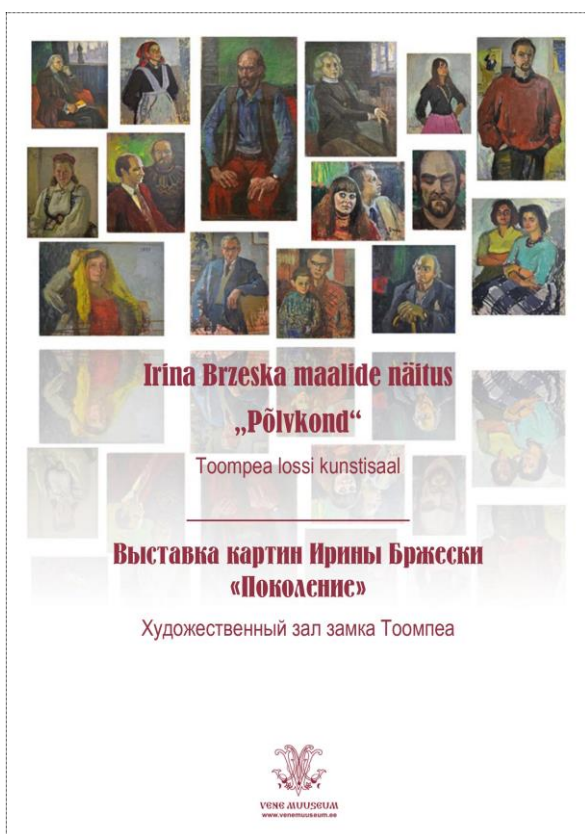
42. Autori poolt kujundatud planšett “Uurimisprojekt ja konserveerimine”.

Näitus algab kahe infoplanšetiga (ill 41 ja 42). Esimene, pealkirjaga “Kes on Irina Bržeska?” räägib kunstniku eluloost ja loomingust. Teine planšett räägib projektist üldiselt ning ka konserveerimisprotsessist – kontseptsioonist, eesmärgist ja tulemustest. Et informatsioon

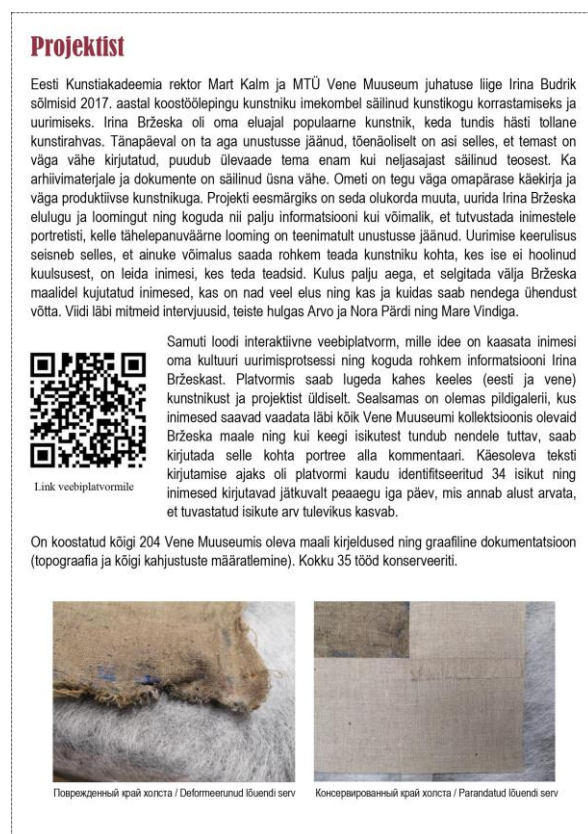


oleks edastatud atraktiivselt, on tekst illustreeritud ohtra pildimaterjaliga. Tekst on esitatud kahes keeles – eesti ja vene. Kuna plašetid on väiksemõõdulised (170 x 100 cm), esitatakse vaid minimaalne tekstiline info, et see näeks koos piltidega harmooniline ja loetav välja. Kõik see, mis ei mahu plašettidele, leiab koha brošüürides.

Näituseks olid spetsiaalselt kujundatud brošüürid, mis ei olnud suured, kuid olid informatsiooni täis. Lisaks pisut üksikasjalikumale infole projekti kohta oli seal lühidalt kirjas ka Vene Muuseumist, käesoleva töö autorist – näituseks valitud tööde konservatorist, ning ka isikutest, kelle portreed valiti eksponeerimiseks.



43. Brošüüri esikaas.



44. Brošüüri lehekülg.

Nii plašettidel, kui ka brošüüridel oli prinditud kaks QR-koodi. Ühes koodis oli šifreeritud Vene Muuseumi veebilehe link, teises – projekti veebiplatvorm, millest põhjalikumalt räägitakse hiljem peatükis 4.4. Esialgse idee järgi oli plaanis teha eraldi plašett kõikide portreedega, et näituse külalised said samal hetkel osaleda “isikutuvastuse mängus“, kuid kahjuks ei piisanud selle peale eelarvet ja ruumi – selleks, et kõik 200 isikut oleksid loetavad,



planšett peaks olema piisavalt suur, kuid Riigikogu näituse ruum on suhteliselt väike ning kõike mahutada ei ole võimalik. Loodetavasti on kõigil külalistel telefonid, mida saab kasutada QR-koodi dešifreerimiseks, siis saab kogu portreegalerii vaadata kohe näitusel. Kui ei ole, saavad kõik, kellel on huvi, leida veebiplatvormi pärast Internetist.

 <p><b>Konservaatorist</b></p> <p>Svetlana Torba (s 1996) on Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna tudeng. Alates 2019. aastast töötab Eesti Meremuuseumis konserveerijana. Hakkas Irina Bržeska maalikollektsiooni uurimisega tegelema 2017. aastal oma bakalaureusetöö raames. Käesolev näituse projekt on osa tema magistristööst.</p> <p>Projekti käigus töötas Svetlana välja konserveerimiskontseptsioon ja konserveeris 35 maali, tema juhtimisel oli tehtud inventuur – koostatud kõigi 204 Vene Muuseumis oleva maali kirjeldused ning graafiline dokumentatsioon (topograafia ja kõigi kahjustuste määramine). Uuris, analüüsis ja pani kirja kunstniku elulugu ja loominguteed: tegi umbes kümme intervjuud inimestega, kes erineval määral tundsid kunstnikku või olid temaga kaudselt seotud, sealhulgas Arvo ja Nora Pärddiga ning Mare Vindiga. Leiutas ja sõnastas näituse idee ja struktuuri, kirjutas ja kujundas infoplanšetid ning käesoleva brošüüri, kirjutas artikli projektist ning lõi veebiplatvormi, mis toimib teabeallika ja kunstniku maalide galerina, mis on kõigile kättesaadav.</p> <p><b>О консерваторе</b></p> <p>Светлана Торба (р. 1996) – студентка Эстонской академии художеств отделения консервации и защиты культурного наследия. С 2019 года работает консерватором в Морском музее Эстонии. Начала заниматься изучением коллекции живописи Ирины Бржежской в 2017 году в рамках своей бакалаврской дипломной работы. Данный выставочный проект является частью магистерской работы.</p> <p>За время проекта Светлана разработала концепцию консервации, в рамках которой привела в порядок 35 картин, под её руководством была проведена инвентаризация: составлены описания и графическая документация (топография и определение характера повреждений) всех 204 работ Ирины Бржежской из коллекции Русского Музея Эстонии. Изучила, проанализировала и записала историю жизни и творчества художницы: взяла около десяти интервью у людей, в разной степени знавших художницу или связанных с ней косвенно, в том числе у Арво и Норы Пярт и Маре Винт; придумала и сформулировала идею и структуру выставки, написала и оформила информационные планшеты и данную брошюру, написала статью о проекте для газеты, а также создала веб-платформу, которая служит источником информации и галереей картин художницы, доступной для каждого человека.</p>	 <p>Eesti Kunstiakadeemia ja Vene Muuseum aastaid kestnud koostööprojekt on avanud meie jaoks pea tundmatu kunstniku erakordse isiku ja rikkaliku loominguga, aga mis peamine, pakunud konserveerimise eriala tudengitele laiapõhjalise õpitandri. Grupi tudengitega oli meil võimalus olla esimesed, kes vaatasid läbi kogu Bržeska mahuka kollektsiooni Vene Muuseumi fondis, et hinnata iga üksiktee seisukord ning määrata konserveerimisvajadus. Tookord ei osanud me veel aimata, kui väärtusliku ja laiapõhjalise uurimistöoni see välja jõuab – Svetlana Torba bakalaureuse- ja magistristö ei piirdu ainult kitsa erialase tegevusega, vaid taasavab selle märkimisväärse vene päritolu autori looming märksa laiemal skaalal. Tegemist ei ole üksnes kunstnikuga, vaid dokumentalistiga, kelle portreeritute (ja sõpruskonna) hulgas on aukturstähtlased galerii Eesti tuntud kultuuritegelasi alates Arvo Pärddist ja lõpetades perekond Vintidega. Selline ajaloo uurimine läbi kunstiteoste annab muuhulgas võimaluse suhelda ja suhestuda inimestega, kes mäletavad ja annavad isikliku panuse meenutamaks „Bržeska-nimelist“ kultuurifenomeni. Irina Bržeska ei olnud ainult kunstnik ja portretist, vaid ka toonase kultuurielundi süda ja keskpunkt, kelle lõuenditele on koondunud meie lähiajaloo mälu. Koostöö Vene Muuseumiga ja Svetlana töö on aidanud seda mälu talletada ja avada.</p> <p><i>Dr Hilikka Hiio, Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna professor</i></p> <p>Многолетнее сотрудничество между Эстонской академией художеств и Русским Музеем открыло для нас исключительную личность и богатое творчество прежде практически неизвестной художницы, но что самое главное, предоставило пространство для исследований и практики студентам-консерваторам. У нас была возможность первыми осмотреть всю коллекцию Бржежской в фонде Русского Музея, оценить состояние каждой отдельной картины и определить необходимость консервационных работ. В то время мы еще и не представляли, насколько ценное и колоссальное исследование из этого получится – бакалаврская и магистерская работы Светланы Торбы не ограничиваются узкой профессиональной деятельностью, но вновь открывают творчество замечательного автора в гораздо более широком масштабе. Мы имеем дело не просто с художницей, но и документалистом, чьи портреты (и круг общения) являются впечатляющей галереей известных культурных деятелей Эстонии от Арво Пярта до семьи Винт. Такое изучение истории с помощью произведений искусства предоставляет, среди прочего, возможность взаимодействовать и общаться с людьми, которые помнят и готовы внести личный вклад в повторное открытие феномена Ирины Бржежской. Она была не только художницей и портретисткой, но и сердцем и центром культурной элиты того времени, на полотнах которой запечатлена память о нашей недавней истории. Сотрудничество с Русским музеем и работа Светланы помогли открыть и сохранить эту память.</p> <p><i>Доктор Хилька Хио, профессор отделения консервации и защиты культурного наследия Эстонской академии художеств</i></p>
--	--

45. Pöördel.

Lisaks kirjalikele infomaterjalidele kujundati ja teostati *Memory* mängu Bržeska portreedega. Mäng koosneb kaartidest, igal kaardil on paar. Klassikalise mängu reeglid on väga lihtsad: alustuseks segatakse kaardid põhjalikult ning asetatakse lauale üksteise kõrvale pildipool alla. Kui mängija kätte on jõudnud mängukord, tohib järjest ümber pöörata kaks talle meeldivat kaarti. Kui mõlemal kaardil on ühesugune pilt ehk moodustub paar, võib mängija need endale võtta ning lisaks sellele veel kaks kaarti ümber pöörata. Ja seda niikaua, kuni ta keerab ümber kaks erineva pildiga kaarti. Need keeratakse uuesti tagurpidi ning mängu astub järgmine “otsija”. Mäng on lõppenud, kui pööratakse ümber viimane pildipaar. Mängija, kellel on kõige rohkem kaarte, ongi võitja.



46. Reeglid ja mäng karbis.



47. Reeglid ja mäng.

*Memory* idee ja eesmärk on mitte ainult mälu treening, vaid ka uue informatsiooni välja uurimine ja pähe õppimine. Kaartidel on tihti kujutatud loomad, lilled, linnad – ükskõik mis teema. Mängu idee klapi suurepäraselt Bržeska projekti kontseptsiooniga – mitte ainult uurida ja analüüsida kunstniku elulugu ja loominguteed, vaid ka kunstniku taasavamine publikule ja populariseerimine. Oluline on, et inimesed mitte lihtsalt ei vaataks pilte ja ei unustaks näitusest järgmisel päeval, vaid süveneksid teemasse, saaksid inspiratsiooni ja fikseeriks kunstniku enda mälus. Mäng on selliste eesmärkide saavutamiseks suurepärase instrument.



48. Mänguprotsess.



49. Mängukaardi esikülg.



50. Mängukaardi tagakülg.

Kasulik on see ka sellepärast, et aitab kõnetada väga erinevaid siht- ja vanusegrupe, mitte ainult kunstihuvilisi ja EKA tudengeid. Kuigi see ei ole projekti peamine eesmärk, oleks



suurepärane näidata inimestele läbi mängu ja veebiplatvormi, et kunst ja kultuur ei ole ainult “pildid seinale peal”, vaid see on terve (aja)lugu, mis võib olla mitmekesine ja interaktiivne. Trükiti välja viis mängukomplekti. Igas komplektis on 15 kaardipaari ehk kokku 30 kaarti. Piltideks valiti mõned portreed, mida eksponeeritakse näitusel, ning mitu portreed, mis olid tuvastatud veebiplatvormi kaudu. Iga pildi all on kirjas, keda on kujutatud. Kaartide tagaküljel on autori poolt kujundatud kollaaž. Kaartidega karbis on ka A4 leht, kus on ühel poolel eesti ja vene keeles kirjutatud mängureglid ja teisel poolel – ülevaade kunstnikust. Üks või kaks karpi lähevad näitusele, üks jääb Vene Muuseumisse, teistele mõeldakse ka mingi strateegiline koht välja, näiteks eksponeeritakse mingil Eesti Kunstiakadeemia või Vene Muuseumi üritusel.

### 4.3 Portreteeritud isikud



51. Näituseks valitud portreed Vene Muuseumi kollektsioonist.

Esialgse idee järgi oli plaanis teha intervjuud isikutega, keda Bržeska portreteeris ning kelle portreed on valitud eksponeerimiseks, või nende järeltulijatega, kuna mõned modellid olid juba surnud. Kontakti loomine võttis palju aega, selletõttu ei jõudnud teha intervjuud näiteks Hugo Hiibusega, kes suri 2019. aasta novembris. Lühiformatsioon koguti kõigest nendest isikutest, kellest võimalik. Seda tehti selleks, et anda ülevaade Irina Bržeska tutvusringist ning

keskkonnast, milles ta elas. Mõnedest isikutest on teada paar sõna, teistest aga on kirjutatud raamatud, seetõttu erinevad alljärgnevad teksid info mahult ja iseloomult.

#### 4.3.1 Arvo Pärt

Arvo Pärt on sündinud 11. septembril 1935. aastal. Ta on lõpetanud Tallinna Riiklikus Konservatooriumis Heino Elleri kompositsiooniklassi ning töötanud helirežissöörina Eesti Raadios. Alates 1960. aastate lõpust on Pärt vabakutseline helilooja. Heliloojana äratas Pärt tähelepanu juba 1960. aastatel, mil temast kujunes nii Eestis kui ka kogu Nõukogude Liidus üks avangardistliku muusika juhtfigure. Paljud 20. sajandi olulisemad modernistlikud kompositsioonitehnikad jõudsid siinsesse muusikaellu just Pärdi teoste kaudu. Arvo Pärt on üks neid heliloojaid, kelle looming on oluliselt muutnud meie arusaamist muusikast. 1976. aastal lõi ta isikupärase muusikalise keele nimega tintinnabuli, mis on jõudnud väga laia ja eriilmelise kuulajaskonnani ning milles helilooja komponeerib tänaseni. Ehkki Pärdi loomingust ei lähtu ühtki koolkonda, on tema tintinnabuli-teosed tugevalt mõjutanud suurt osa nüüdismuusikast.<sup>44</sup>

#### 4.3.2 Ülo Tuulik

Ülo Tuulik (s 1940) on eesti kirjanik, Jüri Tuuliku kaksikvend. Lõpetas Tartu Riikliku Ülikooli (TRÜ) eesti filoloogina. Töötas ajalehe „Rahva Häääl“, ajakirja „Noorus“ ja ajalehe „Sirp ja Vasar“ toimetuses, 1986–92 oli Eesti Kirjanike Liidu juhatuse sekretär välissuhete alal. Eesti NSV teeneline kirjanik.<sup>45</sup>

#### 4.3.3 Jüri Tuulik

Jüri Tuulik (1940–2014) oli eesti kirjanik, Ülo Tuuliku kaksikvend. Elas vaheldumisi Tallinnas, Abruhal ja Kuressaares, kujutas mitmetes teostes rannarahva (Abruha) elu, käsitusviisis põimused traagika ja huumor. Aastatel 1944-45 tegi koos perekonnaga läbi sundevakueerimise Saksamaale. Tagasi jõudnuna õppis 1947–52 Abruha algkoolis, pärast

---

<sup>44</sup> Arvo Pärt. Elulugu, <https://www.arvopart.ee/arvo-part/> (vaadatud 24. III 2020).

<sup>45</sup> Tuulik, Ülo. – Kalapeedia, <https://www.kalapeedia.ee/5997.html> (vaadatud 9. III 2020).

Kingissepa keskkoolis ja TRÜ ajaloo-keeleteaduskonnas, mille lõpetas eesti filoloogina. 1960-ndate alguses avaldas mitmeid lühijutte ja publitsistikat. Töötas ajalehes “Edasi” ja ajalehes “Noorte Hää”, alates 1969 tegutses kutselise kirjanikuna. Tema teoseid on tõlgitud inglise, saksa, vene, läti ja slovaki keelde.<sup>46</sup>

#### 4.3.4 Mare Vint

Mare Vint (1942–2020) oli tunnustatud graafik, kes loomingu tee algusaastail viljeles peamiselt tuši- ja pliiatsijoonistust, 1970. aastate algusest valdavalt litotehnikat. Tema varasemat loomingu iseloomustab mustvalge kontrast, milles värv kui essents omab tinglikku ja pigem markeerivat rolli. Kunstniku hilisem pildiruum kujutab sageli aedu, parke ja linnu. Motiivid on edasi antud filigraanse joone, täpikeste, rütmide ja vaba pinna mängu abil. Kunstniku kujundikeel on isikupäraselt minimalistlik ja kirkastunud.<sup>47</sup>

Mare Vint on lõpetanud Eesti Riikliku Kunstiinstituudi (ERKI) 1967. aastal klaasikunsti erialal, alates 1973. aastast Eesti Kunstnike Liidu (edaspidi KL) liige. Aastast 1987 Andres Toltsi abikaasa.



52. Mare Vint ja Andres Tolts, 1983.



53. Irina Bržeska “Mare Vint ja Andres Tolts“, 1983.

<sup>46</sup> Tuulik, Jüri. – Kalapeedia, <https://www.kalapeedia.ee/5988.html> (vaadatud 9. III 2020).

<sup>47</sup> Mare Vint. Kunstnikust, <https://noar.eu/et/kunstnik/mare-vint/> (vaadatud 04. III 2020).

#### 4.3.5 Andres Tolts

Andres Tolts (1949–2014) oli eesti maalikunstnik ja graafik. Lõpetas 1973. aastal ERKI tööstuskunstierialal. Olnud vabakunstnik, töötas mõni aeg Kunstnike Liidu sekretärina. Alates 1975. aastast KL liige. Osales popkunstisuunitlusega rühmiteses SOUP'69. Lõi assamblaaze ning sotsialistliku kultuuri üle ironiseerivaid kollaaže. Omane on estetiseeriv, tegelikkusest distantseeruv ainekäsitus. Mare Vindi abikaasa.

#### 4.3.6 Ants Jõgi

Ants Jõgi (1892–1983) oli eesti draamanäitleja, töötanud Ugalas, Estonias ning Eesti Draamateatris; pisirollide meister.<sup>48</sup>

#### 4.3.7 Hugo Hiibus

Hugo Hiibus (1929–2019) oli eesti karikaturist ja šaržimeister. 1955. aastal lõpetas ERKI graafikuna. Töötas Tallinnas 1957–59 ajakirja „Pikker“ kunstilise toimetajana, tegi kaastööd ajalehtedele „Turun Sanomat“ ja „Uusi Suomi“, vahepeal ja hiljem olnud vabakunstnik. Aastast 1960 KL liige.<sup>49</sup> Tema karikatuure on avaldatud praktiliselt kõikides Eestis ilmunud väljaannetes. Kokku on ta joonistanud üle 20 000 (ligi 30 000, arvas Hugo vestlusel oktoobris 2019) karikatuuri ja šarži ning üle 1200 eksliibrise (ligi pooled neist Soome).<sup>50</sup>

#### 4.3.8 Juhan Raudsepp

Juhan Raudsepp (1896–1984) oli eesti kujur. Osales 1918–20 Vabadussõjas. Töötas 1920–29 joonistusõpetajana. Aastast 1929 oli vabakunstnik. Viljeles valdavalt portree- ja monumentaalkunsti, vähemal määral figuraalset vabaskulptuuri. Tema varases loomingus domineeris kubistlik-konstruktivistlik suund, alates 1930. aastatest kaldus ta üha rohkem realismile. Viimane avaldub just kunstniku portree- ja figuraalplastikas. Aastast 1944 KL liige.

---

<sup>48</sup> Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi maaligalerii, <https://virtuaalne.ajaloomuuseum.ee/maaligalerii/?sisu=kujutatavad> (vaadatud 9. III 2020).

<sup>49</sup> M. Eller, EKABL, lk 108.

<sup>50</sup> H. Hiibus, Hugo Hiibus – 90! – Kesknädal, VI. I 2019.



#### 4.3.9 Salme Reek

Salme Reek (1907–1996) oli ainulaadne näitleja, kelle nimega seostub ligi seitse aastakümnet 1906. aastal sündinud Eesti kutselise teatri veidi enam kui saja-aastasest ajaloost ning mitme põlvkonna teatrimälu. Oma näitlejaloomingus püüdis Salme Reek alal hoida mineviku teatri väärtuslikumat osa, psühholoogilisele realismile omast süvenemist tegelaskuju sisemaailma ning avada rollis peituvaid sügavusi lavakunsti arengu käigus kujunenud modernistlikule teatrile omaste väljendusvahenditega. Näitleja looming on tugevalt seotud ajas muutuva ühiskondlik-kultuurilise taustsüsteemiga. Ümbritsev aegruum suunab näitleja loomingulisi valikud.<sup>51</sup>

#### 4.3.10 Amalie Moovits

Kolhoosi lüpsja-karjatalitaja.

#### 4.3.11 Dmitry Rudakov

Irina Bržeska lapselaps. Kolis Ameerikasse umbes 1970ndates.<sup>52</sup>

#### 4.3.12 Günter Reindorff

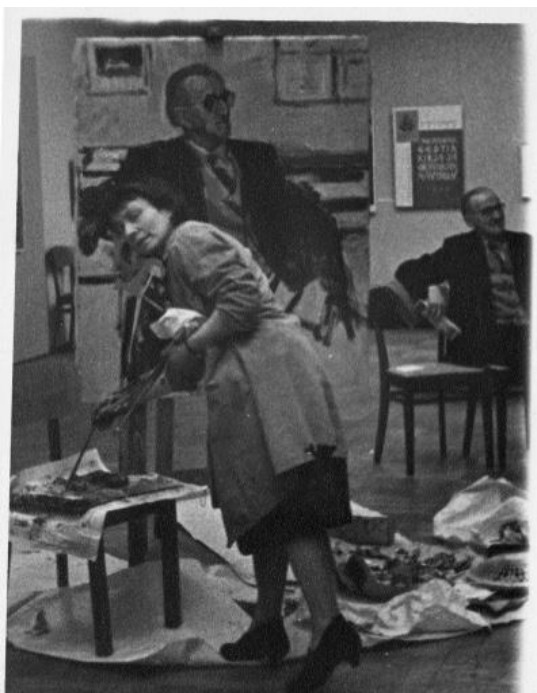
Günter Reindorff (1889–1974) oli eesti graafik. Õppis Peterburis A. Stieglitzi kunsttööstuskoolis teatridekoratsiooni- ning ofordiklassis, 1913. aastal lõpetas kooli tarbekunstnikuna. Peale seda siirdus stipendiaadina Pariisi, käis Hispaanias ja pöördus 1915. aasta alguses Skandinaavia kaudu tagasi Petrograadi. Opteeris Eestisse 1920. aastal. Oli Riigi Kunsttööstuskooli graafika õppejõud. Rajas kooli graafikaklassi ja litograafia- ning trüki- ja tsinkograafiatöökoja. 1920.–30. aastatel tegustes tarbekunstnikuna. Valdava osa nende kümnendite loomingust moodustab tarbegräafika: raha-, margi- ja märgikavandid. Reindorff oli Eesti Vabariigi esimeste rahatähtede kujundaja. Aastatel 1928–1940 lasti käibele tema kujundatud Eesti kroonväeringus pangatähtede seeria. 5-kroonisel pangatähel on Günther

---

<sup>51</sup> Näitleja loomingulise pikaealisuse ja mitmekülguse fenomen Salme Reegi näitel, <https://dspace.ut.ee/handle/10062/27890?show=full> (vaadatud 9. III 2020).

<sup>52</sup> D. Rudakov, intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.

Reindorffi autoportree kalurina. Aastast 1944 KL liige. 1940.–1950. aastatel lõi Reindorff oma raamatukunstialased tippteosed. Populaarsed olid Reindorffi muinasjuttude illustratsioonid. Neist tuntuim on 1951. aastal ilmunud Friedrich Reinhold Kreutzwaldi "Eesti rahva ennemuistsete juttude" kujundus, milles avaldub kunstniku joonistaja-, ornamendilooja- ja kalligraafiameisterlikkus.<sup>53</sup>



54. Irina Bržeska Günther Reindorffi maalimas.  
Fotol oleva maali asukoht on teadmata.



55. Irina Bržeska "Günther Reindorff".

#### 4.3.13 Aili Vint

Aili Vint (aastani 1967 Sarv) (s 1941) on eesti maalikunstnik ja graafik. Lõpetas ERKi 1967 graafika erialal. Töötanud Tallinnas 1967-68. aastatel kirjastuses "Eesti Raamat" kunstilise tometajana, pärast töötas kolm aastat "Arsis" reklaamikunstnikuna ning aastast 1992 Tallinna Kunstiülikooli õppejõuna. Aastast 1970 KL-liige. Kuulunud rühmitisse ANK'64. Tegustes algul plakartistina (näiteks teatriplakatid) ja raamatu kujundajana. Pärast hakkas tegelema õlimaaliga ning temast kujunes silmapaistvamaid eesti mariniste. Vindi meremaalid on loomutruud ja romanistilist laadi.<sup>54</sup>

---

<sup>53</sup> M. Eller, EKABL, lk 436.

<sup>54</sup> M. Eller, EKABL, lk 595.

#### 4.3.14 Signe Mölder

Signe Mölder (1918–2006) oli eesti skulptor. Õppis aastast 1938 Riigi Tarbe- ja Kujutava Kunsti Koolis, lõpetas 1943. aastal keraamika erialal Tallinna Kujutava ja Rakenduskunsti Kooli. 1944 jätkas ta õpinguid Tallinna Riiklikus Tarbekunsti Instituudis, mille lõpetas 1948. aastal kujurina. Ta töötas 1947 – 1957 ERKIs õppejõuna, seejärel vabakunstnikuna. Ta oli Eesti KL liige 1959. aastast. Eesti Kunstimuuseumi skulptuurikogus on mõningad tema sõjajärgsete aastate realistlikud olustikuskulptuurid, portreed ja keraamilist pisiplastikat. Signe Mölder on loonud ka avalikke skulptuure ja monumentaalplastikat. 1999. aastal paigaldati Tallinna Jüriöö parki tema loodud monument II maailmasõjas osalenud eesti sõjameestele.<sup>55</sup>

#### 4.3.15 Zinovi Hmelnski

Zinovi Hmelnski (1929–2009) oli eesti skulptor. Õppis ERKI-s. Töötas 1956–57 Tallinnas Vene Draamateatri kunstnikuna ja pärast Birobidžanis kunstikooli õpetajana, seejärel olnud Tallinnas vabakunstnik. Aastast 1961 KL liige. Loonud nappide, läbikaalutud plastiliste väljendusvahenditega elutruid portreid ning ilmeka poosi ja liikumisrütmi figure. 1970. aastate keskpaigast viljelnud metallikunsti.<sup>56</sup>

#### 4.3.16 Georg Ots

Georg Ots (1920–1975) oli eesti laulja (bariton). Lõpetas 1938 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 1946 Tallinna Muusikakooli ja 1951 Tallinna Riikliku Konservatooriumi (Tiit Kuusiku klass). Kuulus 1942–44 Eesti NSV Riiklikesse Kunstiansamblitesse. Oli 1944–45 Estonia koorilaulja ja 1945–75 solist, 1951–52 ühtlasi Tallinna Riikliku Konservatooriumi rektor ja 1974–75 Eesti NSV Teatriühingu esimees. Tegutses lavastajana, esines kammerlauljana, oli tuntud estraadilaulude esitaja, ka välismaal. Eesti NSV teeneline kunstnik (1952), Eesti NSV Teatriühingu liige (1953), Eesti NSV rahvakunstnik (1957), Nõukogude Liidu rahvakunstnik

---

<sup>55</sup> Signe Mölder 13. XII 1918 – 2. XI 2006. – Sirp 10. XI 2006.

<sup>56</sup> M. Eller, EKABL, lk 112.

(1960). Aastast 1985 korraldatakse Tallinnas temanimelisi muusikapäevi, aastast 1976 antakse välja temanimelist ooperipreemiat, 1996 sai tema nime väikeplaneet 1977 QAI, tema nime kannavad Tallinna Muusikakool, reisilaev (1980–2002) ja Kuressaares asuv spaa.<sup>57</sup>

#### 4.3.17 Aime Leis

Aime Leis (sündinud 16. augustil 1936) on eesti baleriin ja balletiõpetaja. Pärast balletikooli kiitusega lõpetamist 1953. aastal sai Aime Leisist 19 aastaks Estonia solist. Leis tantsis erineva koreograafiaga ballettides, kuid tema tugevaimaks küljeks on peetud klassikalise tantsu rolle – Giselle (Adami “Giselle“), Quiteria (Minkuse “Don Quijote“), Tuhkatriinu (Prokofjevi “Tuhkatriinu“) ja Aurora (Tšaikovski “Uinuv kaunitar“).

Aastatel 1961-1969 oli Aime Leis Tallinna Balletikooli õppejõud ja alates 1973. aastast töötas ta Estonia teatris balletirepetiitorina. Tema käe all sai lavaküpseks enamik järgneva paarikümne aasta jooksul etendunud balletilavastusi. Alates 1991. aastast on Aime Leis õpetanud ka Helsingi ja Vaasa balletikoolides.<sup>58</sup>

#### 4.3.18 Evald Okas

Evald Okas (1915–2011) oli eesti maalikunstnik ja graafik. Lõpetas Riigi Kunstikooli dekoratiivmaalerialal ning Riigi Kõrgema Kunstikooli maalijana. Nõukogude okupatsiooni ajal mobiliseeriti ta Punaarmeele ning kuulus 1942. aastast Jaroslavlisse eesti kunstnike kollektiivi. Jaroslavis tutvus Okas tuntud eesti kunstnikega nagu Aino Bach ja Richard Sagrits. Evald Okase varajane looming koosneb suures osas portree- ja aktimaalidest. Teise maailmasõja ajal lõi ta realistlikke ajaloo- ja portreemaale. Pärast sõda jätkas ta sõjatemaatika käsitlemist suuremõõtmelistes kompositsioonides. Okas on koos Elmar Kitse ja Richard Sagritsaga Estonia teatri laemaali autor (1947). Hilisematel aastakümnetel maaliskas Okas meeleliselt avatud teatraalseid kompositsioone, kujutades artistlikke stseene teatri- ja muusikavaldkonnast, arhitektuuri-, tööstus- ja linnatemaatikat.<sup>59</sup> 1970. aastatest maaliskas Okas meelelisi akte ja erksakoloriidilisi teatraalseid figuurikompositsioone. Ta lõi eesti

---

<sup>57</sup> Õun, Tiina. Ots, Georg, 2017. – Eesti Entsüklopeedia, [http://entsyklopeedia.ee/artikkel/ots\\_georg3](http://entsyklopeedia.ee/artikkel/ots_georg3) (vaadatud 09. III 2020).

<sup>58</sup> Veerg, Ülla. Eesti rahvusballet tähistab Aime Leisi juubelit 15. septembri balletietendusega “Uinuv kaunitar“, 2016. – Rahvusoper Estonia, <http://90.190.106.30/arhiiv/59767/> (vaadatud 9. III 2020).

<sup>59</sup> M. Eller, EKABL, lk 353.

maalitraditsiooni ja graafikasse kunstiküpse meeleliserooilise käsitluse kaasaegsest naisest, kujutades läbi kõikide loominguperioodide nii eksootilisi naisartiste kaugetelt maadelt kui ka varjamatult erootilisi naisakte.<sup>60</sup> Okas tõestas end uuendusliku ja vabameelse meistrina juba sõjajärgsete okupatsiooniaastate ajaloo- ja sõjamaaližanris.<sup>61</sup>

#### 4.4 Veebiplatvorm

Veebiplatvormi idee sündis juba bakaraureusetöö kirjutamise ajal. Idee oli luua selline platvorm, kus kõik inimesed saaksid uurimisprotsessile kaasa aidata ning tuvastada inimesi, keda Irina Bržeska portreeteris. Kaaludes erinevaid variante, otsustati mitte asutada uut veebilehte, vaid luua eraldiseisev leht Facebookis. Põhjusi oli mitu. Esiteks võtab uue veebilehe kujundamine palju aega. Platvorm peab olema atraktiivne ja kasutajasõbralik ning kui seda nullist disainima ja projekteerima hakata, siis ei ole tegemist eriti kiire protsessiga. Teiseks on endale ilusa nimega domeeni hankimine tasuline. Viimane ja kõige olulisem põhjus on see, et Facebook on kõige populaarsem ja levinum sotsiaalvõrgustik Eestis, mida kasutab väga palju rahvast. Puudub vajadus õpetada inimesi veebilehte kasutama, ei ole vaja midagi projekteerida ja kujundada, sest Facebook pakub oma hästi arenenud struktuuri. Ja Facebooki kasutamine on tasuta.

Veebiplatvormi nimi on “Irina Bržeska – portretist“. Seal on kaks albumit, ühes olid juba 16 tuvastatud isiku portreed, teises olid kõik tundmatud isikute portreed ehk 179 tööd. Kui mõni isik tuvastatakse, tõstetakse see tuvastatud isikute albumisse. Platvormis saab lugeda kahes keeles (eesti ja vene) Irina Bržeska rollist, tegevusest ja elust, lisaks on a kirjutatud projektist üldiselt ning sellest, kuidas inimesed saavad aidata veebiplatvormi ideed ellu viia:

“Platvormil on kaks albumit – ühes on palju fotosid, teises aga ainult 16. Nendel 16 pildil kujutatud inimesed on tänaseks juba tuvastatud. Palun avage album, kus on palju pilte ning vaadake need läbi. Võib-olla tundub mõni nendest inimestest Teile tuttav? Kui jah, siis kirjutage selle kohta kommentaar portree all või saatke isiklik sõnum.”<sup>62</sup>

---

<sup>60</sup> Evald Okase Muuseum, <http://www.evaldokasemuuseum.ee/okas/index.html> (vaadatud 13. III 2020).

<sup>61</sup> M. Eller, EKABL, lk 353.

<sup>62</sup> Irina Bržeska – portretist, <https://www.facebook.com/irinabrzeskaportretist/> (vaadatud 3. III 2020).



Nagu mainitud, saavad inimesed kirjutada kommentaari konkreetse pildi alla ning platvormi autor ja haldaja näeb seda kohe ja ei pea otsima, millisest portreest inimene räägib. Sealsamas kommentaaris saab ka pildi üle arutleda, kui vaja. Mugav on ka see, et inimesed saavad jagada oma Facebooki sõpradega nii terve platvormi, kui ka ühte konkreetset pilti.

Veebiplatvorm loodi 2020. aasta veebruari lõpus. Tollest ajast kuni käesoleva magistratöö kirjaliku osa viimase paranduseni olid tuvastatud platvormi kaudu 41 inimest, mis on väga hea tulemus. Tõenäoliselt ei saa väita, et kõik isikud on tuvastatud õigesti, aga see ei ole põhimõtteliselt üldse kunagi võimalik. Mõnest modellist on leitud fotosid, kus inimene on nii sarnane Bržeska maaliga, et on ilmselge – isik on tuvastatud õigesti.

Veebiplatvormi kaudu kirjutasi autorile ka mõned inimesed, kellel on isiklik kogemus Irina Bržeskaga.

Arhitekt Siiri Nõva kirjutab, et tema perekonnaringis on ka mitmeid Bržeska maale. Osad raamitud ja üks raamimata. Nimelt tegi ta mitu portree versiooni Siiri vanaemast, arhitektist Erika Nõvast ja lisaks portree ka igast tädipojast.<sup>63</sup>

Kirjutab ka kunstnik Aili Vint, kes tuvastas Bržeska maalidel iseenda.



56. Irina Bržeska "Aili Vint I".



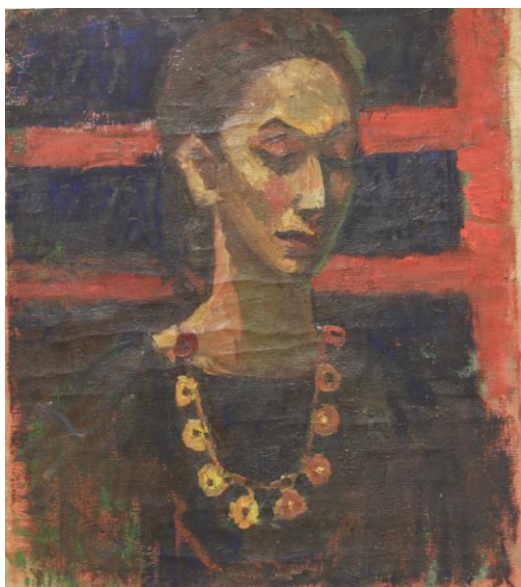
57. Irina Bržeska "Aili Vint II".

---

<sup>63</sup> S. Nõva, kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 25. II 2020. Kirjavahetus autori valduses.

Üks mees kirjutas sellest, et kui ta töötas ammu antiigipoes ja kollektioneeris eesti kunsti, oli tal Bržeskalt olnud müügis 8–10 pilti, enamus portreed, aga ka üks lillepilt. Mõned olid väga viletsas seisukorras, ilmselt pikalt rullis olnud ja tahmakahjustustega. Kirjutaja mainis ka, et Bržeska ei olnud 90ndatel kunstikogujate hulgas eriti populaarne kunstnik ning sellepärast jäi mitu tema tööd ostmata. Ilmselt liikus tol ajal ka tema varasemaid töid, alusraamideta signeerimata lõuendeid.<sup>64</sup> Tema sõnad kinnitavad käesoleva töö autori väidet sellest, et ole võimalik koostada täielikku Irina Bržeska teoste kataloogi, kuna osa maalidest käis peale kunstniku surma käest kätte.

Kahel portreel tuvastati Jelena Hussainova (raadioajakirjanik). Kirjutas tema lapselaps ning selgus, et Jelena ja Bržeska olid head sõbrannad, Hussainova kodus on palju tema portreid. Jelena mäletas ka, kuidas Bržeska sattus Tallinnasse, enne oli teada ainult seda, et Bržeska kohtus Jurmalas mingi kunstnikuga, kes kutsus teda Tallinnasse. Tänu Jelena Hussainovale teame, et kunstniku nimi oli Boris Enst. Jelena kodus on ka Irina Bržeska värvipalett, mida ta hoiab juba aastakümned iseseisva kunstiesemena. Ta jutustas, et Irina viskas paletid ära iga kord, kui need olid värvi täis, sest ei näinud palettides midagi väärtuslikku, aga tema sõbrad püüdsid neid mõnikord säilitada.<sup>65</sup>



58. Irina Bržeska “Jelena Hussainova I”.



59. Irina Bržeska “Jelena Hussainova II”.

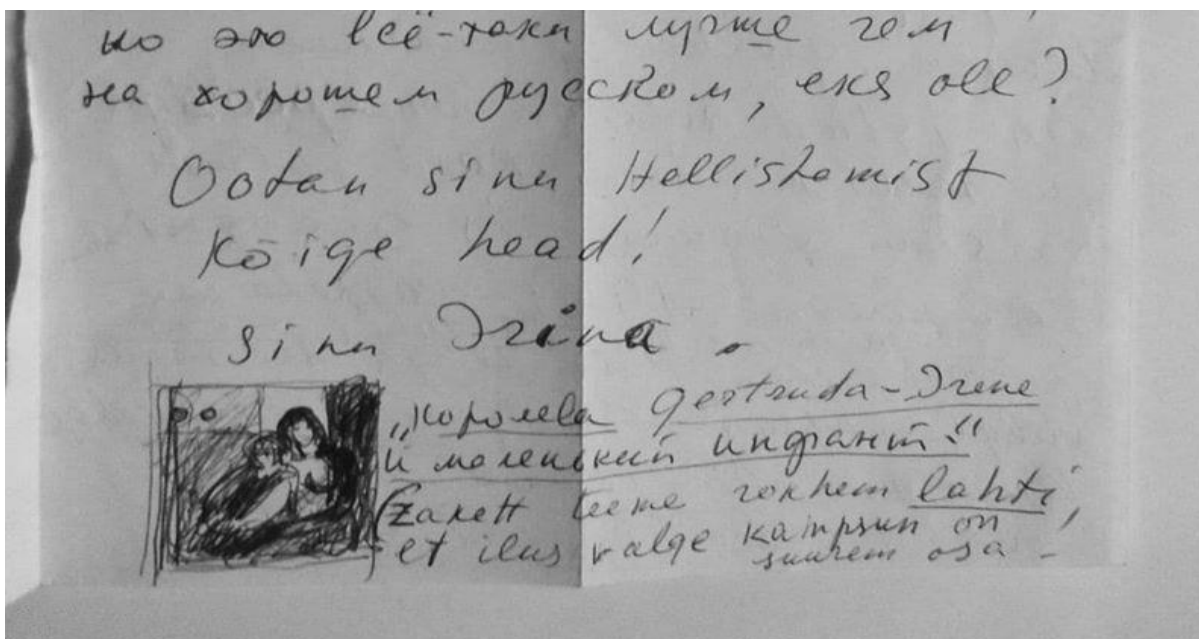
<sup>64</sup> R. Duubas, kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 2. III 2020. Kirjavahetus autori valduses.

<sup>65</sup> J. Hussainova, kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 5. V 2020. Kirjavahetus autori valduses.

Platvormi kaudu kirjutas ka üks mees, kes jutustas äärmiselt põneva loo. Irina Bržeska on teda koos emaga maalinud 1977. aastal, kuid paraku see pilt rööviti ema korterist 2000. aastal. Pilt oli raamist välja lõigatud.

Ta ütleb:

“Samas korteris oli samuti teine Irina maalitud pilt, millel on kujutatud minu ema. See pilt oli samuti juba seinalt maha võetud ja raamist välja võetud, aga ilmselt miski segas röövleid ja töö jäi pooleli. Röövitud pildi kohta tegi ema avalduse politseisse. Samuti tegi ema politsei jaoks pildist visandi mille siia lisan ning tõmmise Irina kirjast emale, mille lõpus on näha kunstniku poolt tehtud väike visand sellest pildist. Röövitud pilt on tänaseni kadunud. Teine pilt on alles.”<sup>66</sup>

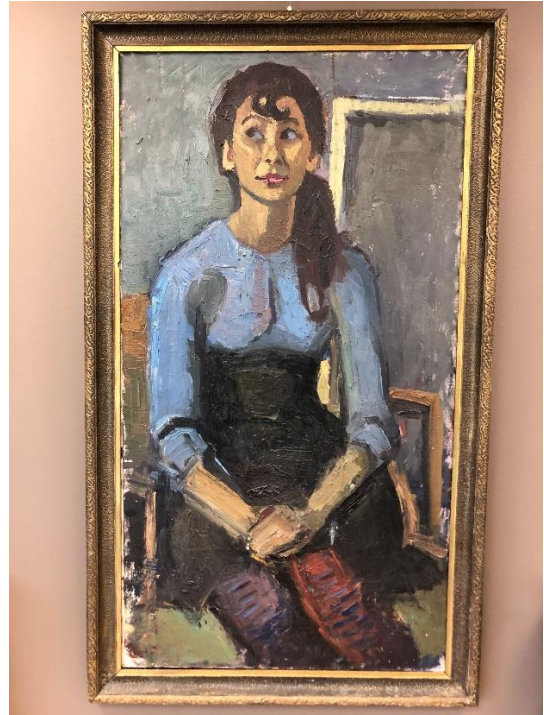


60. Osa Irina Bržeska kirjast Gertrudile. Bržeska poolt tehtud kadunud töö visand.

<sup>66</sup> G. Daniel, kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 6. III 2020. Kirjavahetus autori valduses.



61. Gertrud Danieli poolt politsei jaoks tehtud kadunud maali visand.



62. Irina Bržeska "Gertrud Daniel".

Kõik portreed, mis saadeti autorile veebiplatvormi kaudu või mis leiti Interetist ning mis ei kuulu ühtegi muuseumile, on magistritöö autori poolt kokku kogutud ja arhiveeritud kinnises kaustas – mitte kõik omanikud pole nõus, et nende maalid oleksid kättesaadavad.

Üks isik tuvastati juhuslikult käesoleva magistritöö autori poolt, kui prooviti leida informatsiooni (täpsemalt aastaarvu) ühe foto kohta, kus olid jäädvustatud Irina Bržeska ning tema modell tööprotsessis. Aga leiti mitte aastaarv, vaid modelli nimi. Tegemist oli Günter Reindorfiga – eesti graafiku ja kunstipedagoogiga.

#### 4.5 Näituse eelreklam

Veebiplatvorm tekitas publiku hulgas elava reaktsiooni, millest tõenäoliselt sai parim reklaam eelolevale näitusele. Sealsamas on ka informatsioon näituse avamisest, kohast ja ajaperioodist, mille jooksul seda külastada saab. Eriolukorra tõttu ei ole veel näituse kuupäevad täpselt määratud, kuid kui need selguvad, ilmub informatsioon kohe ka veebiplatvormile.

Enne näituse avamist publitseeriti käesoleva töö autori artikkel ajalehes Plug vene keeles. Eestikeelne artikkel oli kah valmis kirjutatud, kuid eriolukorra ja näituse edasi lükkumise tõttu ei avaldanud eestikeelsed ajalehed seda praegu. Loodetavasti avaldatakse see sügisel enne näituse avamist. Eestikeelse versiooni leiab käesoleva töö lisadest (Lisa 2). Artiklis antakse ülevaade projektist ja selle olulisusest; Irina Bržeskast ja tema tegevusest ning sellest, kuidas igäüks uurimusele kaasa saab aidata. Artiklis on ka kirjas näituse toimumiskoht ning umbkaudsed kuupäevad ja kutse seda külastada.

Vene uudiste portaal ETV+ on nõus tegema reportaaži Irina Bržeskast ning uurimisprojektist, selleks on vaja ligipääsu Vene Muuseumi hoidlasse Hoiuraamatukogus, mis ilmselt avatakse pärast eriolukorra lõppemist 18. mail.

Reklaam ilmub ilmselt ka Vene Muuseumi veebilehel ja magistritöö autori Facebooki lehel, kuna, nagu juba mainitud, on sotsiaalne võrgustik parim koht informatsiooni levitamiseks. Spetsiaalselt näituseks olid kujundatud ka infovoldikud ja plakatid, mis samuti hakkavad toimima näituse reklaamina.



## Kokkuvõte

Käesolev magistritöö tegeleb Irina Bržeska eluloo ja loomingu uurimisega, MTÜ Vene Muuseumi kollektsiooni Bržeska maalide konserveerimisega ning näituse korraldamisega. Projekt sai alguse 2017. aastal autori bakalaureusetöö koostamise ajal, mille raames inventeeriti kõik 204 kunstniku tööd Vene Muuseumi kollektsioonist, koostati seisundipassid ning graafiline dokumentatsioon Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse digiteegis ja konserveeriti 21 kõige kehvemas seisukorras maali.

Käesoleva töö eesmärk oli Irina Bržeska kohta käiva informatsiooni kogumise ja selle esitamisega jätkamine. Eesmärgile jõudmiseks viidi läbi mitmeid intervjuusid inimestega, keda Irina Bržeska portreeteris või kes teadis kunstnikku isiklikult või kaudselt, teiste hulgas Arvo ja Nora Pärdi ning Mare Vindiga. See aitas saada korraliku ülevaate kunstniku elust ja loomingust. Samuti loodi interaktiivne veebiplatvorm, mille idee on kaasata inimesi oma kultuuri uurimisprotsessi ning koguda rohkem informatsiooni Irina Bržeskast. Platvormis saab lugeda kahes keeles (eesti ja vene) kunstnikust ja projektist üldiselt. Sealsamas on olemas pildigalerii, kus inimesed saavad vaadata läbi kõik Vene Muuseumi kollektsioonis olevaid Bržeska maale ning kui keegi kujutatud isikutest tundub nendele tuttav, saab kirjutada selle kohta portree alla kommentaari. Käesoleva teksti kirjutamise ajaks oli platvormi kaudu identifitseeritud 41 isikut ning inimesed kirjutavad jätkuvalt peaaegu iga päev, mis annab alust arvata, et tuvastatud isikute arv tulevikus kasvab.

Projekti kõrgpunktiks on Irina Bržeska tööde näitus, mis toimub Riigikogu hoones. Näitusel eksponeeritakse 15 tööd Vene Muuseumi kollektsioonist, mis on konserveeritud magistritöö autori poolt, ning ka 5 tööd teistest muuseumidest ja erakollektsioonist. Teemaks valiti tuvastatud ja tuntud isikud, et läbi nende rääkida Irina Bržeskast kui põlvkonna peegeldajast. Ka maalide konserveerimine on oluline teema, millest näitusel räägitakse. Maalidest sai meetoodiline õpitander, kus lisaks bakalaureusetöös välja töötatud meetoodikale katsetati ka alternatiive aukude ja lõhede parandamises ja kruntimises. Konserveerimiskontseptsiooni valides arvestati sellega, et värvikaod, mis esinevad Bržeska teostel, ei häiri maali esteetilist terviklikkust, vaid sobivad harmooniliselt kokku kunstniku ekspressiivse ning hoogsa pintsli tõmbega. Mitmel maalil on värvikao all näha alumist maalingukihti. On väheusutav, et

tegemist on visandiga, sest pintslitõmbed ei kordu. Kõige tõenäolisemalt ei meeldinud kunstnikule tema algne maaling ning tegi ta selle peale uue. Ülaltoodud asjaoludest lähtuvalt otsustati jätta suurem osa värvikadudest sellesse seisukorda, nagu nad olid pärast värvikihi kinnitamist ja puhastamist ning täita vaid need kohad, kus täitekrunt aitaks kaasa värvikihi säilimisele.

Irina Bržeska maalis ülipalju, ta oli nii produktiivne, et polnud isegi aega alusraamide tellimiseks. Ta oli temperamentne ja ekstravagantne, teda teadsid kõik tollased kultuuritegelased, tema portreid tellisid sportlased ja skulptorid, näitlejad ja heliloojad. Kahjuks ei mõelnud kunstnik oma kuulsuse ja mälestuse jäädvustamisele, tavaliselt ta isegi ei allkirjastanud oma töid, mistõttu on praegu väga raske tuvastada piltidel kujutatud inimesi. Kuna tööd on allkirjastamata, on mõnikord raske määratleda, et tegu ongi Irina Bržeska maaliga (eriti kui töö on erakogus ning keegi ei mäleta, kust see töö tuli). Keeruline on see ka sellepärast, et tihti kirjutas Irina oma perekonnanime erinevalt viisidel: Bržeska, Brzeskaja, Brževska, Brževskaja jne. Tundub, et täielik katalogiseerimine ei ole üldse kunagi võimalik.

Kokkuvõtteks, Bržeska stiil on omapärane ja kohati ka robustne, mis ei pruugi igaühele meelepärane olla. Aga see ei tähenda, et kunstnik ei vääri tähelepanu ega tunnustust. Võibolla sai sellest tööst esimene – aga loodetavasti mitte viimane – samm Bržeska isiku ja loomingu taasavastamise poole.

## Kasutatud materjalid

### Intervjuud ja kirjavahetused:

1. **Anšon, Vladimir.** Intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.
2. **Budrik, Irina.** Intervjuu. Küsitles autor, 18. XII 2017. Lindistus autori valduses.
3. **Budrik, Irina.** Intervjuu. Küsitles autor, 08. XII 2018. Lindistus autori valduses.
4. **Daniel, Gert.** Kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 6. III 2020. Kirjavahetus autori valduses.
5. **Duubas, Raul.** Kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 2. III 2020. Kirjavahetus autori valduses.
6. **Hussainova, Jekaterina.** Kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 5. V 2020. Kirjavahetus autori valduses.
7. **Judkevich, Tatjana.** Kirjavahetus e-maili teel. Küsitles autor, 30. IX 2019. Kirjavahetus autori valduses.
8. **Nõva, Siiri.** Kirjavahetus Facebooki teel. Küsitles autor, 25. II 2020. Kirjavahetus autori valduses.
9. **Pärt, Arvo ja Pärt, Nora.** Intervjuu. Küsitles autor, 9. I 2019. Lindistus autori valduses.
10. **Rudakov, Dmitry.** Intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.
11. **Sova, Elo.** Intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 10. IX 2019. Kirjavahetus autori valduses.
12. **Vint, Mare.** Intervjuu. Küsitles autor, 3. IX 2019. Lindistus autori valduses.

## Raamatud:

1. **Appelbaum, Barbara.** Conservation treatment methodology. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2007.
2. **Brandi, Cesare.** Theory of restoration. Firenze: Nardini, 2005.
3. **Eastaugh, Nicholas; Nadolny, Jilleen; Lowengard, Sarah.** Pigments in Western easel painting. – Conservation of Easel Paintings. Peatoim J. H. Stoner, R. Rushfield. London: Routledge, 2012.
4. **Eller, Mart-Ivo.** Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastuses, 1996.
5. **Konsa, Kurmo.** Laulupidu ja verivorst: 21. sajandi vaade kultuuripärandile. Tartu: Tartu Kõrgem Kunstikool, 2014.
6. **Konsa, Kurmo.** Modern Conservation: connecting objects, values and people. – Baltic Journal of Art History. Tartu: University of Tartu Press, 2015.
7. **Kormašov, Nikolai.** Vene kunstnikud Eestis XX sajandi algupoolel. MTÜ Vene Muuseumi tellimusel. Tallinn: Print Best, 2006.
8. **Lipe, William.** Value and Meaning in Cultural Resources. – H. Cleere, Approaches to the Archaeological Heritage. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
9. **Nicolaus, Knut.** Craquelure. – The Restoration of Paintings. Peatoim Christine Westphal. Cologne: Könemann, 1998.
10. **Raunam, Oskar.** Joonistamise ja maalimise õpik. Tallinn: Eesti NSV Kunst, 1963.
11. **Sasch, Nadja.** Der trockene Pinsel. München: Edition Michael Fischer, 2012.
12. **Sildre, Joonas.** Kahe heli vahel. Graafiline romaan Arvo Pärdist. Laulasmaa: Arvo Pärdi keskus, 2018.
13. **Беленкова, Алла.** Гости съезжались на дачу. По заказу Русского Музея Эстонии. Таллин: Tallinna Raamatutrükikoda, 2017.

14. **Исаков, Сергей.** Русские общественные и культурные деятели в Эстонии: Материалы к биографическому словарю. Таллин: MTÜ Vene Muuseum, 2006.
15. **Кудрявцев, Е. В.** Восстановление утраченной живописи. – Техника реставрации картин (edaspidi ТРК). Peatoim E. V. Kudrjajtsev. Москва: Издательство В.Шевчук, 2002.
16. **Филатов, В. В.** Реставрация настенной масляной живописи. Москва: Изобразительное искусство, 1995.

Artiklid:

1. Hiibus, Hugo. Hugo Hiibus – 90! – Kesknädal, VI. I 2019.
2. **Metsjärv, Mai.** Kunstisalongis. Huvastijätt portretistiga. – Postimees 12. VI 1991.
3. Signe Mölder 13. XII 1918 – 2. XI 2006. – Sirp 10. XI 2006.
4. **Казакова, О. В.** О моей маме. – Эссе о художнике. Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.
5. **Храброва, Н. С.** Алла прима. – Эссе о художнике. Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.
6. **Цветаева, А. И.** Вся сложность чувств. – Эссе о художнике. Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.

Avaldamata käsikirjad:

1. **Aas, Kristina.** Piirissaare vanausuliste palvela ikoonid – põlengust restaureerimiseni. Magistritöö. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakond, 2018. Kättesaadav Eesti Kunstiakadeemia raamatukogus.
2. **Pedajas, Kaisa-Piia.** Sekundaarsete värvikihistustega puitpolükroomia konserveerimisproblemaatika. Tallinna Niguliste kiriku Kannatusaltari pealmiku



uuringud, konserveerimine ja algse värvilahenduse rekonstrueerimine. Magistritöö. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakond, 2016. Kättesaadav Eesti Kunstiakadeemia raamatukogus.

3. **Torba, Svetlana.** Irina Bržeska maalikollektsiooni inventeerimine ja konserveerimine. Bakalaureusetöö. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakond, 2018.

#### Internetiallikad:

1. Arvo Pärt. Elulugu, <https://www.arvopart.ee/arvo-part/> (vaadatud 24. III 2020).
2. BEVA 371 Film, <http://www.conservationssupportsystems.com/product/show/beva-371-film/beva-adhesives> (vaadatud 13. IV 2018).
3. Eesti Kunstiakadeemia Muinsuskaitse Digiteek, <https://digiteek.artun.ee/> (vaadatud 09. VI 2019).
4. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi maaligalerii, <https://virtuaalne.ajaloomuuseum.ee/maaligalerii/?sisu=kujutatavad> (vaadatud 9. III 2020).
5. Eestimaa Vene Muuseumi ekspeditsioon. Pühtitsa klooster. – Venemuuseum Videochannel, <https://www.youtube.com/watch?v=D4CvNL-i8Xk> (vaadatud 9. III 2018).
6. Evald Okase Muuseum, <http://www.evaldokasemuuseum.ee/okas/index.html> (vaadatud 13. III 2020).
7. Irina Bržeska – portretist, <https://www.facebook.com/irinabrzeskaportretist/> (vaadatud 3. III 2020).
8. Lascaux Medium für Konsolidierung, <http://www.kremer-pigmente.com/de/lascaux-medium-fuer-konsolidierung-81012.html> (vaadatud 13. IV 2018).
9. Mare Vint. Kunstnikust, <https://noar.eu/et/kunstnik/mare-vint/> (vaadatud 04. III 2020).

10. MTÜ Vene Muuseum sõlmis koostöölepingu Eesti Kunstiakadeemiaga, <http://venemuuseum.ee/et/2017/11/16/mtu-vene-muuseum-solmis-koostoolepingu-eesi-kunstiakadeemiaga/> (vaadatud 04. I 2020).
11. Näitleja loomingulise pikaalisuse ja mitmekülguse fenomen Salme Reegi näitel, <https://dSPACE.ut.ee/handle/10062/27890?show=full> (vaadatud 9. III 2020).
12. **Pauklin, Kärt.** Evelyne von Maydelli käärilõigete konserveerimise lugu, 2014. – Rahvusarhiivi ajaveeb, <http://rahvusarhiiv.tumblr.com/post/82894583118/evelyne-von-maydelli-k%C3%A4%C3%A4ril%C3%B5igete-konserveerimise> (vaadatud 12. IV 2018).
13. **Torba, Svetlana.** Знаешь, кто такая Ирина Бржеска? – Plug, <https://plug.ee/2020/04/znaesh-kto-takaya-irina-brzheska/> (vaadatud 5. V 2020).
14. Tuulik, Jüri. – Kalapeedia, <https://www.kalapeedia.ee/5988.html> (vaadatud 9. III 2020).
15. Tuulik, Ülo. – Kalapeedia, <https://www.kalapeedia.ee/5997.html> (vaadatud 9. III 2020).
16. **Veerg, Ülla.** Eesti rahvusballet tähistab Aime Leisi juubelit 15. septembri balletietendusega “Uinuv kaunitar“, 2016. – Rahvusoper Estonia, <http://90.190.106.30/arhiiv/59767/> (vaadatud 9. III 2020).
17. Vene Muuseumi ajalugu, <http://venemuuseum.ee/et/ajalugu/> (vaadatud 04. I 2020).
18. **Õun, Tiina.** Ots, Georg, 2017. – Eesti Entsüklopeedia, [http://entsyklopeedia.ee/artikkel/ots\\_georg3](http://entsyklopeedia.ee/artikkel/ots_georg3) (vaadatud 09. III 2020).

## Summary

### **Who is depicted in Irina Bržeska paintings? Research, conservation and exhibition of Bržeska paintings.**

Svetlana Torba

This Master's thesis focuses on the conservation of Irina Bržeska's painting collection from the Russian Museum of Estonia, research of the artist's biography, creative career and organizing an exhibition of the paintings. The focus of this work is to bring to light biography and creative paths of Irina Bržeska, the portraitist whose work deserves attention, but is undeservedly forgotten.

The portraitist Irina Bržeska created a unique collection of paintings during her career. There are over 250 Bržeska pieces in Estonian museums. Her paintings are also found in Moscow museums, but most of her works are in private collections in Estonia, Russia, Lithuania and the US. Very little has been written about Bržeska, and there are no catalogs, archives or documentation of his paintings. The only way to find out more about an artist who didn't care about fame is to find people who knew her.

The work began in September 2017. By now, descriptions of all 204 paintings from the Russian Museum as well as graphic documentation (topography and definition of all damage) have been compiled, 35 pieces were conserved. Several interviews were conducted with people, who had been portrayed by Irina Bržeska or who had knew the artist personally or indirectly, for instance Arvo and Nora Pärt and Mare Vint. The interviews provided key insights and overview of the artist's life and work.

Also an interactive online platform has been created to to engage with people who are in the process of exploring their own culture and heritage, while at the same time gathering more information about Irina Bržeska. The platform has information in two languages (Estonian and Russian) about the artist herself and the project in general. There is a picture gallery, where visitors can look through all of the Bržeska's portraits from the collection of Russian Museum, and if any person in a painting looks familiar to them, they can leave a comment

under the portrait. At the time of writing this, 41 individuals have been identified through the platform and people continue to write almost daily. It is expected that the number of individuals identified will continue to grow.

The highlight of the project is the exhibition of Irina Bržeska's paintings, which opens in Riigikogu in May 2020. The exhibition features 15 works from the Russian Museum's collection, conserved by the author of this master's thesis, as well as 5 pieces from other museums and private collections. The theme of the exhibition is well-known figures of Estonian culture, that should help present Bržeska as a reflector of the generation. Conservation of paintings is also an important topic that is discussed throughout the exhibition. The paintings formed a methodical learning platform where, in addition to the techniques developed during author's bachelor work, alternatives were tested, for example, repairing canvas holes and priming. Conservation, as opposed to restoration, was selected because the color loss in Bržeska's works does not interfere with the aesthetic integrity of the painting, but, instead, it harmoniously matches the artist's expressive and vigorous brush stroke. In instances, the loss of color is so severe that the bottom paint layer is visible. It is unlikely that this layer was a sketch, because brush strokes do not repeat. Most likely, the artist did not like the first painting and made a new one over it. Based on the above circumstances, it was decided to leave most of the paint losses in the condition in which they occurred after the paint layer was fixed and cleaned. The primer was filled in areas, where it would help maintain the paint.

In conclusion, Bržeska's style is unique and at times rough, which may not appeal to everyone. But that does not mean that the artist does not deserve attention or recognition. Perhaps this thesis work is the first – but hopefully not the last – step towards the rediscovery of Bržeska's personality and creative career.

This master's thesis is 67 pages long and includes an annex. The annex contains conservation passes of all the paintings, that were conserved for the exhibition, and an article written by an author. The work also includes 62 illustrations. The number of used literature and sources is 55.

## Illustratsioonide nimekiri

1. Irina Bržeska (umbes 1950ndad). Foto: Dmitry Rudakovi kogu.
2. Autor Arvo Pärdiva. Foto: Irina Budrik, 2019.
3. Irina Bržeska Arvo Pärdi portree juures. Foto: Dmitry Rudakovi kogu.
4. Mälestusplaat Kunstihoone seinal. Foto: autor, 2019.
5. Tretjakovi galerii poolt saatnud Bržeska töö "Autoportree".
6. Tretjakovi galerii poolt saatnud Bržeska töö "Anastassia Tsvetajeva".
7. Irina Bržeska, 1950ndad. Foto: Dmitry Rudakovi kogu.
8. Irina Bržeska, maastikupilt, 1950ndad. Foto: Dmitry Rudakovi kogu.
9. Valik Irina Bržeska portreid. Foto: Irina Budrik, 2019. Kollaaž: autor, 2019.
10. Irina Bržeska „Suvine uni I”. Foto: Irina Budrik, 2019.
11. Irina Bržeska „Suvine uni II”. Foto: Irina Budrik, 2019.
12. Arvo Pärt oma portreedega. Foto: autor, 2019.
13. Irina Bržeska "Arvo ja Nora Pärt". Foto: autor, 2019.
14. Irina Bržeska värvipalett Jelena Hussainova kollektsioonist. Foto: Jekaterina Hussainova.
15. Irina Bržeska värvipalett. Foto: Jekaterina Hussainova.
16. Irina Bržeska "Lilled". Foto: Irina Budrik, 2019.
17. Irina Bržeska "Natüürmort lilledega". Dmitry Rudakovi kogu.
18. Irina Bržeska "Sirel". Foto: Irina Budrik, 2019.
19. Värvikao all näha alumist maalikihti. Foto: autor, 2018.
20. Praod, irdumine, värvikaod. Foto: autor, 2018.
21. Maalikihi kinnitamise protsess. Foto: autor (taimeri abil), 2019.
22. Maalikihi kinnitamise protsess. Foto: autor (taimeri abil), 2019.
23. Maalikihi kinnitamine. Foto: autor, 2019.
24. Maalikihi kinnitamine. Raskused. Foto: autor, 2020.
25. Krakelüür. Foto: autor, 2019.
26. Irduv värv enne kinnitamist. Foto: autor, 2019.
27. Kaitsepaberi jäänused. Foto: autor, 2019.
28. Lõuendi tagakülje puhastamine tolmuimejaga. Foto: Andrejs Kučerjavijs, 2019.
29. Švamm maalikihi puhastamise protsessi käigus. Foto: autor, 2019.



30. Destruktureerunud laki eemaldamine skalpelliga. Foto: autor, 2019.
31. Laki eemaldamine tolmuimejaga. Foto: autor, 2019.
32. Auk lõuendis enne parandamist. Foto: autor, 2020.
33. Polüamiidi pulbri kasutades parandatud auk. Foto: autor, 2020.
34. Kahjustatud lõuendääris. Foto: autor, 2019.
35. Lõuendäärise rebenemine ja deformeerumine. Foto: autor, 2019.
36. Alusraami jäljend maalipinnal. Foto: autor, 2020.
37. Deformeerunud lõuendi serv. Foto: autor, 2020.
38. Parandatud lõuendi serv. Foto: autor, 2020.
39. Kruntimist vajav koht. Foto: autor, 2020.
40. Kruntimisprotsess. Foto: autor, 2020.
41. Autori poolt kujundatud planšett "Irina Bržeska". 2020.
42. Autori poolt kujundatud planšett "Uurimisprojekt ja konserveerimine". 2020.
43. Brošüüri esikaas. Kujundus: autor, 2020.
44. Brošüüri lehekülg. Kujundus: autor, 2020.
45. Pöördel. Kujundus: autor, 2020.
46. Reeglid ja mäng karbis. Foto: autor, 2020.
47. Reeglid ja mäng. Foto: autor, 2020.
48. Mänguprotsess. Foto: autor, 2020.
49. Mängukaardi esikülg. Foto: autor, 2020.
50. Mängukaardi tagakülg. Foto: autor, 2020.
51. Näituseks valitud portreed Vene Muuseumi kollektsioonist. Foto ja kollaaž: autor, 2020.
52. Mare Vint ja Andres Tolts, 1983. Foto: Mare Vindi arhiiv.
53. Irina Bržeska "Mare Vint ja Andres Tolts", 1983. Foto: autor, 2020.
54. Irina Bržeska Günther Reindorffi maalimas. EKM fotokogu, EKM j 55397 FK 687.
55. Irina Bržeska "Günter Reindorff". Foto: autor, 2018.
56. Irina Bržeska "Aili Vint I". Foto: autor, 2020.
57. Irina Bržeska "Aili Vint II". Foto: autor, 2018.
58. Irina Bržeska "Jelena Hussainova I"
59. Irina Bržeska "Jelena Hussainova II"
60. Osa Irina Bržeska kirjast Gertudile. Kadunud töö visand. Foto: Gert Daniel, 2020.
61. Gertud Danieli poolt tehtud kadunud maali visand. Foto: Gert Daniel, 2020.
62. Irina Bržeska "Gertrud Daniel". Foto: Arnold Tammemägi, 2020.

## Lisa 1. Konserveerimistööde kaardid

Siin on esitatud 14 Vene Muuseumist näitusele lähevate maalide konserveerimispassid. Need tööd olid konserveeritud magistritöö raames. Ühe töö, mis oli konserveeritud enne, konserveerimispassi saab näha autori bakalaureusetöö lisas.

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Arvo Pärt I"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1970ndad

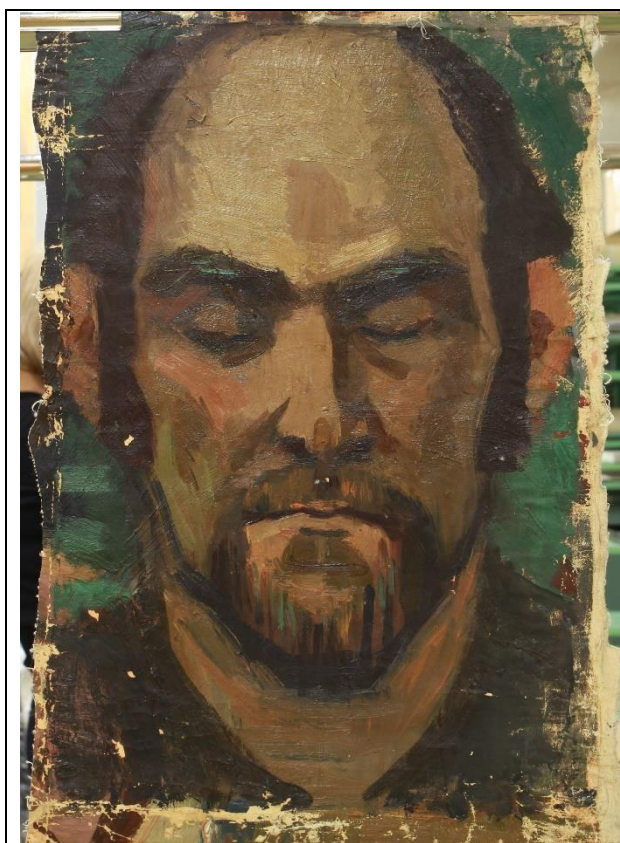
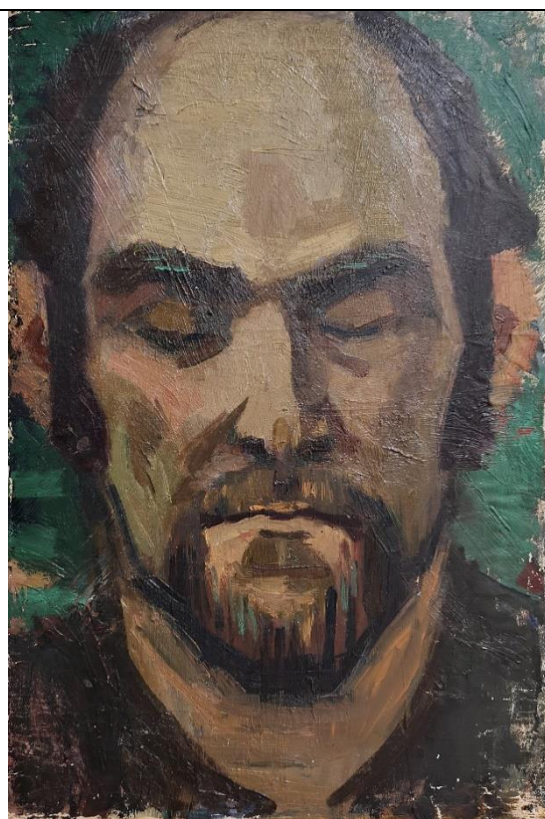


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
------------------	--------

<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	54,9 x 36,5

<b>Tulme kuupäev:</b>	19.02.2019	<b>Tööd alustatud:</b>	25.02.2019
<b>Tööd lõpetatud:</b>	5.03.2019	<b>Tagastatud omanikule:</b>	9.03.2019

<b>Tööde kokkuvõte, soovitud edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t <sup>o</sup> : 17–19°C, RH: 50–60%).
--	--

#### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>	-	
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>	-	

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud.
--	--------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Arvo Pärdi pea rohelisel taustal.
-----------------------	-----------------------------------

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis-</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
------------------------	--

<b>ülesanne:</b>	
<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>

#### **Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
25.02.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
25.02.19– 28.02.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
3.02.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
3.02.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
4.02.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
5.02.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
7.02.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
8.02.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell



<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Tüdruk"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1950ndad

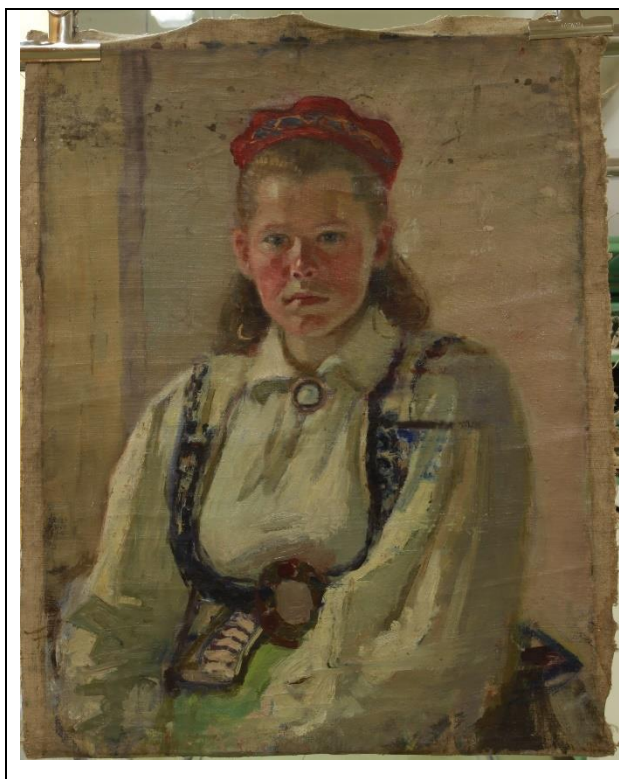
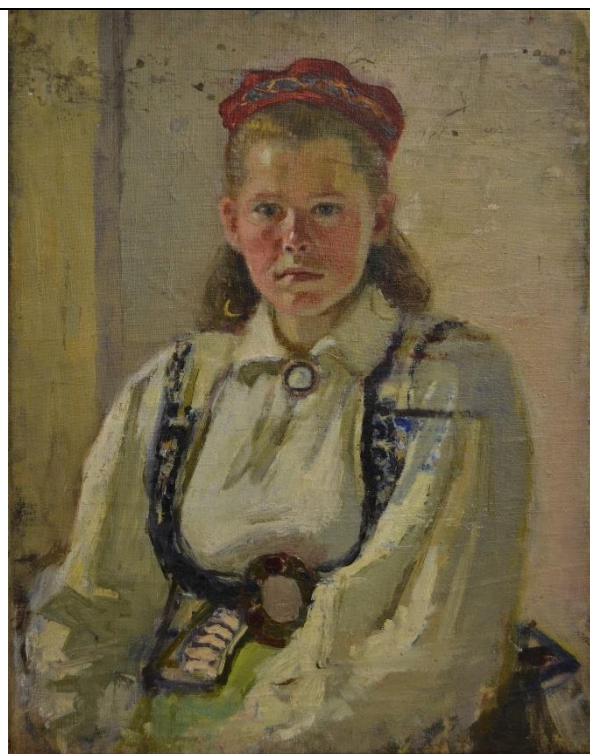


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	64,5 x 50

<b>Tulme kuupäev:</b>	10.03.19	<b>Tööd alustatud:</b>	10.03.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	22.03.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	23.03.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitud edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t <sup>o</sup> : 17–19°C, RH: 50–60%).
--	--

### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>	-	
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>	-	

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Noor neiu rahvariietes heledal taustal. Natuke hirmunud pilk.
-----------------------	---

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Rahuldav, kuid esinevad väiksel arvul kaod, irduv värv, kraklee ja praod.
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Äärste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	---

### **Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.03.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
10.03.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
11.03.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
13.03.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
14.03.19– 16.03.19	Uute äärste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
17.03.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
20.03.19	Maalikadude kruntimine	Gimod srl Modostuc; spaatel
22.03.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Amalie Moovits"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1961

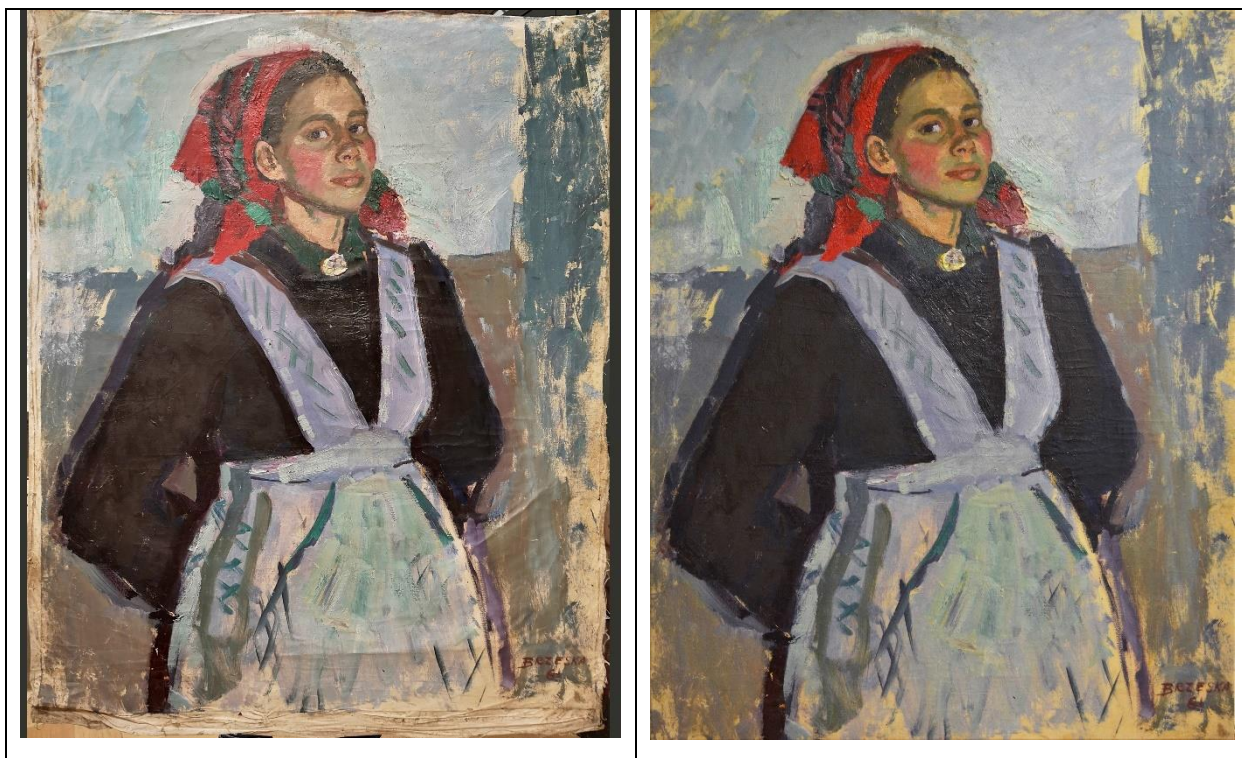


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	78 x 98,5

<b>Tulme kuupäev:</b>	25.03.19	<b>Tööd alustatud:</b>	25.03.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	10.04.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	15.04.19

<p><b>Tööde kokkuvõte, soovitud edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b></p>	<p>Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t<sup>o</sup>: 17–19°C, RH: 50–60%).</p>
---	---

### Objekti dokumentatsioon

<p><b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b></p>		<p>“Brzeska 61”</p>
<p><b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b></p>		<p>“Brzeskaja 1) Lüpsja-eesrindlane Amalie Moovits 1961 100x80 2) Pilarisa (?)”</p>

<p><b>Legend:</b></p>	<p>Teos kuulub Vene Muuseumile</p>
-----------------------	------------------------------------

<p><b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b></p>	<p>Ei olnud restaureeritud</p>
---	--------------------------------

<p><b>Töö kirjeldus:</b></p>	<p>Neiu tumedas kampsunis, valges seelikus, punase kolmnurkse rätiga helesinisel taustal.</p>
------------------------------	---



<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	--

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
25.03.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
25.03.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
27.03.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
29.03.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
04.04.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
05.04.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
06.04.19	Maalikadude kruntimine	Gimod srl Modostuc; spaatel
10.04.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Autoportree"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1953



Foto enne konserveerimist

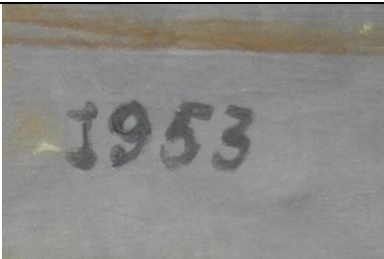
Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	71 x 54

<b>Tulme kuupäev:</b>	20.04.19	<b>Tööd alustatud:</b>	21.04.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	02.05.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	02.05.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitus edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused ( $t^{\circ}$ : 17–19°C, RH: 50–60%).
--	--

### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>	-	
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>		“1953”

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Irina Bržeska kollase rätikuga.
-----------------------	---------------------------------

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
------------------------------	-------------------	------------------

<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Rahuldav, kuid esinevad väiksel arvul kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
21.04.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
21.04.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
27.04.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
29.04.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
30.04.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
30.04.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
30.04.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
02.05.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell



<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Õed-kaksikud arstid Doris ja Šelli Levinid"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1962



Foto enne konserveerimist





Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	80 x 102

<b>Tulme kuupäev:</b>	05.05.19	<b>Tööd alustatud:</b>	09.05.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	20.05.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	22.05.19

<p><b>Tööde kokkuvõte, soovitud edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b></p>	<p>Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).</p>
---	--

### Objekti dokumentatsioon

<p><b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b></p>		<p>“Brzeska 62”</p>
<p><b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b></p>		<p>“Õed-kaksikud arstid Doris ja Šelli Levinid Brzeskaja Irina 1962 100x80”</p>

<p><b>Legend:</b></p>	<p>Teos kuulub Vene Muuseumile</p>
-----------------------	------------------------------------

<p><b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b></p>	<p>Ei olnud restaureeritud</p>
---	--------------------------------

<p><b>Töö kirjeldus:</b></p>	<p>Kaks naist istuvad ristamisi asetatud käsivartega. Üks naine vaatab pealtvaataja poole, teine – kõrvale.</p>
------------------------------	---

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	--

### **Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
09.05.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
09.05.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
12.05.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
12.05.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
13.05.19– 14.05.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
16.05.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
18.05.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
20.05.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Aili Soov"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1962



Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	99,5 x 78,5

<b>Tulme kuupäev:</b>	22.05.19	<b>Tööd alustatud:</b>	23.05.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	06.06.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	16.06.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitus edaspidiseks</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele
---	--

<b>hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
---	--

### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>		“Brzeska 62”
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>		“Brzeskaja Aili Sarv Noore kunstniku portree 1962 100 x 80”

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Noor neiu lillas seelikus ja mustas kampsunis helesinisel taustal.
-----------------------	--



<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	--

### **Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
23.05.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
25.05.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
26.05.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
24.05.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
26.05.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
30.05.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
03.06.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
06.06.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Salme Reek"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1988

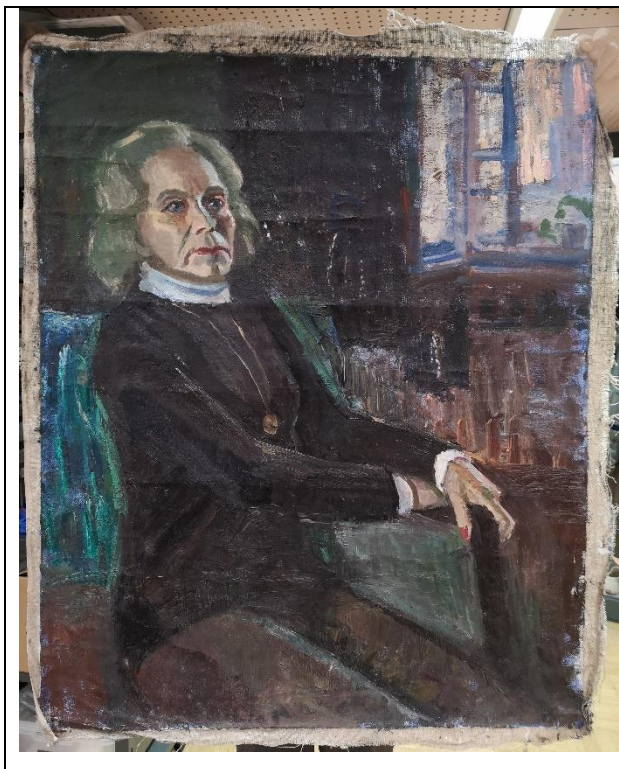
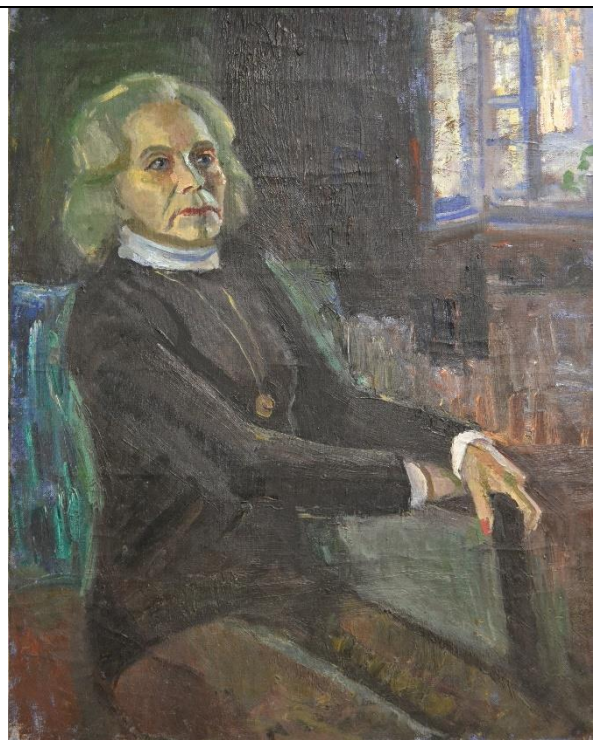


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	75,5 x 92

<b>Tulme kuupäev:</b>	16.06.19	<b>Tööd alustatud:</b>	17.06.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	30.06.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	07.07.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele
---	--

<b>hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
---	--

### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>	-	
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>	-	

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Salme Reek tooli peal. Taustal on avatud aken.
-----------------------	--

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
------------------------------	-------------------	------------------

<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
17.06.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
20.06.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
21.06.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
23.06.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
24.06.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
24.06.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
27.06.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
30.06.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell



<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Arvo Pärt II"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1970ndad

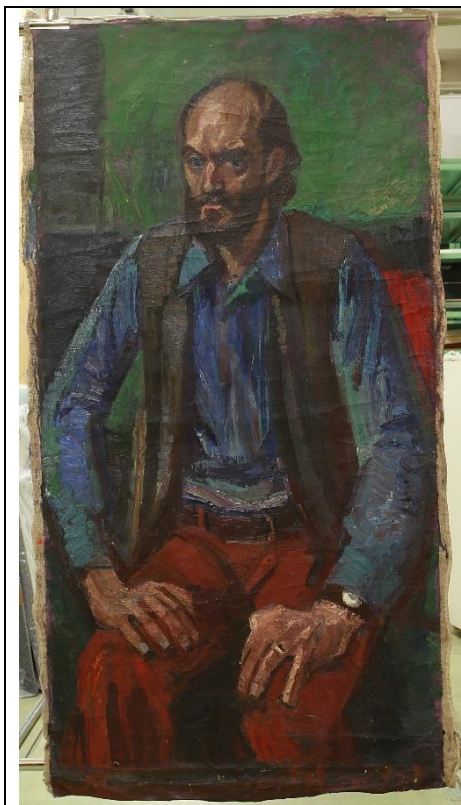


Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	75 x 142

<b>Tulme kuupäev:</b>	07.07.19	<b>Tööd alustatud:</b>	20.07.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	08.08.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	08.08.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitud edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t <sup>o</sup> : 17–19°C, RH: 50–60%).
--	--

### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>		
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>		

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Arvo Pärt tooli peal rohelisel taustal.
-----------------------	---

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Rahuldav, kuid esinevad väiksel arvul kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puudub	

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	--

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
20.07.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
21.07.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
22.07.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
25.07.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
26.07.19– 28.07.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
30.07.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
02.08.19	Maalikadude kruntimine	Gimod srl Modostuc
08.08.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Raudsepp"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1970ndad (?)

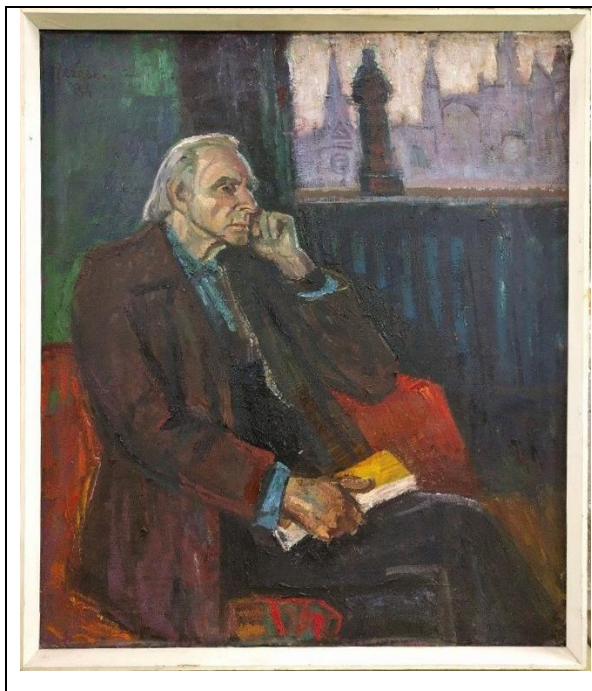
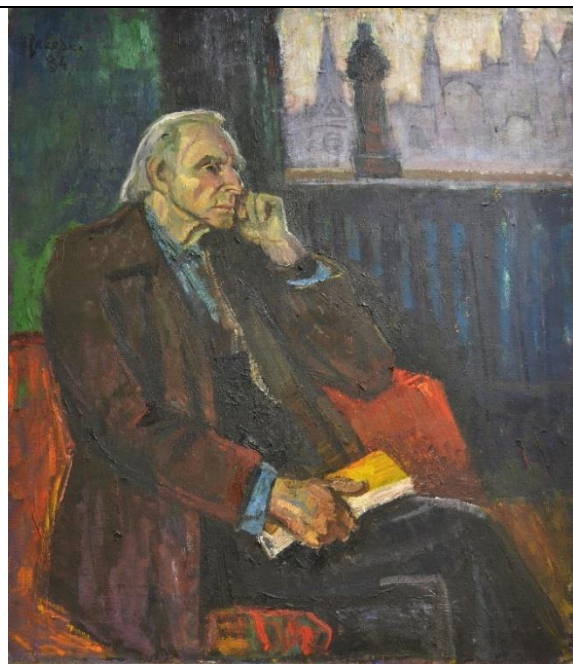


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	95,3 x 110,3

<b>Tulme kuupäev:</b>	08.08.19	<b>Tööd alustatud:</b>	08.08.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	24.08.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	25.08.19

<b>Tööde kokkuvõtte, soovitus edaspidiseks hoiustamiseks</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja
--	--

<b>ja eksponeerimiseks:</b>	niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
-----------------------------	--

**Objekti dokumentatsioon**

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>	-	
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>	-	

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Juhan Raudsepp raamatuga istub mõtlikus poosis akna kõrval.
-----------------------	---

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
------------------------------	-------------------	------------------



<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puidust	Kehv: vana ja mitte stabiilne

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi vanast alusraamist mahavõtmine</li> <li>4. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>5. Maalikihi puhastamine</li> <li>6. Ääraste paigaldamine</li> <li>7. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>8. Maalikadude kruntimine</li> <li>9. Retušeerimine</li> </ol>

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
08.08.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
10.08.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
11.08.19	Lõuendi vanast alusraamist mahavõtmine	Tangid
13.08.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
15.08.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
17.08.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
19.08.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
22.08.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
24.08.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal “Mare Vint ja Andres Tolts”
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1983



Foto enne konserveerimist





Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	49,8 x 59,5

<b>Tulme kuupäev:</b>	25.08.19	<b>Tööd alustatud:</b>	27.08.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	10.09.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	11.09.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
--	---

### Objekti dokumentatsioon

<p><b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b></p>		<p>“Brzeska 83”</p>
<p><b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b></p>		<p>“Brzeska 83 Mare Vint ja A. Tolts”</p>

<p><b>Legend:</b></p>	<p>Teos kuulub Vene Muuseumile</p>
-----------------------	------------------------------------

<p><b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b></p>	<p>Ei olnud restaureeritud</p>
---	--------------------------------

<p><b>Töö kirjeldus:</b></p>	<p>Mare Vindi ja Andres Toltsi portree (õlgadeni). Mare vaatab publiku peale, Andres – kõrvalpoole.</p>
------------------------------	---

<p><b>Maali liik:</b></p>	<p>Õlimaal lõuendil</p>
---------------------------	-------------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puidust	Rahuldav

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	--

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
27.08.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
29.08.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
01.09.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
05.09.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
09.09.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
10.09.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell



<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Hugo Hiibus"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1965

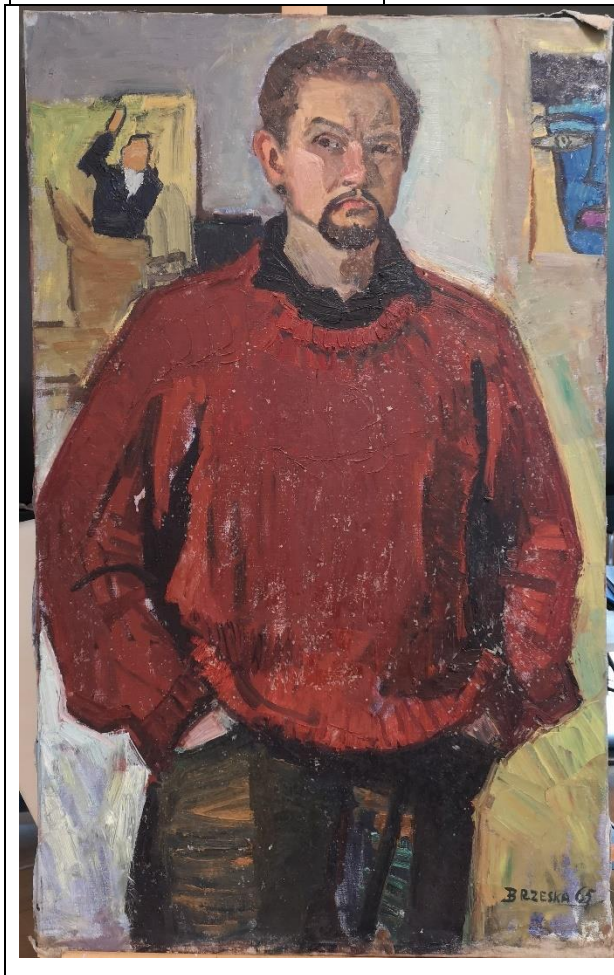
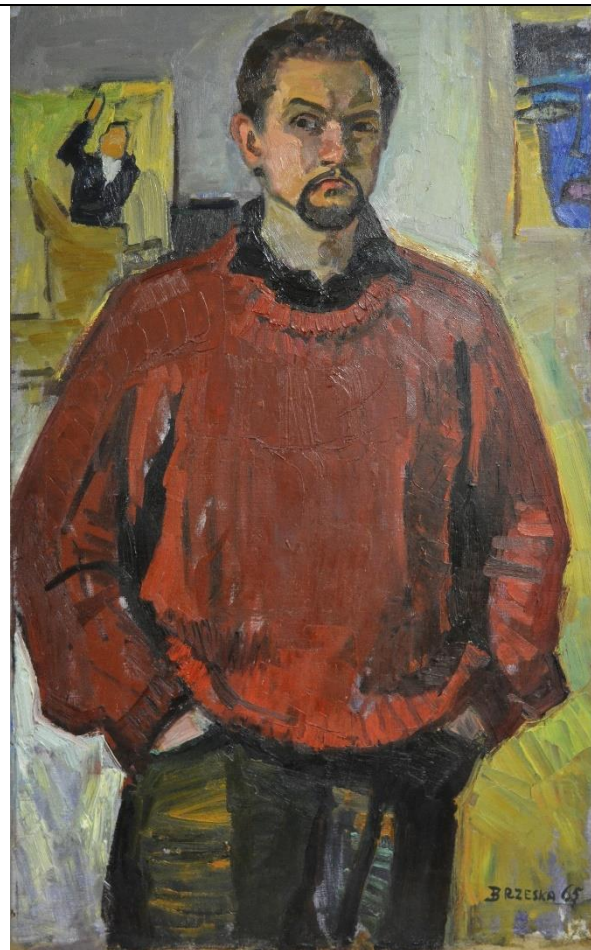


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	115,2 x 70,5

<b>Tulme kuupäev:</b>	15.09.19	<b>Tööd alustatud:</b>	20.09.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	24.10.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	25.10.19

<p><b>Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b></p>	<p>Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).</p>
---	--

### Objekti dokumentatsioon

<p><b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b></p>		<p>“Brzeska 65”</p>
<p><b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b></p>		<p>“Hugo Hiibus, karikaturist”</p>

<p><b>Legend:</b></p>	<p>Teos kuulub Vene Muuseumile</p>
-----------------------	------------------------------------

<p><b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b></p>	<p>Ei olnud restaureeritud</p>
---	--------------------------------

<p><b>Töö kirjeldus:</b></p>	<p>Hugo Hiibus püstitasendis punases kampsunis. Taustal on tõenäoliselt maalid seina peal.</p>
------------------------------	--

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	Lakk	Halb: destruktureerunud
<b>Alusraam:</b>	Puidust	Kehv

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi vanast alusraamist mahavõtmine</li> <li>4. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>5. Maalikihi puhastamine</li> <li>6. Ääraste paigaldamine</li> <li>7. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>8. Maalikadude kruntimine</li> <li>9. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	---

### Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
20.09.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
21.09.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
22.09.19	Lõuendi vanast alusraamist mahavõtmine	
23.09.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
23.09.19– 15.10.19	Värvikihi puhastamine (lakikihi eemaldamine)	Destilleeritud vesi, švamm, skalpell
17.10.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
20.10.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
22.10.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
24.10.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Ants Jõgi"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1978

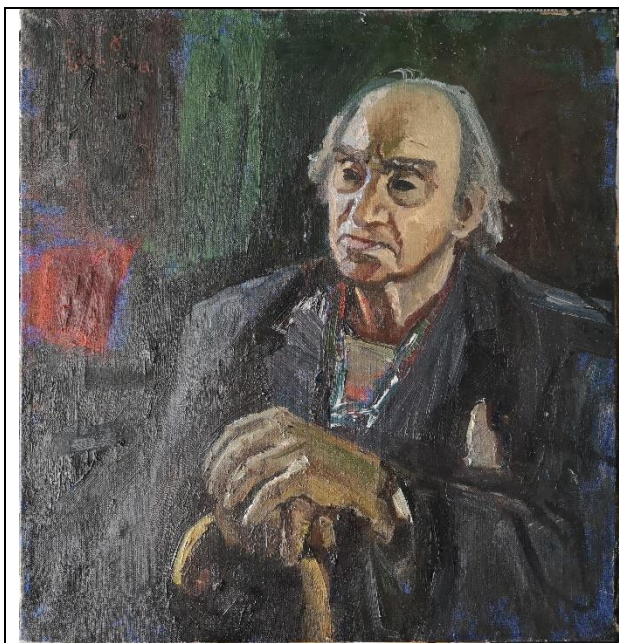


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	64 x 68,2

<b>Tulme kuupäev:</b>	25.10.19	<b>Tööd alustatud:</b>	30.10.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	10.11.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	13.11.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitus edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
--	---



## Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>		“78 Brzeska”
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>		“Näitleja Ants Jõgi”

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Ants Jõgi istub, toetub kepile.
-----------------------	---------------------------------

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puidust	Rahuldav

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--



<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Ääraste paigaldamine</li> <li>6. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>7. Maalikadude kruntimine</li> <li>8. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	--

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
30.10.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
01.11.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
04.11.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
05.11.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
07.11.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
10.11.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Vennad Tuulikud"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1984

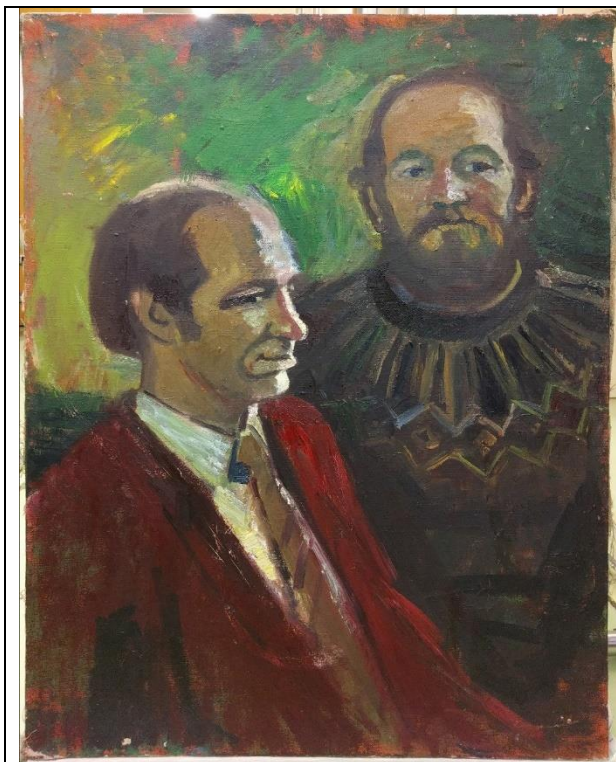


Foto enne konserveerimist



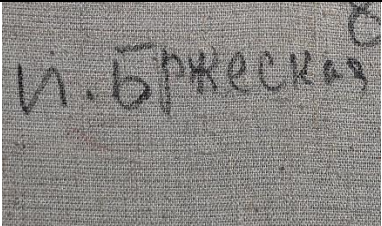
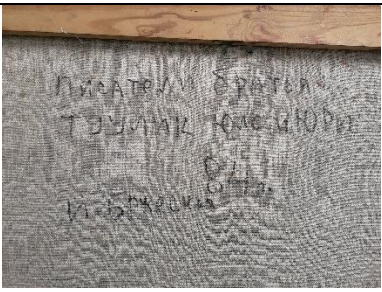
Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	80 x 60,2

<b>Tulme kuupäev:</b>	12.11.19	<b>Tööd alustatud:</b>	12.11.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	22.11.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	23.11.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitud edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
--	---

### Objekti dokumentatsioon

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>		“И. Бржеская”
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>		“Писатели братья Туулик Юло и Юри 84г. И. Бржеская”

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Kaks meest – üks punases pintsakus, teine kirjus kampsunis – istuvas asendis.
-----------------------	---

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puidust	Rahuldav

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>4. Maalikihi puhastamine</li> <li>5. Maalikadude kruntimine</li> <li>6. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	---

**Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
12.11.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
14.11.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
16.11.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
18.11.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
20.11.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli; spaatel
22.11.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

<b>Objekt:</b>	Tahvelmaal "Dmitry Rudakov isaga"
<b>Autor, koolkond, töökoda:</b>	Irina Bržeska
<b>Dateering:</b>	1971

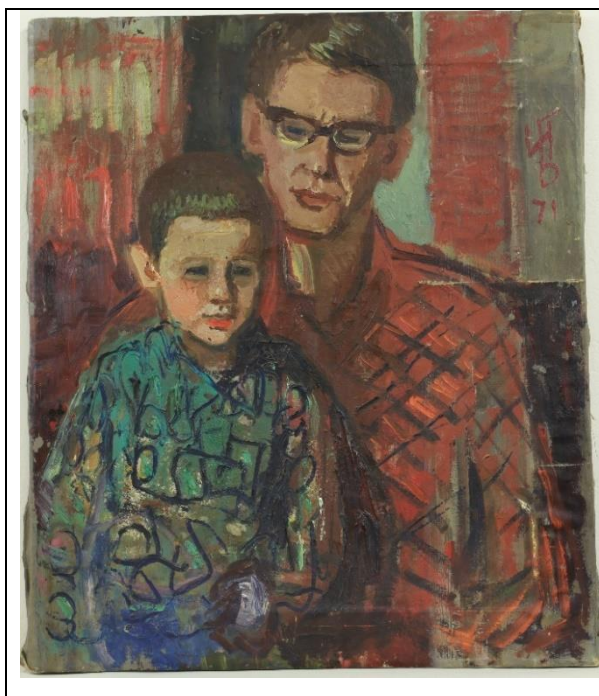


Foto enne konserveerimist



Peale konserveerimist

<b>Materjal:</b>	Lõuend
<b>Tehnika:</b>	Õli
<b>Mõõtmed (cm):</b>	60 x 70,2


<b>Tulme kuupäev:</b>	15.12.19	<b>Tööd alustatud:</b>	15.12.19
<b>Tööd lõpetatud:</b>	30.12.19	<b>Tagastatud omanikule:</b>	30.12.19

<b>Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks ja</b>	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja
--	--



<b>eksponeerimiseks:</b>	niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
--------------------------	--

**Objekti dokumentatsioon**

<b>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</b>		“ИБ 71”
<b>Muud pealdised, märgid, tekstid:</b>	-	

<b>Legend:</b>	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

<b>Andmed varasemate restaureerimiste kohta:</b>	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

<b>Töö kirjeldus:</b>	Mees lapsega süles. Mehel on prillid ja punane särk, lapsel – värvikirju kampsun.
-----------------------	---

<b>Maali liik:</b>	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

<b>Kirjeldatav struktuur</b>	<b>Ülesehitus</b>	<b>Seisukord</b>
<b>Alusmaterjal:</b>	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
<b>Krunt:</b>	Üks kiht	Rahuldav
<b>Maalikihid:</b>	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
<b>Kattekihid:</b>	-	
<b>Alusraam:</b>	Puidust	Halb, mitte stabiilne

<b>Konserveerimis- ülesanne:</b>	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

<b>Konserveerimiskava:</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Pinnauuringud</li> <li>2. Maalikihi kinnitamine</li> <li>3. Lõuendi vanast alusraamist mahavõtmine</li> <li>4. Lõuendi tagakülje puhastamine</li> <li>5. Maalikihi puhastamine</li> <li>6. Ääraste paigaldamine</li> <li>7. Lõuendi alusraamile pingutamine</li> <li>8. Maalikadude kruntimine</li> <li>9. Retušeerimine</li> </ol>
----------------------------	---

### **Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd**

<b>Kuupäev</b>	<b>Tehtud tööd</b>	<b>Kasutatud materjalid</b>
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
15.12.19	Maali teistkordne vaatlus ning dokumenteerimine	Fotoaparaat
16.12.19	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
19.12.19	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
20.12.19	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
21.12.19	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
25.12.19	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer
27.12.19	Maalikadude kruntimine	Krunt: kriit + tsinkvalge + 7% jänesnahaliim + linaõli + munavalge; spaatel
30.12.19	Retušeerimine	Vesi, pintsel, akvarell

## Lisa 2. Artikkel

Allpool on autori kirjutatud artikkel, mis ilmus 2020. aasta kevadel ajalehes Plug (vene keeles). Eesti keeles ilmub ilmselt sügisel, enne näituse avamist. Siin on tutvumiseks esitatud estikeelne tekst.

### Kas tead, kes on Irina Bržeska?

Irina Bržeska (1909-1990) on unikaalse portreede kogu autor. Ta maalib nii oma kaasaegseid tuntud inimesi kui ka sugulasi, sõpru ja tuttavaid. Kujutatud inimeste seas olid näiteks Arvo ja Nora Pärt, Mare Vint, Andres Tolts, Aime Leis, Salme Reek, Juhan Viiding, Georg Ots, Eldor Renter, Evald Okas, Leo Soonpää, Uno Laht, Juhan Raudsepp, Jaanus Orgulas, Signe Mölder, Laine Mesikäpp, Veljo Tormis, Hugo Hiibus, Lembit Teesalu, Villem Reimann, Ülo ja Jüri Tuulik, Anna Ekston, Aili Vint ja paljud teised. Eesti muuseumides on üle 250 Bržeska töö, nendest 204 kuuluvad MTÜ Vene Muuseumile. Tema maale leidub ka Moskva muuseumides, näiteks Tretjakovi galeriis, kuid veelgi rohkem on tema töid erakogudes Eestis, Venemaal, Leedus ja Ameerikas. Bržeska sündis Kiievis, kuid põhiosa oma elust töötas ja elas Eestis.

Eesti Kunstiakadeemia rektor Mart Kalm ja MTÜ Vene Muuseum juhatuse liige Irina Budrik sõlmisid 2017. aastal koostöölepingu kunstniku imekombel säilinud kunstikogu korrastamiseks ja uurimiseks. Olgugi, et tegelen temaga juba mitu aastat, leiän pidevalt midagi uut ja põnevat tema kohta. Irina Bržeska oli oma eluajal populaarne kunstnik, keda tundis hästi tollane kunstirahvas. Tänapäeval on ta aga unustusse jäänud, tõenäoliselt on asi selles, et temast on väga vähe kirjutatud, puudub ülevaade tema enam kui neljasajast säilinud teosest. Ka arhiivimaterjale ja dokumente on säilinud üsna vähe. Ometi on tegu väga omapärase käekirja ja väga produktiivse kunstnikuga. Oma magistr töö raames tegelen nii Bržeska maalide restaureerimisega kui ka püüan leida tema elu ja loomingu kohta andmeid. Näiteks olen püüdnud välja selgitada, kes on inimesed, kes talle poseerisid. Nende hulgas on väga palju avaliku elu tegelasi, aga ka neid, keda üldsus ei pruugi teada. Inimesi on olnud keeruline tuvastada ka seetõttu, et ta kogu ulatub läbi nelja aastakümne. Püüan üles leida nii inimesi, keda ta on joonistanud kui ka inimesi, kes teda tundisid.

Üks portreeteritav, keda oli lihtne tuvastada, oli näiteks Arvo Pärt. Olin väga rõõmus kui detsembris 2018 õnnestus mul läbi Arvo Pärdi Keskuse saada temaga kontakt. Helilooja nõustus koos oma naise Nora Pärdiva intervjuu andma ning rääkima Irina Bržeskast. Nora Pärt rääkis, et tutvus Irina Bržeskaga Tallinnas: “Kuidas me tutvusime, seda ma ei mäleta. Ta oli nii särav ja ekstravagantne isik, palju vanem kui mina, kuid see ei seganud kuidagi ja meie huvid langesid kokku.” See oli umbes 1960. aastate lõpus – 1970. alguses.

Intervjueerisin veel kaht tuntud modeli: kunstnik Mare Vint ning arhitekt Elo Sova. Nemad ei tundnud Bržeskat nii hästi kui Pärdid. Mare Vindi ateljee oli Kunstihoones Bržeska ateljee lähedal ning tema poseeris koos oma abikaasa Andres Toltsiga mitu korda, kui Bržeska palus. Nagu Mare Vint ütles, see oli “tema kui kunstniku kohus teise kunstniku ees”.

Elo Sova oli ainult 12 aastat vana, kui ta kohtus Bržeskaga. See oli talvisel või kevadtalvisel pühapäeval Kunstihoones maalinäitusel (ilmselt nn kevadine ülevaatusnäitus). See võis olla umbes 1982–1984. Ka Bržeska vaatas näitust, kuid mingil hetkel pani Elo tähele, et Bržeska vaatab peale maalide ka teda. Kui Elo hakkas isaga näitusest lahkuma, siis kiirustas Irina isa juurde, tutvustas end ja ütles, et tema on kunstnik ja kas tütar ei tahaks talle poseerida. Nad leppisid kokku ajavist üheks pühapäevaks sest laupäeviti oli tollal koolipäev. Poseerimisprotsessist mäletas Elo, et modell olla oli raske, aga seda ilmselt mitte Bržeska pärast, vaid sellepärast, et lapsena oli raske ühes poosis paigal püsida. Kunstnik oli sõbralik, kuid tema eesti keelest oli raske aru saada, natuke nagu purssis seda.

Selline intervjuude käigus saadud informatsioon, on väga kasulik ja aitas teada saada näiteks Bržeska iseloomust, tema kasutatud meetoditest töös modellidega, tema ümbruskonnast ja elustiilist. Esitasin kõikidel intervjuudel peaaegu samu küsimusi. Väga põnev oli see, et näiteks iseloomu kohta sain täiesti ühesugused vastused. Bržeskat iseloomustades kasutati sõnu “temperamentne“, “särav“, “kirglik“ ja “ekstravagantne”. On üllatav, et selliste iseloomujoontega kunstnikku teavad vaid vähesed?

Tallinnas ei olnud Bržeskal oma elukohta, vaid ta elas oma ateljees Kunstihoones. Aastal 1976 ostis Bržeska Pühtitsa Jumalaema Uinumise Naiskloostri lähedale Kuremäe talu, kus ta veetis edaspidi kõik suved ning kuhu kolis lõpuks püsivalt elama. Inimesed tulid tema juurde koju, et näha tema töid ja tellida endale portreid.

Loomingulise karjääri alguses 1930. aastatel maalis ta klassikalises stiilis, mitte ainult portreid, vaid ka palju maastikupilte ja natüürmorte. Tol ajal kulus ühe portree valmimisele mitu nädalat ning kunstniku stiil sarnanes realismile. Bržeska maalimisviis muutus 1960. aastatel, mil ta hakkas maalima nn ühe seansi portreid. Värvigamma muutus tumedamaks ja kohati isegi süngeks. Tema tööd äratasid kriitikute imetlust oma väljendusrikkuse ning hooga ja veidi rahutu pintsli tõmbega. Öeldi, et Bržeska on loonud hea psühholoogilise ilmetusega portreid, mis peegeldavad täiuslikult modelli isikupära ja iseloomu.

Tänaseks olen inventeerinud 204 Irina Bržeska tööd Vene Muuseumi kollektsioonist. Enamik töid on rahuldavas seisukorras, kuid päris suur hulk vajab põhjalikku konserveerimist. Umbes 20 tööd olid avariilises seisukorras ja need said eelmisel aastal konserveeritud. Heas seisukorras, see tähendab näitusekõlblikke maale kahjuks ei olnudki – ilma alusraamideta maalidel olid vähemalt servad kahjustunud ning need vajasisid raame, samas kui raamidega maalidel olid värvikaod, lõuendid olid deformeerunud või vajasisid pildid mustusest puhastamist. Sellised kahjustused on tingitud eelkõige maalide säilitustingimustest. Maale hoiustati oletatavasti üksteise peal, virnastatult. Pärast kunstniku surma hoiti teoseid Pühtitsa kloostri torni ülemisel korrusel, mille tingimused maalide säilitamiseks ei sobinud. Aga samas tuleb rõõmustada, et need seal üldse säilisid. Mehaaniliselt olid lõuendid kahjustatud arvatavasti siis, kui neid viidi üle ühest kohast teise, kuid on ka võimalik, et maalid olid kahjustatud kunstniku enda stuudios.

EKA ja Vene Muuseumi koostöö peaks pädima Irina Bržeska tööde näitusega. Algselt oli plaanitud selle avamine 2020. aasta mai kuus Riigikogus. Näitusel eksponeeritakse minu konserveeritud 15 tööd Vene Muuseumi kollektsioonist ning ka 5 tööd teistest muuseumidest ja erakollektsioonist. Teemaks valisime tuvastatud ja tuntud isikud, et läbi nende rääkida Irina Bržeskast kui oma põlvkonna peegeldajast. Näitus tutvustab ka maalide konserveerimise protsessi ja tähtsust.

Konserveerimiskontseptsiooni valides lähtusime sellest, et värvikaod üldjuhul ei häiri maali esteetilist terviklikkust, vaid sobivad harmooniliselt kokku kunstniku ekspressiivse ning hooga pintsli tõmbega. Mitmel maalil on värvikao all näha alumist maalingukihti. Vähe usutav, et tegemist on visandiga, sest pintsli tõmbed ei kordu. Kõige tõenäolisemalt ei meeldinud kunstnikule tema algne maaling ning tegi ta selle peale uue. Seetõttu otsustasime koos oma juhendaja Hilikka Hiiopiga jätta suurema osa värvikadudest puutumata ning täita vaid need kohad, kus täitekrunt aitaks kaasa värvikihi säilitamisele. Retušeerimismeetodi



valikut aitas teha ka tellija. Maalid lähevad tagasi Vene Muuseumi kollektiooni ja eksponeerimisele. Kaod maalidel on isegi huvitavad, sest nende kaudu saab näitlikustada kunstniku tehnikat. Nii saavad Bržeska maalid ajaloolise, kunsti ja sentimentaalse väärtuste juurde ka esteetilist ja informatiivset väärtust.

Irina Bržeska maalis väga palju, ta oli nii produktiivne, et tal polnud isegi aega alusraamide tellimiseks. Aga kahjuks ta sageli ka ei allkirjastanud oma töid. Kuna tööd on allkirjastamata, mõnikord on raske määratleda, et tegu ongi Irina Bržeskaga (eriti kui töö on erakogus ning keegi ei mäleta, kust see töö tuli). Keeruline on see ka sellepärast, et tihti kirjutab Irina oma perekonnanime erinevalt viisidel: Bržeska, Brzeskaja, Brževska, Brževskaja jne. Üldjuhul puudub ka info, kes on pildil, õnneks on paljud portreeritud tuntud inimesed, aga palju on ka inimesi, keda on väga raske tuvastada. Seetõttu tundub, et täiuslik kataloogimine ei olegi võimalik.

Töö raames on loodud interaktiivne veebiplatvorm, mille idee on kaasata inimesi ning koguda rohkem informatsiooni Irina Bržeskast, seda enam, et see ei ole vaid ühe kunstnikku vaid terve põlvkonna kultuurilugu. Veebileht on hea allikas ka praegu kui näituse avamist tuleb tõenäoliselt edasi lükata. Sealt saab lugeda eesti ja vene keeles nii kunstnikust kui ka projektist tervikuna. Sealsamas on ka pildigalerii, kus inimesed saavad vaadata läbi kõik Vene Muuseumi kollektiooni kuuluvad Bržeska maalid ning kui keegi tundub nendele tuttav, saab kirjutada selle kohta kommentaari. Artikli kirjutamise ajaks olid platvormi kaudu identifitseeritud 34 isikut, inimesed kirjutavad jätkuvalt peaaegu iga päev, mis annab lootust, et tuvastatud isikute arv tulevikus kasvab.

Kokkuvõtteks, Bržeska stiil on omapärane ja kohati ka robustne, mis ei pruugi igapäevasele meelepärane olla. Aga see ei tähenda, et kunstnik ei vääri tähelepanu ega tunnustust. Võibolla sai sellest tööst esimene – aga loodetavasti mitte viimane – samm Bržeska isiku ja loomingu taasavastuse poole.

Ma väga loodan, et inimesed, kes tulevad näitusele, vaatavad lähedalt Bržeska töid, meenutavad, et “see ema portree, mis on voodi kohal seinal, näeb välja väga sarnane” ning küsivad edaspidi oma külalistelt: “Kas tead, kes on Irina Bržeska?”

Link veebiplatvormile: <https://www.facebook.com/irinabrzeskaportretist/>